

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**GAZİANTEP TARİHİ KÜLTÜR YOLUNA AİT
TARİHİ YAPILARIN ŞEHİR AYDINLATMASI
YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

ALAATTİN EYİKOÇAK

İSTANBUL, 2014

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**FEN BİLİMLERİ ENTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ**

**GAZİANTEP TARİHİ KÜLTÜR YOLUNA AİT
TARİHİ YAPILARIN ŞEHİR AYDINLATMASI
YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

ALAATTİN EYİKOÇAK

Tez Danışmanı: YRD. DOÇ. DR. MUHAMMET GARİP

İSTANBUL, 2014

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

Tezin Adı: Gaziantep Tarihi Kültür Yoluna Ait Tarihi Yapıların Şehir Aydınlatması
Yönünden İncelenmesi
Öğrencinin Adı Soyadı: Alaattin EYİKOÇAK
Tez Savunma Tarihi: 21.04.2014

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. F.Tunç BOZDURA
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mustafa ILICALI
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Muhammet GARİP

Üye
Yrd.Doç.Dr. Nilgün CAMKESEN

Üye
Doç.Dr. Ömer GÜL

TEŐEKKÜR

Yüksek Lisans öğrenimim sürecinde çalışmalarına çok değerli görüşleri ve yapıcı eleştirileri ile yön veren, yardımını ve ilgisini esirgemeyen saygı değer hocam; Yard.Doç.Dr. Muhammet GARİP 'e, yüksek lisans yapmam için beni destekleyen ve hep arkamda olan Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri İ.Fuat ÖZÇÖREKÇİ ve Fen İşleri Daire Başkanım Hasan Hüseyin SÜLÜ 'ye, saha çalışmalarımda zaman mefhumu gözetmeden bana yardımcı olan iş arkadaşım Elektrik-Elektronik Mühendisi Halil İbrahim ÖZMERT 'e bana ve tezime verdikleri desteklerinden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım boyunca benden desteklerini esirgemeyen babam Cengiz EYİKOÇAK 'a, annem Yüksel EYİKOÇAK 'a ve tezimi tamamlayabilmem için yoğun çaba gösteren sevgili eşim Yüksel EYİKOÇAK 'a teşekkürü bir borç bilirim.

İSTANBUL - 2014

Alaattin EYİKOÇAK

ÖZET

GAZİANTEP TARİHİ KÜLTÜR YOLUNA AİT TARİHİ YAPILARIN ŞEHİR AYDINLATMASI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Alaattin EYİKOÇAK

Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Muhammet GARİP

Mart 2014, 138 Sayfa

Gaziantep Kültür Yolu Aksının kentsel aydınlatma yönünden incelenmesi ve yeni yapılacak sokak sağlıklaştırma projelerine kente kentsel aydınlatma yönünden farklı bir bakış açısı kazandırmaktır. Bu amaç doğrultusunda; öncelikle aydınlatma ve kentsel aydınlatma hakkında genel bilgiler verilmiş, daha sonra Gaziantep İli için önem arz eden ve Gaziantep İline gelen yerli yabancı turistler için cazibe merkezi olarak tanımlanan tarihi kültür yolu aksı üzerinde bulunan tarihi yapılar, yerleri, tarihçeleri, mimari değerleri ve mevcut aydınlatma durumu açısından değerlendirilmiştir. Daha sonra incelenen Tarihi yapıların, kendi özelliklerine göre bir değerlendirme sistemi içinde, aydınlatmadaki öncelik sıraları belirlenmiştir ve yapılması gereken aydınlatma tasarımlarıyla ilgili önerilerde bulunulmuştur. sonuç olarak Gaziantep Kültür Yolu Aksının kentsel aydınlatma yönünden değerlendirilmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şehir Aydınlatma, Tarihi Yapı Aydınlatması, Aydınlatma İlkeleri, Aydınlatma Analizi

ABSTRACT

THE URBAN LIGHTING EXAMINATION OF HISTORIC CULTURAL STRUCTURES BELONGING TO GAZİANTEP GAZİANTEP HISTORICAL CULTURAL ROAD

Alaattin EYİKOÇAK

Urban Systems and Transportation Management

Thesis Supervisor: Yard.Doç.Dr.Muhammet GARİP

March 2014, 138 Pages

The urban lighting examination of Gaziantep Cultural Road Axle and streets rehabilitation projects which are future planned, provide different viewpoints in terms of urban lighting to Gaziantep. For this purpose; general information, about lighting and urban lighting, is given. Historic structures, belonging to Gaziantep Cultural Road Axle, which are important for Gaziantep and are defined as centers of attraction by domestic and foreign tourists who come to Gaziantep, are evaluated in terms of their locations, histories, architectural values and current lighting conditions. Priority order of lighting of the other historic structures when examined after, is determined according to their characteristics in their evaluation system and suggestions about their lighting designs, which should be done on these historic structures, are provided. To sum up, the urban lighting examination of Gaziantep Cultural Road Axle is completed.

Keywords: Urban Lighting, Historic Structure Lighting, Lighting Policy, Lighting Analysis

İÇİNDEKİLER

TABLolar	ix
ŞEKİLLER	xi
SEMBOLLER	xiv
1. GİRİŞ	1
2. DIŞ AYDINLATMA-KENTSEL AYDINLATMA	3
2.1 KENTSEL AYDINLATMANIN KAPSAMI VE YARARLARI	5
2.1.1 Kentsel Aydınlatmanın İşlevsel Boyutu	6
2.1.2 Kentsel Aydınlatmanın Mimari Estetik Boyutu	7
2.1.3 Kentsel Aydınlatmanın Tarihsel Süreci	9
3. AYDINLATMA, LAMBALAR, AYGITLAR	12
3.1 FOTOMETRİK BÜYÜKLÜKLERVE BAĞINTILAR	12
3.1.1 Işık Akısı	12
3.1.2 Işık Şiddeti	13
3.1.3 Aydınlik Düzeyi	15
3.1.4 Parıltı	16
3.2 AYDINLIĞIN NİCELİĞİ	18
3.3 AYDINLIĞIN NİTELİĞİ	19
3.3.1 Aydınlik Oluşturan Işığın Renksel Özellikleri	17
3.3.2 Aydınlik Oluşturan Işığın Doğrultusal Özelliği	20
3.3.3 Aydınlik Oluşturan Gölgenin Niteliği	20
3.3.4 Aydınlik Düzeyi Dağılımları	21
3.3.5 Işıklık Ve Yüzey Özellikleri	22
3.4 DIŞ AYDINLATMADA KULLANILAN LAMBALAR	22
3.4.1 Cıva Buharlı Lambalar	23
3.4.2 Sodyum Buharlı Lambalar	24
3.4.3 Metalik Halojenürlü Lambalar	25
3.4.4 LED	26
3.5 DIŞ AYDINLATMADA AYDINLATMA AYGITLAR	27
3.6 KENTSEL AYDINLATMA KONULARI	30

3.6.1 Yol Aydınlatması.....	31
3.6.2 Yaya Alanı Aydınlatması.....	33
3.6.3 Meydan Aydınlatması.....	38
3.6.4 Alışveriş Alanları.....	40
3.6.5 Park-Bahçe Ve Yeşil Alanlar	41
3.6.6 Yapı Dış Yüzü Aydınlatması.....	42
3.6.6.1 Yapıların İşlevi	42
3.6.6.2 Yakın Çevre-Arka Plan	42
4. REKLAM ÖĞELERİ	45
4.1 KENT AYDINLATMA YÖNÜNDEN REKLAM ÖĞELERİ.....	45
4.2 IŞIKLI REKLAM ÖĞELERİ	46
4.3 AYDINLATILMIŞ REKLAM ÖĞELERİ.....	46
4.4 DOLAYLI IŞIK ALAN REKLAM ÖĞELERİ.....	47
4.5 REKLAM ÖĞELERİNİN IŞIKLIK DEĞERİ	48
5. GAZİANTEP 'İN TANITIMI.....	52
5.1 GAZİANTEP 'İN COĞRAFİ KONUMU	52
5.2 GAZİANTEP 'İN GELENEKSEL ŞEHİR DOKUSU	52
5.3 KÜLTÜREL MİRAS	54
5.4 GAZİANTEP 'İN TARİHİ DOKUSU.....	54
6. GAZİANTEP TARİHİ KÜLTÜR YOLU 'NUN TARİHÇESİ	56
6.1 KÜLTÜR YOLU ALT BÖLGELERİ VE ÖZELLİKLERİ.....	57
6.1.1 A Bölgesi.....	58
6.1.2 B Bölgesi.....	76
6.1.3 C Bölgesi.....	85
6.1.4 D Bölgesi.....	99
6.1.5 E Bölgesi.....	107
6.2 GAZİANTEP KÜLTÜR YOLU VE TARİHİ BEY MAHALLESİN AYDINLATILACAK ÖĞELERİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME SİSTEMİ	118
6.3 BELİRLENEN ÖLÇÜTLER DOĞRULTUSUNDA KÜLTÜR YOLUNDAKİ YAPILARIN PUANLANMASI	120
6.4 TESPİT VE ANALİZ ÇALIŞMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ	121

7. GAZİANTEP KÜLTÜR YOLU TARİHİ YAPI AYDINLATMASI	
KAPSAMINDA KALE AYDINLATMA ÖNERİSİ	123
7.1 DÜNYA GENELİ KALE AYDINLATMA ÖRNEKLERİ	123
7.2 GAZİANTEP KALESİ MEVCUT AYDINLATMA	129
7.3 GAZİANTEP KALESİ ÖNERİ PROJE ÇALIŞMASI	132
7.3.1 Kale Görünümler Ve Aydınlatma Tasarımı	132
8. SONUÇ	136
KAYNAKÇA	139
ÖZGEÇMİŞ	142

TABLULAR

Tablo 1.1 : Aydınlatma master plan çalışması organizasyonu	2
Tablo 2.1 : Kentsel yapay aydınlatma uygulamalarında çözümleme	6
Tablo 2.2 : Kentsel Aydınlatma konularına ilişkin örnekleme	9
Tablo 3.1 : Kullanılan bazı ışık kaynaklarının ışık akıları	13
Tablo 3.2 : Işık şiddeti değerlerine bazı örnekler	15
Tablo 3.3 : Aydınlık Düzeyi için bazı örnekler	16
Tablo 3.4 : Parıltı değerleri için bazı örnekler	18
Tablo 3.5 : Kentsel işleve göre sağlanması gereken ortalama/maksimum aydınlık düzeyi değerleri (Şerefhanoglu Sözen, 2005)	18
Tablo 3.6 : Aygıtların sınıflandırılmasına örnek (Ünver,2004-2005).....	27
Tablo 3.7 : Aydınlatma biçimini belirleyen ışık akısı oranları(Şerefhanoglu,1972) .	28
Tablo 3.8 : Farklı yol tipleri için aydınlatma sınıfları.....	32
Tablo 3.9 : Çevre ve aydınlatma özellikleri (Şerefhanoglu Sözen, 2005)	34
Tablo 3.10 : Yaya alanları için önerilen aydınlık düzeyleri (lm/m ²)(Şerefhanoglu Sözen,2007).....	35
Tablo 4.1 : Işıklı çevrede önerilen reklam ışıklılıkları.....	49
Tablo 4.2 : Reklam öğeleri, afişler için önerilen aydınlık düzeyi değerleri.....	50
Tablo 6.1 : A bölgesindeki yapıların işlev ve mevcut aydınlatma durumu	59
Tablo 6.2 : A Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler	63
Tablo 6.3 : A Bölgesine Ait Analiz Formları.....	69
Tablo 6.4 : B bölgesindeki yapıların işlev ve mevcut aydınlatma durumu.....	76
Tablo 6.5 : B Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler	79
Tablo 6.6 : B Bölgesine Ait Analiz Formları.....	82
Tablo 6.7 : C bölgesindeki yapıların işlev ve mevcut aydınlatma durumu.....	86
Tablo 6.8 : C Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler	89
Tablo 6.9 : C Bölgesine Ait Analiz Formları.....	94

Tablo 6.10 : D bölgesindeki yapıların işlev ve mevcut aydınlatma durumu	99
Tablo 6.11 : D Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler	102
Tablo 6.12 : D Bölgesine Ait Analiz Formları.....	104
Tablo 6.13 : E bölgesindeki yapıların işlev ve mevcut aydınlatma durumu.....	107
Tablo 6.14 : E Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler	110
Tablo 6.15 : E Bölgesine Ait Analiz Formları	114
Tablo 6.16 : Ölçütler Doğrultusunda Kültür Yolundaki Yapıların Puanlanması....	120
Tablo 6.17 : Nitelikli Yapıların Ölçüm sonuçları	121

ŞEKİLLER

Şekil 2.1 : Yaya ve Taşıt Yolu Aydınlatma Örneği	7
Şekil 2.2 : Alleben Göleti Gölet Restaurant Gece Görünümü	8
Şekil 2.3 : Londra-1890	10
Şekil 3.1 : Noktasal bir ışık kaynağının α doğrultusundaki I_{α} ışık şiddetinin tanımlanması.....	14
Şekil 3.2 : Kısmi ışık akıları ve kısmi uzay açıları.	15
Şekil 3.3 : Uzay açısı tanımı	15
Şekil 3.4 : Civa Buharlı Lamba türleri.....	23
Şekil 3.5 : Alçak ve Yüksek Basınçlı Sodyum buharlı lamba	24
Şekil 3.6 : Metalik halojenürlü lamba.....	26
Şekil 3.7 : Led armatürle yapılan aydınlatma uygulamaları	26
Şekil 3.8 : Roma, İspanya ve Floransa' dan örnekler.....	37
Şekil 3.9 : Kent mobilyası niteliğinde bir aydınlatma elemanı.....	38
Şekil 3.10 : Bir meydana su ögesi ve anıt için uygulanmış bölgesel aydınlatma örneği (Şerefhanoglu Sözen, 2005).....	39
Şekil 3.11 : Katener sistem aydınlatma düzeni örneği.....	40
Şekil 3.12 : Peyzaj aydınlatması örneği	41
Şekil 5.1 : Gaziantep geleneksel Şehrsel Dokusu 18.yy (Uğur, 2012, s.58).....	53
Şekil 5.2 : Gaziantep Tarihi Mimari Zenginlikleri	55
Şekil 6.1 : Tarihi Kültür Yolu Bölge Sınırları	57
Şekil 6.2 : Tarihi Kültür Yolu Alt Bölge Sınırları	57
Şekil 6.3 : A Bölgesi Kale Görünümü	60
Şekil 6.4 : A Bölgesi Dere Boyu Caddesi Görünümü.....	60
Şekil 6.5 : A Bölgesi Keçane Yokuşu Görünümü	61
Şekil 6.6 : A Bölgesi Şirvani Sokak Görünümü	61
Şekil 6.7 : A Bölgesi Allaben Deresi Görünümü.....	62

Şekil 6.8 : A Bölgesi Lala Paşa Caddesi Görünümü.....	62
Şekil 6.9 : B Bölgesi Hamdi Kutlar Caddesi görünümü	77
Şekil 6.10 : B Hamdi Kutlar Caddesi GörünümŞekil 6.11 B Gümrük Caddesi Görünümü.....	77
Şekil 6.11 : B Gümrük Caddesi Görünümü	78
Şekil 6.12 : B İmam Çagdaş ve Gümrük Caddesi Görünümü	78
Şekil 6.13 : C Karagöz Caddesi Görünümü	87
Şekil 6.14 : C Eski Saray Caddesi Görünümü	87
Şekil 6.15 : C Şehitler Caddesi Görünümü	88
Şekil 6.16 : C Bakırcılar Çarşısı Görünümü	88
Şekil 6.17 : D Mütercim Asım Caddesi Görünümü.....	100
Şekil 6.18 : D Gaziler Caddesi Görünümü	100
Şekil 6.19 : D Mütercim Asım Caddesi Görünümü.....	101
Şekil 6.20 : E Bey Mahallesi Görünümü	108
Şekil 6.21 : E Atatürk Anı Evi Görünümü.....	108
Şekil 6.22 : Bey Mahallesi Kafeler Sokağı Görünümü.....	109
Şekil 7.1 : Buda Castle, Budapest	123
Şekil 7.2 : Buda Castle, Budapest	124
Şekil 7.3 : Matsumoto Castle, Japan	124
Şekil 7.4 : Odawara Castle, Japan.....	125
Şekil 7.5 : Carcassone Medieval Castle	125
Şekil 7.6 : Carcassone Medieval Castle	126
Şekil 7.7 : Disney Cinderella Castle	126
Şekil 7.8 : Bratislava Castle, Slovakia	127
Şekil 7.9 : Saint Peters Basilica from Castel SantAngelo.....	127
Şekil 7.10 : Sforza Castle, Milan	128
Şekil 7.11 : Scotland Edinburgh Castle, Scotland UK.....	128
Şekil 7.12 : Milan Sforza Castle	129

Şekil 7.13 : Gaziantep kalesi gündüz görüntüsü	130
Şekil 7.14 : Gaziantep kalesi gece görüntüsü (batı silueti)	130
Şekil 7.15 : Gaziantep kalesi gece görüntüsü (güney silueti)	131
Şekil 7.16 : Kale üstü panoramik müze girişinde bulunan heykeller.....	131
Şekil 7.17 : Gaziantep Kalesi Batı silueti	133
Şekil 7.18 : Gaziantep Kalesi Doğu Silueti.....	133
Şekil 7.19 : Gaziantep Kalesi Güney Silueti.....	133
Şekil 7.20 : Gaziantep Kalesi Kuzey Silueti	134
Şekil 7.21 : Gaziantep Kalesi Projektör Yerleşim Planı	134
Şekil 7.22 : Gaziantep Kalesi Görsel Çalışması	135

SEMBOLLER

Işık Akısı	:	Φ
Aydınlık Düzeyi	:	E
Delta	:	Δ
Işık Şiddeti	:	I
Parıltı	:	L

1.GİRİŞ

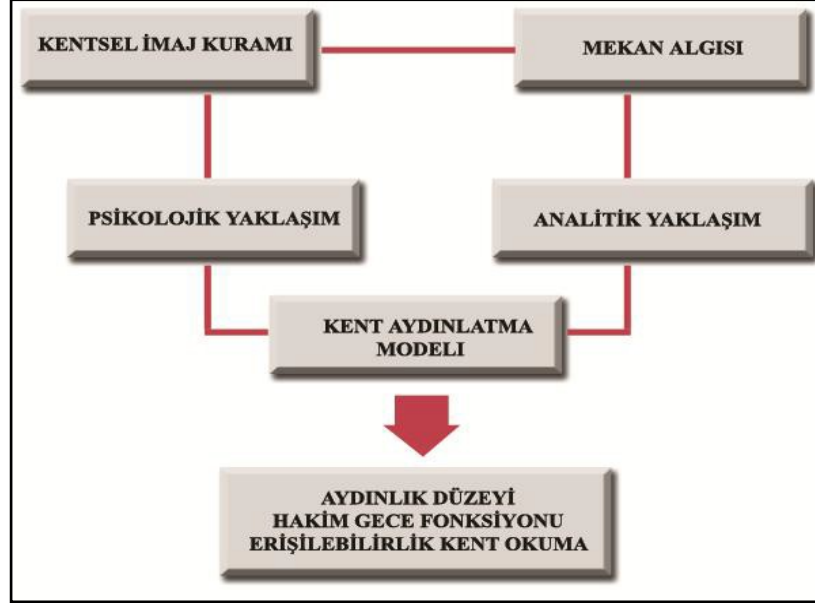
İyi tasarlanmış bir kent aydınlatması, fizyolojik ve işlevsel ihtiyaçlara cevap vermesinin yanı sıra, kentin maddi ve manevi güzelliklerini ortaya çıkararak kentin görselliğine de katkıda bulunur. Kentlerin sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal değerlerin geceleri aydınlatılması, tanıtıcı ve etkileyici bir atmosferin oluşmasını sağlar ve özellikle kente gelen turistlerin ilgisini çeker. Öyle ki, bazı kentler yapay aydınlatma ile geceleri gündüze oranla daha ilgi çekici, görkemli olabilmekte, hafızalarda gece görünümleri ile yer etmektedir.

Kentsel aydınlatma, şehir içi ana ve tali yollardan otoyol, köprü ve tüneller; park, bahçe gibi yeşil alanlar ve gezinti alanları, deniz, hava limanları ve tersaneler, açık hava spor tesisleri, konut bölgeleri, kamu yapıları, kentin önemli ticari yapıları ve alışveriş merkezleri, tarihi eserler, anıtlar ve heykellere kadar pek çok kent öğesinin aydınlatılmasını içermektedir.

Bu tez çalışmasında, kentsel aydınlatmaya yönelik kavramsal ve teknik bilgiler verilerek, Gaziantep Tarihi Kültür Yolu Aksının aydınlatma ilkeleri açısından mevcut durumunun tespiti yapılmıştır.

Günümüz dünya kentlerinin pek çoğu, gereksinimler ve mekânsal özellikleri göz önüne alınarak hazırlanan, kentsel aydınlatma master planları doğrultusunda aydınlatılmaktadır. Bunun temel nedenleri, aydınlatma teknolojilerinin gelişmesi ve aydınlatmanın kentlere özel bir kimlik kazandırdığının görülmesidir. Kent tanıtımı ve kent kimliğini öne çıkarma konularında, kent bütününde planlı, kentsel tasarım kriterlerine uygun, aydınlatma master planlarına gereksinim duyulmaktadır. Tablo 1.1 'de kentsel aydınlatma master planı oluşumu ve bileşenleri görülmektedir.

Tablo 1.1 : Aydınlatma master plan çalışması organizasyonu

Kaynak :Şahin, A., (2011), ' Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, İstanbul

Türkiye 'nin ekonomik ve enerji sorunlarını göz önüne alarak kentlerin tanıtımını, güzelliğini ve kullanımını en iyi şekilde yansıtacak yapı ve alanların, aydınlatma planı doğrultusunda seçilmesi önemli bir konudur. Kentsel aydınlatma konusunda Gaziantep Kenti için aydınlatma planı henüz oluşturulmamıştır.

Gaziantep Kültür Yolu için Kentsel aydınlatma açısından yapılacak bir çalışma, Gaziantep İli için yeni yapılacak restorasyon ve sokak sağlıklılaştırma projelerine katkı sağlayabilir. Bu nedenle, tez çalışmasında kale çevresinden başlayan Kültür Yolu Projesi olarak adlandırılan, Köprübaşı Sokak, Şirvani Cami Sokak, Pazar Sokak, Lala Paşa Caddesi, Keçehane Caddesi, Uzun Çarşı, Hamdi Kutlar Caddesi (Boyacı Camiini de içine alarak), Gümrük Caddesi, Alaüddevle Sokak, Meyvacı Çarşısı, Bakırcılar Çarşısı, Buğday Arasası, Tarihi Almacı Pazarı, Şire Han ve Yemiş Han'a kadar uzanan bölgedeki kentsel değerlerin, cadde sokak ve yürüyüş yollarının kentsel aydınlatma yönünden analiz ve değerlendirmeleri yapılmıştır.

2. DIŞ AYDINLATMA- KENTSEL AYDINLATMA

Bir yerleşimde yapıların dışında kalan tüm açık mekânların aydınlatılması dış aydınlatma olarak tanımlanır. Önemli anıt, meydan, park vs gibi yerlerin gece algılanabilmesi, yerlere özel kullanım getirilebilmesi, gece daha vurgulu ve güçlü bir yaşam sağlanabilmesi, güvenliğin artırılabilmesi gibi amaçlar için dış aydınlatma yapılır (Ünver, Dokuzer Öztürk, 1992).

Dış aydınlatma konusu olan kentsel aydınlatma, günümüz koşullarında yalnız emniyet ve güvenlik konularını kapsayan yaya ve araç trafik yollarının, meydanların aydınlatılması olmayıp bunun yanında kenti gerek kullanım gerekse görsel yönden çekici kılan, bir başka deyişle, kenti güzelleştiren aydınlatmaların yapılmasını da içerir. Gündüzleri günışığı altında aydınlanan kentlerin geceleri lamba ışığı ile aydınlatılarak güzelliklerinin sergilenmesi ve aydınlatmanın da bu güzelliğe katkıda bulunması, kentlerin gece yaşanmasının sağlanması, sosyal ilişki ve etkileşimlere olanak vermesi, kent açısından önemli ve ilginç olan yapı ve mekânların işlevsel, tarihi, sosyal, estetik önem ve anlamlarının ortaya konması, vurgulanması gibi türlü yönlerden önem taşımaktadır.

Kentlerin ve/ya da değişik kent bölgelerinin kimliklerini ortaya çıkarmak, güzelliklerini sergilemek, hafızalarda yer etmesini sağlamak ya da değişik etkilerle çekici kılmak gibi amaçlarla çeşitli konuların aydınlatmaları önemlidir.

Bu konular;

- a. Üç boyutlu nesnelere,
- b. Peyzaj alanları,
- c. Yaya alanları,
- d. Araç yolları,

olarak dört ana başlık altında aşağıdaki gibi açıklanabilir.

a. Üç boyutlu nesnelere

Yapılar: Tarihi ve mimari nitelik taşıyan saray, köők, hisar, cami, kilise vb. yapılarla; ticari, endüstriyel, kültürel ve eğitim amaçlı, mimari, sosyal ve estetik önemi olan çağdaş yapıtlar.

Kent öğeleri: Anıt, çeşme, heykel vb. sanatsal değeri olan yapıtlar.
Mühendislik yapıları: Köprü, kule, viyadük vb. yapıtlar.

b. Peyzaj alanları

Yeşil alanlar: Doğal ve/ya da yapay park, bahçeler, açık alanlar, koruma değeri olan ağaçlar vb.

Su öğeleri: Yeşil alanlarda ve / ya da meydanlarda yer alan havuz, göl, gölet vb. su öğeleri ile daha kapsamlı peyzaj konuları.

c. Yaya alanları

Araç trafiğine kapalı yollar, meydanlar, alışveriş alanları v.b.

d. Araç yolları

Araç trafiğine açık her türlü şehir içi ve şehirlerarası yollar

Tekniğine uygun olarak tasarlanmış bir kent aydınlatma projesinde, aydınlatma elemanlarının biçim, boyut, renk, aygıt özelliği, lamba türü vb. özellikleri bakımından, gündüzleri de bir kent mobilyası özelliği taşıyarak, kent güzelleştirmeye katkıda bulunması söz konusudur. İyi aydınlatılmış bir kent ya da kent bölgesi kullanıcılarına yani orada sürekli yaşayanlara türlü yönlerden memnuniyet duygusu getiren, yaşanabilir ortamlar yarattığı gibi, kenti ziyaret eden yerli ve yabancı ziyaretçiler için de pek çok yönden olumlu etkiler sağlar.

Kentsel aydınlatmada kentsel değerlerin ortaya çıkarılması ve kentlerin çekici bir görüntü kazanması konusu, aydınlatma tekniğine dayalı olmakla birlikte, estetik ve sanatsal değerler taşıması yönünden önemlidir. Örneğin, tarihi bir yapı aydınlatması ile bir trafik yolu aydınlatması arasında büyük bir ayrım söz konusudur. Yol aydınlatmasında teknik olarak yol yüzeyine oldukça düzgün yayılmış aydınlık gerekirken, yapı aydınlatmasında ise, onun üç boyutunu, mimari özelliklerini ortaya çıkaracak bir aydınlatma gerekir.

Tüm bu aydınlatmalarda yapının çevre ile ilişkisi, verdiği perspektif, belli imaj noktaları, peyzaj içindeki yeri, değişik görme alanları içine giren yapı ya da yüzeylerin ışıklılıkları, bunlarla ortaya çıkan karışıklıklar, trafik yollarıyla olan

ilişkiler ve benzeri konular düşünülerek ve bu konulardaki ulusal/uluslararası standartlar, öneriler doğrultusunda çözümler getirilmelidir.

Kentsel aydınlatma konusu olarak yukarıda değinilen tüm kriterler, teknik ve estetik yönden ele alınıp, çevre ile uyumlu, görsel ve işlevsel açıdan başarılı aydınlatmalar gerçekleştirildiğinde, özen gösterilmiş, hoş giden, çekici kentler ya da çevrelerin oluşturulması yanında yaşanılan ortamlara iyi bir çevresel nitelik kazandırılması da söz konusudur (Şerefhanoglu Sözen,2005).

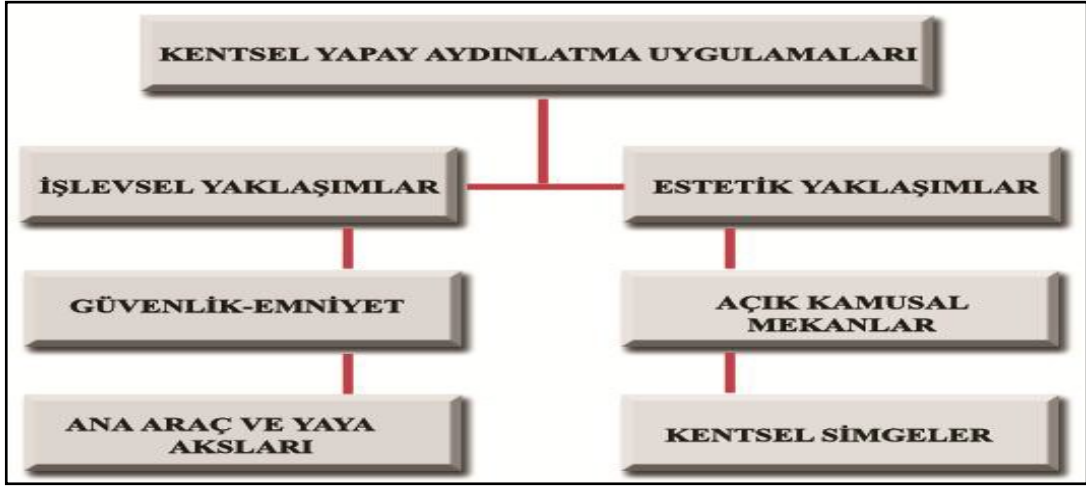
2.1 KENTSEL AYDINLATMANIN KAPSAMI VE YARARLARI

Kentsel aydınlatma, önemli işlevsel alanların ya da tarihi merkezler, kent için önemi bulunan kentin önemli parçalarının/ yapıtlarının aydınlatılmasını kapsamaktadır.

Kentsel aydınlatmada, kentin gece kullanım amaçları çok önemlidir. Kent kullanıcıları için yaşamsal açıdan farklı işlevlere yönelik aydınlatmalar temel rol oynar. Bunun yanında, kent güzelliklerinin gece ortaya çıkarılması, bir şehri turistler açısından çekici kılabilir. Bütün bunların ışığında kentsel aydınlatmanın kente; Emniyet, Güvenlik, Yönlendirme, Reklam, Manzara, Kimlik, Girişim, Sosyal Etkileşim, gibi pek çok faydalar getirdiği söylenebilir (Şerefhanoglu Sözen, 2005).

Kentsel aydınlatmanın işlevsellik kadar mimari estetik konularına cevap verebilmesi zorunluluğu birbirinden ayrılması mümkün olmayan konulardır. Tablo 2.1 de iki yaklaşımın birbiri ile olan ilişkisi verilmiştir. işlevsel uygulamalar ancak estetik kaygılar ile bir bütün olarak değerlendirildiğinde kentin güzelleştirilmesinde etkin olabilir.

Tablo 2.1 :Kentsel yapay aydınlatma uygulamalarında çözümlenme

Kaynak :Şahin, A., (2011), 'Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, İstanbul

2.1.1 Kentsel Aydınlatmanın İşlevsel Boyutu

Kentin geceleri de yaşanabilir hale gelebilmesi, işlevsel aydınlatmanın yapılmasıyla mümkün olur. İşlevsel aydınlatma, kentsel aydınlatma konusu içinde, ağırlıklı olarak teknik konuları barındıran aydınlatma grubudur. Geceleri; trafik ve taşımacılık, emniyet konuları, sportif faaliyetlerin yapılabilmesi, eğlence, alışveriş, kent içindeki yönlendirmenin sağlanması, yaya alanlarının kullanılması gibi amaçlarla yapılan aydınlatmaları kapsar. İşlevsel aydınlatmanın temelini oluşturan yollar, kavşaklar ve meydanlar, kent planlamada ulaşım ağını meydana getirdikleri için bunların aydınlatılması, kentin görünürlüğünün yanında kullanımı açısından da önemli rol oynar (Şerefhanoglu Sözen, 2005). Şekil 2.1 'de yaya ve taşıt yolu aydınlatma örneği görülmektedir.

Kentsel mekânda “İşlevsel kent aydınlatma uygulamaları” kent kullanıcılarının işlevsel ve mekânsal ilişkilerini sürdürülebilmesi için şarttır. Bu ilişkilerin güvenli bir şekilde sağlanıyor olması, kentsel mekânın algılanabilirliği açısından temel kriter olarak tanımlanabilir. Burada güvenlik kavramından bahsedilirken; suç unsurlarının en aza indirgenmesi ve emniyetli bir ulaşımın sağlanması kastedilmektedir.

Şekil 2.1: Yaya ve taşıt yolu aydınlatma örneği

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

2.1.2 Kentsel Aydınlatmanın Mimari Estetik Boyutu

Mimari aydınlatmada öncelikli konu kentsel değerlerin geceleri de görünür kılınmasını sağlamaktır. Kamu binaları, mühendislik yapıları, doğal alanlar, sanat eserleri ve parklar gibi kent öğelerinin aydınlatılması, onların işlevsel, tarihi, mimari, sosyal ve estetik önemlerinin anlatılması mimari aydınlatma ile mümkün olabilir. Şekil 2.2 'de Gaziantep Alleben Göletinde yapılmış mimari aydınlatmanın kent estetiğine olan etkisi gösterilmiştir.

Şekil 2.2: Alleben Göleti Gölet Restaurant Gece Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Özellikle günümüzde kentlerin ve/veya değişik kent bölgelerinin kimliklerini ortaya çıkarmak, güzelliklerini sergilemek, belleklerde yer etmesini sağlamak ya da değişik etkilerle çekici kılmak gibi amaçlarla aydınlatma uygulamaları yapılmaktadır (Şerefhanoglu Sözen, 2003).

Estetik yaklaşımlarda işlevsel yaklaşımlardan farklı olarak amaç; mekânların, yapıların karakterlerini, özelliklerini vurgulayan görünüşlerini anlamlandıran, ışıklılık karşıtlıkları ile vurgulanmak istenenin ön plana çıkartılması olarak söylenebilir.

Kentsel öğelerin bir bütün olarak ele alınması ve vurgulanması kentin gerek uzaktan algılanması gerekse kentsel mekânların zihinlerde yer etmesi açısından önemlidir. Kentsel aydınlatma alanlarına yönelik örneklemeler Tablo2.2 'de verilmiştir.

Tablo 2.2 : Kentsel Aydınlatma konularına ilişkin örneklemeler

BÖLGELER	YOLLAR	SINIRLAR	VURGULACAK MEKANLAR	SİMGE YAPILAR
Tarihi ve mimari kimliği vurgulayan konut bölgeleri. Yeşil alanlar: Doğal ve/ya da yapay alanlar. Kent içerisinde farklılaşmış alanlar. Ticaret sanayi bölgeleri	Yaya Alanları: Sosyal Meydanlar Yayalastırılmış yollar alışveriş alanları	Su öğeleri: göl, deniz v.s kent mekanlarını sınırleyen alanlar. Dağ, vadi, tepe, gibi topografik nitelik taşıyan öğeler	Kentsel kimliği yansıtan meydanlar	Tarihi ve mimari mirası simgeleyen yapılar Mimari, sosyal ve estetik önemi olan çağdaş yapılar Simge niteliği taşıyan değerli ve tarihi ağaçlar vb. Simge köprü yapıları

Kaynak :Şahin, A., (2011), ' Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, İstanbul

2.1.3 Kentsel Aydınlatmanın Tarihsel Süreci

İlk çağlarda ateşin bulunmasıyla beraber, sırasıyla aydınlanmayı sağlayan meşale, yağ kandili, mum, gaz lambası ve elektrik enerjisi keşfedilmiştir. Gaz lambaları tarihte, ışık kaynağının korunması ve niceliğinin denetlenebilmesi yönünden ilk aydınlatma aygıtı olarak kabul edilebilir.

Kentlerin gelişmesi ve büyümesiyle, özellikle geceleri kentlerde güvenlik ve emniyet problemi oluşmaya başlamıştır. Buna paralel olarak bilinen ilk planlı kent aydınlatmaları, 17. yüzyılın sonları ve 18. yüzyılın başlarında sanayinin gelişimi ve gaz tüketiminin başlamasıyla dönemin Paris, Londra, Berlin gibi büyük kentlerindeki cadde ve meydanların önce yağ lambaları, sonra da gaz lambaları ile aydınlatılmasıyla yapılmıştır. Aydınlatmada yağ lambalarının yerini gaz lambalarının almaya başlamasıyla, ahşap konstrüksiyonlu aydınlatma elemanları yerini metal konstrüksiyonlulara bırakmıştır. Bir kısmı günümüz aydınlatma teknolojisine uyarlanarak hala kullanılmaktadır (Şatır, 1999).

18. yüzyılın sonlarına doğru, İngiliz bilim adamlarının yaptığı çalışmalar sonucunda, cadde ve sokakların hava gazıyla kolayca aydınlatılabileceği anlaşılmıştır. Hava gazı ile ilk olarak 1812 yılında Londra'nın bir caddesinin aydınlatılması denenmiş, daha sonra 1817 yılında Amerika'nın Baltimore şehri, 1820 yılında Paris ve zamanla

birçok Avrupa ülkesinin cadde ve sokakları bu yolla aydınlatılmaya başlanmıştır.

Ülkemizde ise havagazı, ilk olarak İstanbul'da Sultan Abdülmecit döneminde, 1853 yılında Dolmabahçe Sarayı ve çevresinin aydınlatılması için kullanılmaya başlanmış, 1857 yılında, Dolmabahçe'deki Gazhaneyle Galatasaray arasındaki alana döşenen havagazı boruları ve dikilen fenerlerle Cadde-i Kebir (Beyoğlu, İstiklal Caddesi) aydınlatılmıştır.

Aydınlatma elemanlarının gelişimi, ışık kaynaklarının teknolojik gelişimi ve değişimiyle paralel olarak ilerlemiştir. 1810'da ilk ark lambasının bulunuşundan ve 1879'da Edison'un ilk karbon telli akkor lambayı dünyaya tanıtmasından sonra kent aydınlatma konusundaki gelişmeler hızlanmıştır. 1881 yılında Londra (Şekil 2.3), 1882'de ise Berlin sokakları elektrik ile çalışan ışık kaynakları ile aydınlatılmaya başlamıştır. 1914'te İstanbul'da elektrik üretilmeye başlamış fakat sokakların elektrikli lamba ile aydınlatılabilmesi ancak 1920'de gerçekleşmiştir (Kayserilioglu, 1999).

Şekil 2.3: Londra–1890

Kaynak :Şahin, A., (2011), ' Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, İstanbul

1.Dünya Savaşı'ndan sonra turizmin gelişmesi ve açık mekânlardaki sosyal yaşamın özendirilmesiyle, kentlerde geceleri işlevsel ve estetik yönden aydınlatmaya gereksinim duyulmuş, kentsel aydınlatma kavramının kentsel tasarımdaki önemi

artmıştır. 20. Yüzyılın sonlarında, büyük kentlerde yaşam hızlanmış ve kentlerde yaşayan insanların kenti gece de kullanmaları gerekli olmuştur. Gelişen teknoloji, aydınlatma tekniği ve dış aydınlatma için uygun olan lambaların çeşitliliğinin artması, kentsel aydınlatma elemanlarının gelişimini hızlandırmıştır (Şatır, 1999).

Günümüzde, çeşitli özelliklere sahip ışık kaynaklarıyla bir arada kullanılacak, teknik ve estetik yönden farklı kentsel aydınlatma konseptlerinde uygulanabilecek aydınlatma elemanları bulunmaktadır.

Aydınlatma teknolojilerinin gelişimi, kent kullanıcılarının gereksinimleri ve mekansal değişimler göz önüne alınarak, işlevsel aydınlatmaların yanı sıra mimari aydınlatmaya yönelik planlı aydınlatma çalışmaları da başlatılmıştır. Lyon, Saint Petersburg, Mexico, Paris, Barselona, Liverpool kentsel aydınlatma master planı yapımı konusunda en eski şehirlerdir.

3. AYDINLATMA, LAMBALAR, AYGITLAR

İnsan ile çevresi arasındaki algısal ilişkiler bütününe yüzde 95 gibi büyük bir bölümünü görsel algılama oluşturur. Görsel algılamanın koşulu ise aydınlatmadır. Bu bakımdan işlevi ne olursa olsun, insanların içinde yaşadığı açık ya da kapalı tüm mekânlar görmenin eksiksiz ve kusursuz olması, yani iyi görme koşullarının sağlanması amacıyla aydınlatılmalıdır (İlter, 1999).

Aydınlatma; nesnelere, bunların çevrelerine ya da bir bölgeye, bir kent bölgesine, görülebilmeleri için ışık uygulaması yapılmasıdır. Aydınlatma tekniği; insan, nesne veya çevreye ilişkin çeşitli değişkenleri göz önüne alarak aydınlatmanın nasıl yapılması gerektiğini belirleyen tekniktir. Aydınlatma tasarımı; aydınlatma tekniğine uygun ve doğrudan o konu için oluşturulan bir aydınlık düzeni kurma çalışmasıdır (Ünver, 2004–2005).

Bir mekânda ve/ya da kent bölgesinde aydınlatma düzeni kurulurken kullanıcı özellikleri bakımından görsel konfor koşullarının oluşturulmasının yanı sıra, mimari özellikleriyle uyumlu estetik görünümünün elde edilmesi ve ekonomik çözümlere ulaşılması hedeflenmelidir. Bu bölümde, söz konusu hedeflere ulaşabilmek için aydınlatma tekniği açısından önemli olan;

- I. Aydınlığın niceliği,
- II. Aydınlığın niteliği,
- III. Işıklılık ve yüzey özellikleri,
- IV. İle dış aydınlatmada kullanılan lamba ve aygıtlar konuları ele alınmıştır.

3.1 FOTOMETRİK BÜYÜKLÜKLER VE ARALARINDAKİ BAĞINTILAR

Aydınlığın niceliği ve Aydınlığın niteliği konularının daha iyi anlaşılabilmesi için aydınlatma konusundaki temel kavramı anımsamak gerekmektedir.

3.1.1 Işık Akısı

Işık akısı, bir ışık kaynağının birim zamanda yaydığı toplam ışık miktarı ile ilgili bir kavramdır. Φ harfi ile gösterilir. Birimi lümen'dir. 1 lümen = 1lm.

Tablo 3.1 : Kullanılan bazı ışık kaynaklarının ışık akıları

Bisiklet farı	3 W	30 lm
Akkor telli lamba	75 W	900 lm
Kompakt floresan	18 W	900 lm
Tüp floresan	58 W	5400 lm
Yüksek basınçlı sodyum buharlı	100 W	10000 lm
Açık basınçlı sodyum buharlı	130 W	26000 lm
Yüksek basınçlı civa buharlı	1000 W	58000 lm
Metal halojen	2000 W	190000 lm

Kaynak : Onaygil, S., Aydınlatma Aygıt Tasarımı Temel İlkeleri Dersi Ders Notundan

Tablo 3.1 'de görüleceği gibi ışık kaynaklarının şebekeden çektikleri güç ile yaydıkları ışık akısı arasında sabit bir oran yoktur. Işık akısı ile çekilen toplam güç arasındaki oran “etkinlik faktörü” olarak adlandırılır ve lümen/watt birimi ile açıklanır. Her lamba tipinin etkinlik faktörü farklıdır.

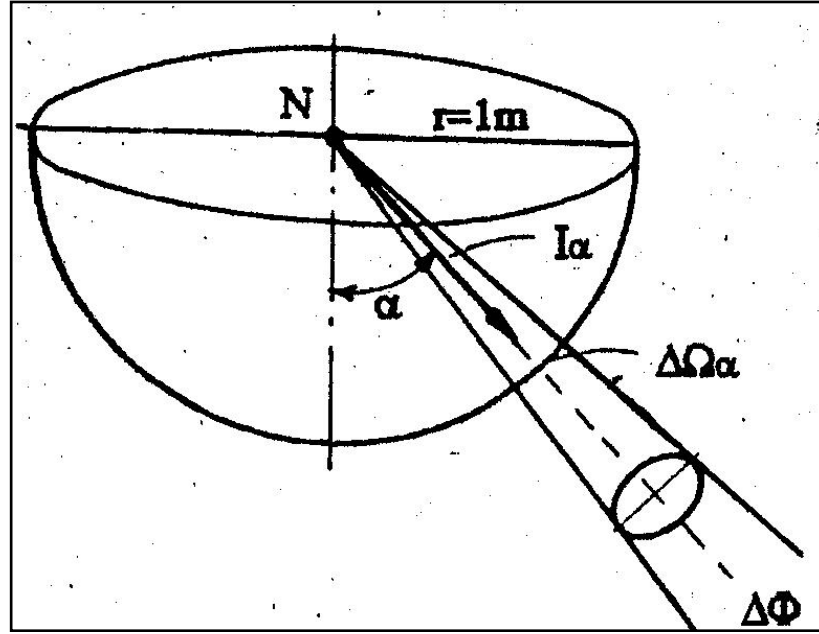
3.1.2 Işık Şiddeti

Işık şiddeti birim zamanda belli bir doğrultuda yayılan ışığın yoğunluğu ile ilgilidir. Akan bir suyun debisi ile karşılaştırılabilir. I harfi ile gösterilir. Birimi candela (kandela okunur) ‘dır.

1 candela = 1 cd.

Noktasal bir ışık kaynağının herhangi bir α doğrultusundaki ışık şiddeti, bu doğrultuyu içine alan bir $\Delta\Omega$ uzay açısından çıkan $\Delta\Phi$ ışık akısının $\Delta\Omega$ uzay açısına bölümü ile ilgilidir. Eğer ortamın yutması yoksa $\Delta\Phi / \Delta\Omega$ ‘ya ortalama ışık şiddeti denir. $\Delta\Omega$ sıfıra yaklaşırken bu oranın limiti de I ışık şiddetini tanımlar.

Şekil 3.1: Noktasal bir ışık kaynağının α doğrultusundaki I_α ışık şiddetinin tanımlanması

Kaynak : Onaygil, S., Aydınlatma Aygıt Tasarımı Temel İlkeleri Dersi Ders Notundan

Görüldüğü gibi bu kavram uzay açısı kavramını ortaya koymaktadır. Işık kaynakları genelde her doğrultuda eşit ışık akısı yaymazlar, uzayın değişik doğrultulardaki ışık akısı yoğunlukları farklıdır. Genel olarak bir ışık kaynağının Φ toplam ışık akısı, uzayın değişik kısımlarına yayılan $\Delta\Phi_1, \Delta\Phi_2, \dots$ kısmi ışık akılarının toplamı olarak düşünülebilir.

$$\Phi = \Delta\Phi_1 + \Delta\Phi_2 + \dots \quad (1.1)$$

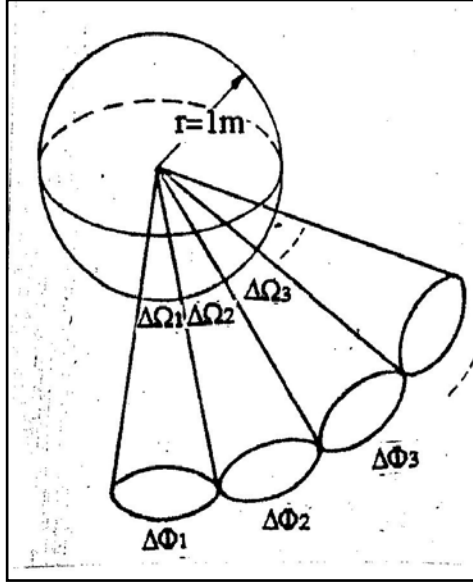
'dir.

İçinden kısmi ışık akısı geçen koni veya piramit şeklindeki uzay parçasına uzay açısı denir.

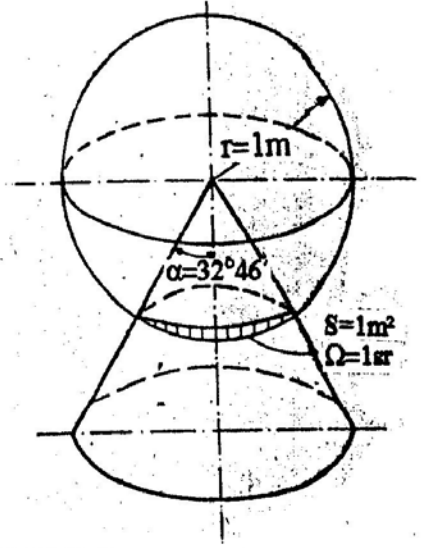
Uzay açısı, noktasal ışık kaynağı merkez olmak üzere, yarıçapı $r = 1\text{m}$ olan bir küre düşünülerek ve koni veya piramidin küre yüzeyinde ayırdığı yüzey parçasının alanını hesap ederek ölçülür. Eğer bu yüzeyin alanı 1 m^2 ($S = 1\text{ m}^2$) ise, bu durumda bu uzay parçasının uzay açısı 1 steradyan (sr)'dır denir. Eğer söz konusu alan A ise, bu durumda uzay açısı,

$$\Omega = A / r^2 \text{ (sr)} \quad \text{'dır.} \quad (1.2)$$

Şekil 3.2: Kısmi ışık akıları ve kısmi uzay açıları.

Şekil 3.3: Uzay açısı tanımı.

Kaynak : Onaygil, S., Aydınlatma Aygıt Tasarımı Temel İlkeleri Dersi Ders Notundan

Bütün küre yüzeyi $4\pi r^2 = 4\pi$ (m^2) olduğundan, noktasal bir ışık kaynağının bütün uzaya gönderdiği toplam ışık akısı $4\pi r^2 / r^2 = 4\pi = 12,57$ sr 'lık uzay açıdan yayılır. Demek ki, düzlemsel açının birim dairede yay olarak ölçülmesine karşılık uzay açısı birim kürede yüzey olarak ölçülür.

Tablo 3.2: Işık şiddeti değerlerine bazı örnekler

Reflektörsüz bisiklet farı herhangi bir doğrultuda	2.5 cd
Reflektörlü bisiklet farı, ışık hüzmesinin ortasında	250 cd
Reflektörlü akkor telli lamba, ışık hüzmesinin ortasında	10 000 cd
El feneri, ışık hüzmesinin ortasında	2 000 000 cd

Kaynak : Onaygil, S., Aydınlatma Aygıt Tasarımı Temel İlkeleri Dersi Ders Notundan

3.1.3 Aydınalık Düzeyi

Aydınalık düzeyi bir yüzeyin birim alanına birim zamanda düşen ışık akısı miktarıdır. Birimi lüks'tür. 1 lüks= 1 lx. Herhangi bir yüzeyin birim alanına birim zamanda düşen yağmur miktarı ile karşılaştırılabilir.

$$1 \text{ lx} = 1 \text{ lm} / 1 \text{ m}^2 \text{ 'dir.}$$

Tanım olarak aydınlık düzeyi yüzeyin ışık akısının, o yüzeyin alanına bölümüne eşittir. Yani,

$$E = \Phi / A \text{ 'dir.} \quad (1.3)$$

Tablo 3.3 : Aydınlık Düzeyi İçin Bazı Örnekler

Bulutsuz bir yaz gününde öğle vakti	100000 lx
Bulutsuz bir yaz gününde gölgede	10000 lx
Parçalı bulutlu havada	5000 lx
İyi aydınlatılmış ofiste	1000 lx
Orta aydınlatılmış oturma odasında	100 lx
Aydınlatılmış yol yüzeyinde	5-30 lx
Açık bir akşam ay ışığında	0.25 lx

Kaynak : Onaygil, S., Aydınlatma Aygıt Tasarımı Temel İlkeleri Dersi Ders Notundan

3.1.4 Parıltı (Luminance) (L, cd/m²)

Parıltı L harfi ile gösterilir. Birimi cd/m²'dir. Yüzeyin birim alanından belli bir doğrultuda yayılan ışık şiddeti ile ilgili bir kavramdır. Işık yayan yüzey kendisi ışık üreten bir lamba veya ışık geçiren bir armatür yüzeyi gibi birincil ışık kaynağı olabileceği gibi, başka bir kaynaktan ulaşan ışığı yansıtan ikincil bir ışık kaynağı da olabilir.

Parıltı tanımı şöyle yapılabilir: "Işık yayan bir yüzeyin bir M noktasının bu yüzeyin normali ile α açısı yapan doğrultudaki parıltısı, M noktasını içine alan ΔA yüzey elemanının bu doğrultuda doğurduğu ΔI_α ışık şiddetinin ΔA 'nın bu doğrultuya dik düzlemdeki ΔA_g görünen alanına oranının limitidir".

$$L_\alpha = \lim \Delta I_\alpha / \Delta A_g = dI_\alpha / dA_g \text{ 'dir.} \quad (1.4)$$

$$\Delta A_g \rightarrow 0$$

Bir parıltıdan söz ederken bunun hangi yüzeyin, hangi noktasına ve hangi doğrultuya ait olduğunu belirtmek gerekir.

A'nın her noktasında parıltı aynı değerde ise parıltı, yüzeyin belli bir doğrultudaki ışık şiddetinin yüzeyin o doğrultudaki görünen alanına bölümüne eşittir; yani,

$$L_\alpha = I_\alpha / A_g \quad \text{'dir.} \quad (1.5)$$

Görünen alan, yüzeyin bakış doğrultusuna dik düzlemdeki görünen alanıdır. Örneğin bir kürenin herhangi bir doğrultudaki görünen alanı dairedir.

Aynı aydınlık düzeyi ile aydınlatılmış olsalar bile, eğer yüzeyler farklı yansıtma özelliklerine sahip ise, parıltıları farklı olacaktır.

Hem ışık şiddeti, hem de görünen alan gözlemci ile parıltısı hesaplanan nokta arasındaki mesafeye bağlı olmadığından, parıltı da aradaki mesafeden bağımsızdır.

Bir ışık kaynağının aydınlık yüzeyinden yayılan ışık şiddeti kişiler üzerinde bir parlaklık hissi uyandırır. Parıltının objektif bir büyüklük olmasına karşın, parlaklık (brightness) gözlemcilerin yaptığı sübjektif değerlendirmelere dayanan bir kriterdir. Parlaklık büyük ölçüde yüzeyin parıltısına bağlı olmakla beraber, görüş alanındaki genel parıltı dağılımına, yani adaptasyon parıltısına da bağlıdır. Örneğin beyaz fon üzerindeki gri kare, parıltıları aynı olmasına rağmen, siyah fon üzerindeki oranınla daha karanlık görünür.

Tablo 3.4: Parıltı değerleri için bazı örnekler

Güneşin yüzeyi	1 650 000 000 cd / m ²
Şeffaf akkor telli lambanın flamanı	7 000 000 cd / m ²
Opal akkor telli lambanın balonu	200 000 cd / m ²
Fluresan lamba	5 000 – 15 000 cd / m ²
Ayın yüzeyi	2 500 cd / m ²
Güneş ışınları altındaki kumsal	15 000 cd / m ²
400 lx altında beyaz kağıt (p=0.8)	100 cd / m ²
400 lx altında gri kağıt (p=0.4)	50 cd / m ²
400 lx altında siyah kağıt (p=0.04)	5 cd / m ²
Aydınlatılmış yol yüzeyi	0.5 – 2 cd / m ²

Kaynak : Onaygil, S., Aydınlatma Aygıt Tasarımı Temel İlkeleri Dersi Ders Notundan

3.2 AYDINLIĞIN NİCELİĞİ

Aydınlığın azlığı ya da çokluğu olarak bilinen aydınlık niceliği (lm/m²), belli büyüklükteki bir alana düşen ışık akısının (lm), bu alana (m²) oranı olup, aydınlık düzeyi terimi ile tanımlanır. Belli bir alandaki aydınlık düzeyi belirtilirken, ışık akısının geldiği alanın,

- i. Büyüklüğü (noktada aydınlık-Ep, ortalama aydınlık-Eort),
- ii. Konumu (alanın yatayla yaptığı açı),
- iii. Biçimi (düzlem, küresel ve silindrsel aydınlık) önemlidir.

Aydınlanan alanın açıklık koyuluğu, rengi ve ışık yansıtma biçimi o alan üzerindeki aydınlık düzeyini etkilemez. Aydınlığın niceliği, çevrenin ve nesnelerin görünürlülüğünün sağlanmasında önemlidir. Her eylem için aydınlık niceliği gereksinimi değişir. Bazı kent bölgeleri için önerilen ortalama ve maksimum aydınlık düzeyi değerleri Tablo 3.5 'de gösterilmiştir.

Tablo 3.5: Kentsel işleve göre sağlanması gereken ortalama/maksimum aydınlık düzeyi değerleri (Şerefhanoglu Sözen, 2005)

Kentsel Bölgeler	Aydınlık düzeyi (lm/ m ²)	
	Ortalama	Maksimum
Doğal Çevre	0	0
Kent sınırı (kırsal alan)	5	10
Kent çevresi	5- 10	60
Kent merkezi	10-25	150
Meydan	25	-
Trafik Yolu	5-10	-

Kaynak : Onaygil, S., Aydınlatma Aygıt Tasarımı Temel İlkeleri Dersi Ders Notundan

3.3 AYDINLIĞIN NİTELİĞİ

Aydınlığın niceliği ile aydınlığın niteliği birbirinden bağımsız kavramlardır. Oluşturulan aydınlığın, niceliği dışında, değiştirilebilen diğer özellikleri, aydınlığın niteliği konusu içine girer. Görme konusu için gerekli aydınlığın nicelik bakımından sağlanmış olmasına karşın, uygun niteliklerin yaratılmamış olması yanlış görsel algılamalara, yetersiz ya da olumsuz görünümlere yol açabilir. Örneğin, bir heykel aydınlatıldığında yüz hatları belirgin olmalı, mimik ve ifadesi seçilebilmelidir. Heykel üzerinde gerekli aydınlık düzeyinin sağlanmış olması, yüze ait belirgin niteliklerin ortaya çıkarılmasında yeterli olmayabilir.

Aydınlık niceliğinin gereğinden az ya da çok olduğu durumlarda görme organı, uyma ile çevresini algılar hale gelmektedir. Bu durum, aydınlığın niteliği konusunda geçerli değildir. Aydınlığın niteliği uygun değilse, aydınlık düzeyinin değiştirilmesi uygun görme koşullarının oluşmasına katkıda bulunamaz. Doğru oluşturulamamış bir aydınlıkta gözün uyma ile bu kusuru giderebilme yeteneği yoktur. Bu nedenle, aydınlığın niteliği konusu üzerinde önemle durulmalıdır. Bu sayede, hem iyi bir görüntünün oluşması hem de görüntünün gereği gibi olması sağlanabilir.

Aydınlığın niteliğini etkileyen etkenler,

- a. Aydınlığı oluşturan ışığın renksel özellikleri (ışığın tayfsal yapısı)
- b. Aydınlığı oluşturan ışığın doğrultusal özellikleri
- c. Aydınlıkta oluşan gölgelerin özellikleri (Gölge niteliği)
- d. Aydınlık düzeyi dağılımları (Aydınlık düzeyi değişimleri) gibi dört ana grupta toplanabilir (Sirel, 1983; Ünver vd., 1985).

3.3.1 Aydınlığı Oluşturan Işığın Renksel Özellikleri

İnsanlar nesnelerin renklerini bu nesnelere yansıyan ışığın rengine göre algıladıklarından, nesnelere aydınlatan ışığın renksel niteliği değiştikçe, yansıyan ışığın rengi, dolayısıyla nesnenin görünen yani algılanan rengi de değişecektir. Aydınlığı oluşturan ışığın renksel niteliğinin tanımlanmasında renksel izlenim, renk sıcaklığı ve renksel geriverim belirlemelerinden yararlanır.

Renksel izlenim; ışık renginin sıcak ya da soğuk olarak nitelendirilmesidir. Genellikle mavi, yeşil renkler soğuk, kırmızı, turuncu renkler sıcak renkleri anlatır. Bu bağlamda akkor lambaların pembemsi sarı ışığı ya da rengi buna benzeyen ışıklar sıcak ışık, kapalı gök ışığı ya da rengi buna benzeyen ışıklar soğuk olarak adlandırılır.

Renk sıcaklığı (Tc); kısaca aynı renksellikte bulunan kara cismin sıcaklığı olarak tanımlanır ve Kelvin (K) derecesi ile belirlenir. Işık kaynaklarının renk sıcaklığı ve renksel izlenim ilişkisi CIE tarafından aşağıdaki bölümlere ayrılmıştır.

$T_c < 3300$ K olanlar sıcak renkli ışık

$3300 < T_c < 5300$ olanlar ılık renkli ışık

$T_c > 5300$ K olanlar soğuk renkli ışık

Renksel geriverim (Ra); renksel geriverim bir ışık kaynağından yayımlanan ışınımın tayfsal dağılımlarının, aydınlanan nesnelerin renkleri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik olup, renksel geriverim sınıfı (RGS) ve renksel geriverim indeksi (Ra) ile tanımlanır. Genellikle Ra 'sı yüksek ışık kaynakları tercih edilmektedir.

3.3.2 Aydınlanma Oluşturan Işığın Doğrultusal Özellikleri

Bir yüzey üzerine gelen ışık akısı, tek bir doğrultudan ya da birbiri ile ufak açı yapan bir doğrultu demetinden, birçok ya da sonsuz doğrultudan, ikişerli üçerli değişik oranlarda karışımlarla gelebilir. Bu özellik, ışığın doğrultusal yapısı olarak adlandırılır. Işığın doğrultusal yapısı aydınlığın niceliğiyle ilişkili değildir. Işığın doğrultusunu değiştirmeden, aydınlık düzeyini değiştirmek ya da aydınlık düzeyini değiştirmeden doğrultusunu değiştirmek mümkündür. Aydınlanma oluşturan ışığın doğrultusal özellikleri, doğrultulu ışık, yayımlı ışık ya da baskın doğrultulu ışık olarak üç grupta toplanabilir. Söz konusu ışık alanlarının oluşumunda, yüzeylerin yansıtma çarpanları, aydınlatma aygıtının sayısı, konum ve ışık yeğnlik diyagramları gibi etkenlerde rol oynamaktadır. İnsan, heykel, yapı v.b. nesnelerin aydınlatılmasında kullanılacak ışığın boyut etkisi oluşturabilmesi için baskın doğrultulu olması gerekir.

3.3.3 Aydınlanma Oluşturan Gölgenin Niteliği

Işık, yayılma doğrultusu üzerinde herhangi bir saydam olmayan engelle karşılaştığında, engelin altında aydınlanmamış (karanlık) bir alan, yani gölge oluşur.

Tanım olarak; gölge, saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde oluşan karanlıktır. Yarı gölge ise, bir ışık kaynağı önüne konulan saydam olmayan bir cismin, gerisindeki ekran üzerine vuran gölgesinin çevresinde görülen, çok koyu karanlık olmayan bölümü olarak tanımlanmıştır (TDK, 2005).

Aydınlığın niteliği konularından biri olan gölge özelliği,

I. Sert - yumuşak,

II. Açık - koyu

gibi iki ana grupta tanımlanır (Sirel, 1983, 1992; Ünver vd., 2001; Öztürk vd., 2004-2005). Gölgenin iki ayrı niteliğinden biri olan "sertlik-yumuşaklık", gölge alan sınırlarının net bir biçimde algılanıp algılanamaması ile ilgilidir. Gölgenin sertliği-yumuşaklığı, oluşan gölgenin sınırlarının kesinliğini tanımlar. Gölgenin ikinci özelliği olan "açıklık-koyuluk", gölgeli alan ile aydınlık alan arasındaki aydınlık düzeyi farkı ile ilgilidir. Gölgenin açıklığı-koyuluğu, oluşan gölgenin aydınlık düzeyini tanımlar. Gölgesiz aydınlık, aydınlık-karanlık ayrımının belirgin bir biçimde yapılamadığı, gölgelerin etkili olmadığı bir aydınlık biçimidir bu nedenle özellikli aydınlatma yapılırsa gölge etkisi göz önünde bulundurulması gereken bir etkidir.

3.3.4 Aydınlık Düzeyi Dağılımları

Bir düzlem üzerinde aydınlık düzeyinin dağılımı bakımından, genel aydınlatma ve bölgesel aydınlatma olarak adlandırılan iki durum söz konusudur. Genel aydınlatma, düzgün yayılmış ve düzgün yayılmamış olabilir. Bir yararlı düzlem üzerindeki aydınlık düzeyi belirgin bir değişim göstermiyorsa ($E_{min}/E_{ort} > 0.80$) düzgün yayılmış genel aydınlatma, gösteriyorsa değişken yayılmış genel aydınlatma olarak adlandırılır. Bölgesel aydınlatma, belli bir bölgede, tümüne oranla çok daha fazla (3-4 kat) aydınlık düzeyi gereksinimi olması durumunda genel aydınlatmaya ek olarak yapılır. Bölgesel aydınlatma, çevresine göre daha yüksek aydınlık düzeyi gerektiren, işlevsel açıdan farklılıklara sahip ve dikkat çekmek, insanları yönlendirmek istenen yerlerde kullanılmaktadır. Örneğin, kent aydınlatmada meydanlarda uygulanan genel aydınlatmanın yanı sıra, meydan üzerinde bulunan çeşme anıt vs. gibi kentsel bir değere de ayrıca bölgesel aydınlatma uygulaması yapılabilir.

3.3.5 Işıklılık ve Yüzey Özellikleri

İnsanlar çevrelerindeki yüzey ve nesnelere, görünen tek büyüklük olan ışıklılıkları ile algılar ve iyi bir görsel algılama için ışıklılık karşıtlığı gereklidir. Görsel algılama açısından uygun bir çevrenin yaratılabilmesi, görme alanına giren değişik yüzey ve nesnelere ışıklılıklarının ve ışıklılıkları arasındaki oranların, kabul edilebilir değerler arasında kalması ile sağlanabilir (Ünver, 1991).

Ancak yüksek ışıklılıktaki yüzey ve nesnelere, görsel konfor açısından olumsuzluk yaratan birincil ve ikincil ışık kaynakları kamaşmaya neden olur. Kamaşmanın yol açtığı olumsuzlukları gidermek için görme alanına giren yüksek ışıklılıktaki ışık kaynaklarının yüzey alanlarının ve ışıklılıklarının azaltılması, görme alanının dışına konumlandırılması, yakın çevresinin ışıklılıklarının yükseltilmesi (ışıklılık karşıtlığının azaltılması) gibi önlemler alınmalıdır.

3.4 DIŞ AYDINLATMADA KULLANILAN LAMBALAR

Optik bir ışınım ve genelde görünür ışınım üretmek üzere oluşturulan yapay kaynağa lamba denir. Bir başka anlatımla lamba, yapay bir kaynağın sürekli (uzun bir süre) ışınım yayımlamasını sağlayan minimum parçaların bütününe verilen isimdir (Sirel, 1997).

Lamba seçiminde, ışık rengi, kullanım ömrü, lamba verimi, boyutu, ilk kurulum giderleri, kullanma ve bakım harcamaları, kullanım kolaylığı, mor üstü ve/ya da kızılaltı ışınım içerikleri ve benzeri etkenler göz önüne alınmalıdır. Tek bir lamba türünün tüm etkenler açısından optimum koşulları içermesi mümkün değildir. Bu nedenle, lamba türü belirlenirken kullanım amacına göre kimi özellikleri belirleyici rol oynar (Ünver ve Öztürk, 1998). Bu nedenle lamba seçiminde her zaman, aydınlığın niceliği yerine niteliği ile ilgili ölçütlere öncelik verilmelidir.

Kent alanlarının aydınlatmasında aydınlatılacak alanların özelliklerine, seçilen direk yüksekliklerine, elde edilmek istenen etkiye göre, farklı lamba türleri seçilebilir (Şekil 3.2). Kentsel aydınlatma için yaygın olarak kullanılan;

Civa Buharlı lambalar,

Sodyum Buharlı lambalar,

Metalik Halojenürlü lambalardır.

Yukarıda sözü edilen alışlagelmiş lambalar kullanılsa da, son yıllarda LED'ler de çizgisel ya da dairesel özellik taşıyan yansıtıcı aygıtlarla birlikte kent aydınlatmasında kullanılmaktadır.

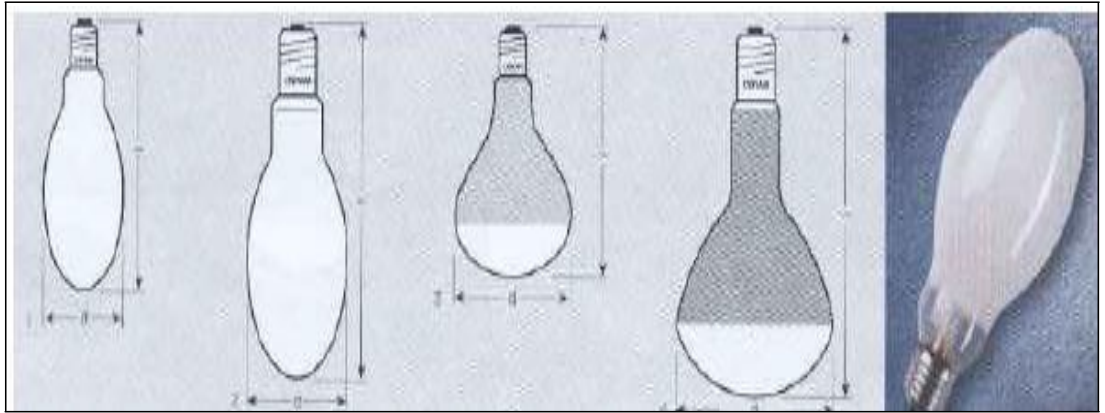
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın Dış Aydınlatma Yönetmeliğine göre de geçerli olan teknolojik olanaklar esas alınarak, dış aydınlatmada kullanılacak ışık kaynaklarının (lambaların) teknik özellikleri ve kullanım alanları aşağıda açıklanmıştır.

3.4.1 Civa Buharlı Lambalar

Civa buharlı lambalar ilk üretilen yüksek basınçlı boşalmalı lambalardır. Yüksek basınçlı civa içeren boşalma tüpünde ön boşalma yardımcı elektrotlar ile başlar. Sonra civa buharlaşır ve asıl boşalma başlar. Yayımlanan ışınım hem morüstü bölgesinde hem de görülebilir bölgede, yeşil –mavi aralığında oluşur. Bu yüzden lambanın ışığı mavimsi beyaz renktedir.

Civa buharlı lambaların ömürleri yaklaşık 20000 saattir. Verimleri 32-60 lm/W, güçleri ise 50-1000 W. arasında değişir. Renksel geriverim endeksleri 20-50 arasında olup, renk ayırımı konusunda performansları yetersizdir. Bu nedenle bu tip lambalar dış aydınlatmada renk ayırımının büyük önem taşımadığı durumlarda ve yeşil mavi renkli yüzeylerin aydınlatmasında kullanılabilir.

Şekil 3.4 : Civa Buharlı Lamba türleri

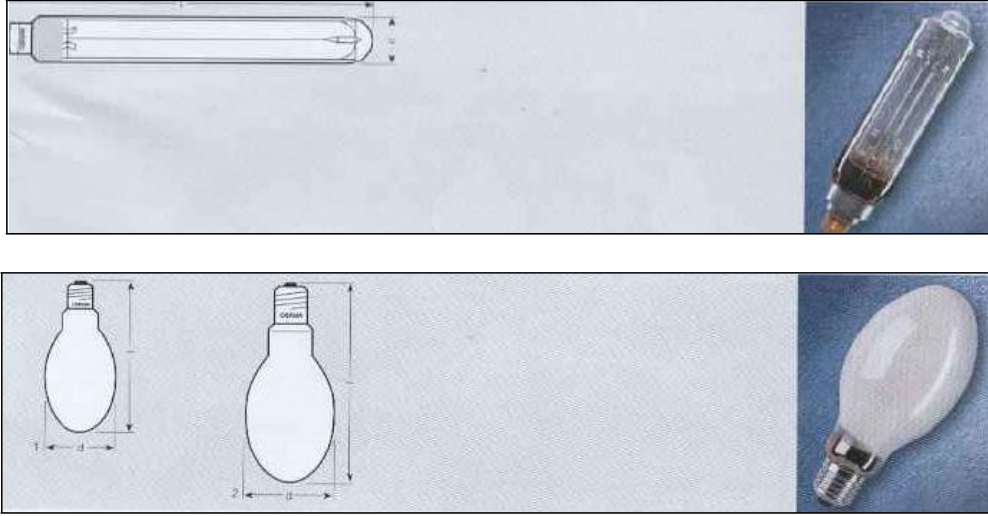
Kaynak :Şahin, A., (2011), 'Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, İstanbul

3.4.2 Sodyum Buharlı lambalar

Sodyum buharlı lambalar kızgın elektrotlu boşalmalı lambalar olup, boşalma tüpünün içine konan gazın basıncına göre iki ana başlık altında incelenirler;

- 1- Alçak basınçlı sodyum buharlı lambalar.
- 2- Yüksek basınçlı sodyum buharlı lambalar (Şekil 3.5).

Şekil 3.5: Alçak ve Yüksek Basınçlı Sodyum buharlı lamba

Kaynak :Şahin, A., (2011), ' Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YÜ, İstanbul

Alçak basınçlı sodyum buharlı lambalarda, tüp içinde oda sıcaklığında katı halde bulunan sodyum madeni bulunur. Tüpün sıcaklığı 250-300°C ye çıktığı zaman sodyum madeni buharlaşır ve tüpün basıncı birkaç mm cıva (Hg) aşamasına iner. Boşalma önce yardımcı bir gaz içinde, örneğin neon veya argon gazı içinde meydana gelir. Bu bakımdan tüp az miktarda asal gaz içerir. Kızgın elektrotlar baryum oksitle kaplanmış tungstendir. Kural olarak sodyum buharlı lamba, alternatif akım şebekelerinde kullanıldığından, tüpün her iki ucunda aynı tip elektrot bulunur. 220 V'luk şebeke gerilimi tutuşturma için yetersiz olduğundan, tüp içine elektrotları birbirine yaklaştıran bir tutuşturma teli yerleştirilmiştir Bu sayede gerilim uygulandıktan sonra ana dolgu gazında (neon veya argon) küçük ışıltılı boşalma yolları oluşur ve ön deşarj başlar. İyonizasyon yardımıyla ön deşarj ana deşarjı başlatır. Dolayısıyla tüp ısınır, sodyum buharlaşır ve ışıklı plazma dolgu gazından sodyum buharına intikal eder. Yüksek basınçlı sodyum buharlı lambalar sodyumun buharlaşmasını ve ateşlemeyi sağlamak için cıva ve asal gaz ihtiva ederler.

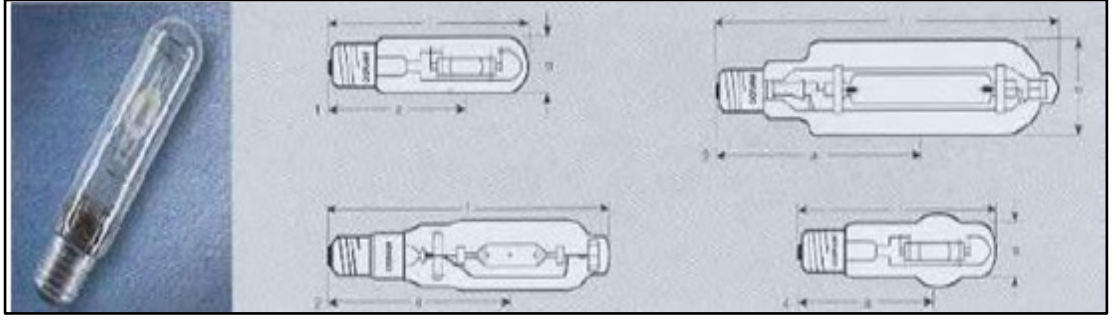
Boşalma arkından, tüpün cidarına olacak ısı koordinasyonunu sınırlamak için de neon konulmuştur. Çalışma sıcaklığı 700°C civarındadır. Boşalma tüpünün bu sıcaklıktaki sodyum buharının aktivitesine dayanabilmesi için alüminyum oksitten imal edilmiştir ve havası boşaltılmış tüp veya armut biçiminde sert cam balon içine konulmuştur. Lambanın ömrü 8000–20000 saat arasında olup verimleri yüksektir. Işıksal verimleri 70–150 lm/W arasındadır. Işık tayfları düzgün ama sürekli değildir. Renklerin ayırt edilmesinde performansı iyi değildir. Rengi sarıdır bu nedenle sarıya bakan renklerdeki duvar yüzeylerinde ve eski yapı aydınlatmasında olumlu sonuçlar verir.

3.4.3 Metalik Halojenürlü Lambalar

Temel parçaları; elektriksel boşalma tüpü (kuvars), koruyucu dış ampul, ateşleyici ve durultucudur. Asal gaz (neon, kripton, argon vb) doldurulmuş koruyucu dış ampul içinde elektriksel boşalma tüpünde yüksek basınçlı civa buharı, asal gazlar ve metal tuzları bulunmaktadır (Şekil 3.3). Lambanın normal çalışma sıcaklığında metal ve halojen olarak ayrılan tuzların metal kısımları akkorlaşarak ısısal ışımaya ile ışınım yayımlarlar. Işıksal verimleri metal tuzunun türüne ve güce bağlı olarak 54–120 lm/w arasında değişir. Renksel geriverim sınıfı 1A-2B, renk sıcaklığı 3000–6000 K arasındadır. Tayfları sürekli ancak düzgün değildir. Işıklılıkları yüksek, ömürleri 6000 ile 7500 saat arasındadır. Yüksek oranda mor üstü ve kızılaltı ışınım yayımladığından bunlara duyarlı olan nesnelere aydınlatılmasında kullanılırken özel önlemlerin alınması gereklidir. Durultucu ve ateşleyici gibi ek parçalara ihtiyaç duyduğundan ilk yatırım giderleri yüksektir.

Tarihi eserlerin ve bina yüzeylerinin projektör uygulamalarında, Spor aktivitesi yapılan alanlarının aydınlatılmasında ve inşaat çalışmalarının aydınlatılmasında uygundur.

Şekil 3.6: Metalik halojenürlü lamba

Kaynak :Şahin, A., (2011), 'Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YÜ, İstanbul

3.4.4 LED

Işık yayan diyot (Light Emitting Diyote) anlamına gelen LED ler den yayımlanan ışık kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi ve beyaz renklerde yapılabilmektedir (Şekil 3.7). Ömürleri 100.000 saate kadar çıkabilen ledlerin verimleri yüksektir ancak yayımladıkları ışık akıları düşüktür. Darbelere oldukça dayanıklıdırlar ve ısı yayımlamazlar. Görülebilir renk tayfındaki hemen hemen bütün renkler elde edilebilir. LED'ler dimmerlenebilmektedir.

Şekil 3.7: Led armatürle yapılan aydınlatma uygulamaları

Kaynak :Şahin, A., (2011), 'Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YÜ, İstanbul

3.5 DIŞ AYDINLATMADA KULLANILAN AYDINLATMA AYGITLARI

Lambadan çıkan ışığın biçimlendirilmesi ve buna bağlı olarak istenilen nicelik ve niteliklerde aydınlıkların elde edilmesi, aydınlatma aygıtları aracılığı ile olur. Aydınlatma aygıtı, CIE tarafından lamba ya da lambaların ışığının dağılımını düzenlemeye, süzmeğe ya da deęiőtirmeye yarayan, lambalar dışında lambaları tutturucu, koruyucu tüm parçaları ve olası olarak, yan devreleri ve Şebeke bağlantısını sağlayan parçaları içeren aygıt olarak tanımlanır (Sirel,1997).

Aydınlatma aygıtları kullanıldığı dış ortamın mimari özelliklerine (tozlu, nemli, kuru vb.), ışık akısı dağılımına (aydınlatma biçimine), tespit biçimine (gömülü, asılı aygıt vb.), tespit konumlarına (duvar, ayaklı vb.) ışık yeğinlik dağılımına (dar ya da geniş açılı), yansıtıcı geometrik özelliklerine, koruma sınıflarına (kuru, ıslak, nemli hacim), kullanılabilir lamba tür ve sayısı vb. özelliklerine bağlı olarak çok değişik türlerde olabilir. Tablo 3.6 'da aygıtların sınıflandırılmasına ilişkin bir örnek sunulmuştur.

Tablo 3.6 : Aygıtların sınıflandırılmasına örnek (Ünver,2004-2005)

Aygıtların Sınıflandırılması				
Aydınlatma Özellikleri	IŞık Yeğinlik Dağılımı	Kullanım Yeri	İç Aydınlatma Aygıtları	
	IŞık Akısı Dağılımı		Dış Aydınlatma Aygıtları	
	IŞıklılık Dağılımı	Koruma Biçimi	Kuru hacimler için	
	Geriverim		Nemli Hacimler için	
	Aydınlık Düzeyi Dağılımı		Tozlu Hacimler için	
Yapım Özellikleri	IŞığın Yansıtma Geçirme Özellikleri	Tespit Biçimi	Taşınmaz Aygıt	
	Aygıtın Geometrik Özellikleri		Taşınır Aygıt	
Lamba Türü	Akkor Lamba Aygıtları		Gömülü Aygıt	Gömülü Aygıt
	Fluoresan Lamba aygıtlar vb.			
Lamba Sayısı	Bir Lambalı Aygıtlar			
	ok Lambalı Aygıtlar vb.			

Kaynak: Özkaya, M. & Tüfekçi, Y.,2011. *Aydınlatma Tekniği*, 10.basım. İstanbul: Birsen Yayınevi.

Aygıttan çıkan ışığın dağılımına bağlı olarak aydınlatma biçimi de değişmektedir. Tablo 3.7 'de aydınlatma biçimini belirleyen aygıt ekseninden geçen düzleme göre aşağı ve yukarı doğru yayımlanan ışık akısı oranları gösterilmiştir.

Tablo 3.7: Aydınlatma biçimini belirleyen ışık akısı oranları (Şerefhanoglu, 1972)

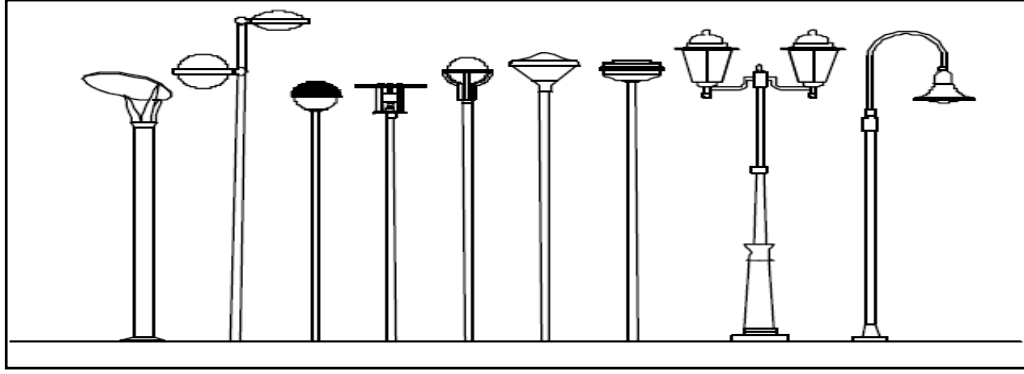
Aydınlatma biçimleri	Dağılım oranları	
	Yukarı doğru %	Aşağı doğru %
Dolaysız Aydınlatma	0-10	100-90
Dolaylı Aydınlatma	90-100	10-0
Yayınık Aydınlatma	40-60	60-40

Kaynak: Özkaya, M. & Tüfekçi, Y.,2011. Aydınlatma Tekniği, 10.basım. İstanbul: Birsen Yayınevi.

Aydınlatma aygıtları aydınlatma biçimlerine göre, aydınlattıkları kentsel alanda farklı etkiler oluştururlar. Tercih edilen etki veya etkilere göre bir aydınlatma aygıtında, bir veya birden fazla aydınlatma biçimi bir arada kullanılabilir.

Kent aydınlatmada yollar, meydanlar, park-bahçeler gibi farklı işlevlere, tarihi-modern bölgeler, konut-ticaret sanayi bölgeleri gibi farklı niteliklere sahip kent mekânları için değişik teknik ve estetik özelliklerde aydınlatma elemanlarına gereksinim duyulabilir. Aydınlatma elemanlarının teknik özellikleri tüm kent aydınlatma konuları için önemliyken, estetik özellikleri ancak aydınlatma elemanlarının görünmesinin istendiği veya gerektiği kent aydınlatma konularında, yani aydınlatma elemanlarının kent mobilyası olarak değerlendirilebildiği durumlarda önem taşır. Kent aydınlatmasında aygıtlar genelde direkler üzerinde yer alır. Kent aydınlatma elemanlarına ilişkin çeşitli örnekler Şekil 3.8 de görülebilir.

Şekil 3.8: Kent aydınlatma elemanı örnekleri

Kaynak: Şerefhanoglu Sözen, M. ve diğeri, 2005, Aydınlatma ile Kent Güzelleştirme

Dış aydınlatmada kullanılan aygıtların boy yüksekliklerine göre sahip oldukları özellikler şöyle sıralanabilmektedir:

Alçak seviyedeki dış aydınlatma aygıtlarının yükseklikleri genellikle 1.8 metreden azdır. Bazı durumlarda aygıtın yüksekliği 3 metreye kadar çıkabilir. Bu aygıtlarla kullanılan lambalar; yüksek basınçlı civa buharlı, metalik halojenürlü, yüksek basınçlı sodyum buharlı ya da LED lambalar olabilir. Işık kaynakları, genelde göz seviyesinin altında yer aldığı için kamaşma kontrol altına alınabilir. Bakım gereksinimleri azdır. Vandalizm'e maruz kalma olasılığı yüksektir.

Orta yükseklikteki dış aydınlatma aygıtlarının ortalama yüksekliği 3 metre ile 4.5 metre arasında değişir. Bu aygıtlarla kullanılan lambalar; yüksek basınçlı civa buharlı, metal halide ya da yüksek basınçlı sodyum buharlı olabilir. Genellikle yaya kaldırımları çevresinde ya da içinde kullanılır. Vandalizm'e maruz kalabilir.

Otopark alanları ve taşıt yolu peyzaj aydınlatma aygıtlarının ortalama yüksekliği 6 metre ile 15 metre arasında değişir. Bu aygıtlarla kullanılan lambalar; yüksek basınçlı civa buharlı, metal halide ya da yüksek basınçlı sodyum buharlı olabilir. Cadde, otopark, rekreasyonel, ticari ve endüstriyel alanlarını aydınlatmada bu tür aygıtlar kullanılır.

Yüksek direkli peyzaj aydınlatma aygıtlarının ortalama yüksekliği 18 metre ile 30 metre arasında değişir. Bu aygıtlarla kullanılan lambalar; metal halide ya da yüksek basınçlı sodyum buharlı olabilir. Büyük otopark alanlarının karayolu kavşakları ve rekreasyonel alanların aydınlatılmasında bu tür aygıtlar kullanılır. Aygıt boylarının

yüksek olmasından dolayı bakımı zordur.

Dış aydınlatmada kullanılan tüm bu aydınlatma aygıtları toza ve neme karşı koruma derecelerine (IP), aydınlatma aygıtının yüzeyini koruyan materyale göre birtakım gruplara ayrılır.

TS 3033 EN 60529 "Elektrik Donanımlarında Koruma Dereceleri (IP Kodu)" adlı standart koruma derecelerinin sınıflandırılmasını kapsar.

Aydınlatma aygıtlarının toza ve neme karşı koruma dereceleri "Ingress Protection" (IP) sistemine göre sınıflandırılmıştır. "IPX1X2" değerleri; aydınlatma aygıtlarında, katı ve sıvı maddelerin yalıtımı için uluslararası sınıflandırmayı belirten bir kod sistemidir. Burada "X1", aydınlatma aygıtının dışarıdan gelebilecek katı cisimlere karşı koruma sınıfını, "X2" ise aygıtın suya ve neme karşı koruma sınıfını gösterir. "4" değeri her iki sınıf içinde, birçok dış aydınlatma uygulamalarında kabul edilebilir minimum standartları gösterir. Birçok yüksek voltajlı duvar aygıtları, sütunlara monte edilen fener tipi aygıtlar ve kısa direk üstü (bollard) aygıtlar için IP44, özellikle alüminyum ya da bakırdan yapılmış bazı iğne uçlu ve yüzeye monte edilen spot aygıtlar için IP54 ya da IP55, alüminyum ya da pirinç dökümden yapılmış spot aygıtlar için IP55, duvara monte edilen aygıtlar için IP56, su altı ya da zemine monte edilen gömülü aygıtlar için IPX8 değeri sağlanmalıdır (Raine, 2001; ETKB Dış Aydınlatma Yönetmeliği, 1993).

3.6 KENTSEL AYDINLATMA KONULARI VE AYDINLATMA ELEMANLARI

Kentsel aydınlatma konularından hem mimari hem de işlevsel aydınlatmada da ortak olan, aydınlatmayı olanaklı kılacak ışık kaynaklarının çeşitli özellikte aydınlatma aygıtları ile birlikte kullanılmasıdır. Ancak, bu aydınlatmaların bir bölümünde ışık kaynaklarının ve/ ya da aydınlatma aygıtlarının görüntüsünün önemli olmadığı gibi, çoğu zaman görünmesi bile istenmez. Çünkü burada amaç nitelikli bir nesneyi en iyi biçimde ortaya çıkarmaktır. Bazı koşullarda ise aydınlatma aygıtları ya da elemanları özellikle görünmesi istenilen, kentsel tasarım içinde önemli yeri olan, bir tür kent mobilyası niteliği taşıyan öğelerdir (Şerefhanoglu Sözen, 2007).

Kent içi ulaşım yolları, yaya alanları gibi kentsel alanlarda kullanılan aydınlatma

elemanları, kent ve kent kullanıcılarıyla görsel ve işlevsel olarak birebir etkileşim içinde oldukları için estetik olarak ta etüt edilmelidir.

Bunların dışında spor, ticaret, sanayi alanları gibi kent alanları ile, yayalar için ayrılmış sirkülasyon ve dinlenme alanlarında kullanılan aydınlatma elemanları da teknolojik özelliklerinin yanı sıra estetik nitelikler taşımaktadır.

Aşağıdaki bölümlerde kentsel aydınlatma açısından;

- i. Yol aydınlatması
- ii. Yaya alanı aydınlatması
- iii. Yapı yüzü aydınlatması

konularına ilişkin ilkeler başlıklar halinde açıklanmıştır.

3.6.1 Yol Aydınlatması

Yol aydınlatma elemanları, otoyollar, çevre yolları, geniş caddeler, tali yollar, yerel yollar, vb. konularını ve burada kullanılan aygıtları kapsar. Yol aydınlatma elemanlarının teknik özellikleri, yollardaki yerleşimleri gibi konuların tümü yol emniyetini de etkilediği için, yolların aydınlatılmasında verilecek kararlar oldukça önemlidir. Çevre yollarında kullanılan aydınlatma elemanlarının, estetik yönden çevreyle uyum sağlaması diğer yollarda olduğu kadar önem taşımamaktadır. Çünkü çevre yolları genelde kentten bağımsız transit yollardır.

Yol aydınlatma elemanlarının ayrı bir aydınlatma elemanı grubu olarak ele alınmasının nedeni; yol aydınlatma tekniğinin araç kullanımı gibi diğer aydınlatma konularından farklı ve güvenlik yönünden önemli bir konuyu barındırmasıdır. CIE'nin yol aydınlatması ile ilgili önerileri; yolun işlevine, trafiğin yoğunluğuna, karmaşıklığına, ayırımına ve trafik ışıkları gibi trafik kontrolünü sağlayan gereçlerin durumuna göre M1'den M5'e kadar sınıflara ayrılır. Tipik örnekler Tablo 3.8 'de gösterilmiştir (CIE,1995).

Tablo 3.8: Farklı yol tipleri için aydınlatma sınıfları

YOLUN TANIMI	AYDINLATMA SINIFI
Bölünmüş yollar,ekspres yollar,otoyollar (otoyola giriş ve çıkışlar,bağlantı yolları,kavşaklar,ücret toplama alanları) Trafik yoğunluğu ve yolun karmaşıklık düzeyi; Yüksek.....	M1
Devlet yolu ve il yolları(tek yönlü veya iki yönlü; bağlantı noktaları ile Şehir geçişleri ve çevre yolları Trafik kontrolü ve yol kullanıcılarının tiplerine göre Zayıf.....	
İyi.....	M2
Şehir içi ana güzergahlar(bulvarlar ve caddeler), ring dağıtıcı yollar Trafik kontrolü ve yol kullanıcılarının tiplerine göre Zayıf.....	M2
İyi.....	M3
Şehir içi ana güzergahlar(yerleşim alanlarına giriş yapıldığı ana yollar ve bağlantı yolları) Trafik kontrolü ve yol kullanıcılarının tiplerine göre Zayıf.....	M4
İyi.....	M5

Kaynak: Özkaya, M. & Tüfekçi, Y.,2011. Aydınlatma Tekniği, 10.basım. İstanbul: Birsen Yayınevi.

Aydınlatma elemanları, kullanılacakları yolların özellikleri çok iyi değerlendirilerek, önerilen aydınlatma sınıflarına göre seçilmelidir. Yol yüzeyiyle karşıtlık oluşturarak görünürlüklerinin sağlanması amacıyla yol yüzeyinde oldukça yüksek ve düzgün dağılmış ışıklılık değerleri oluşturulmalıdır. Kullanılan aydınlatma elemanları sürücülerin görüş açısı içinde kamaşmaya yol açmamalıdır.

Aydınlatma elemanları yol türüne, genişliğine, şerit sayısına ve gidiş yönlerine göre; gerekli hesaplamalar yapılarak ve kullanım giderleri, ilk yapım giderleri, bakım kolaylığı, yol kullanıcıları gibi etkenler de göz önüne alınarak seçilmelidir. Temel

olarak aydınlatma düzenleri, yol genişliği- şerit sayısı ve yönlerine göre gruplanabilir.

Yol aydınlatma elemanlarının estetik özellikleri, teknik özellikleri kadar olmasa da üzerinde durulması gereken bir konudur. Son yıllarda turizmin gelişmesi ve büyük kentlerde yaşayan insanların zamanlarının önemli bir bölümünü araç yollarında geçirmeye başlamasıyla özellikle kent içi yollarda kullanılan aydınlatma elemanları estetik yönden önem kazanmış, yollarda alışılmışın dışında tasarımlar kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.8) .

Şekil 3.8: Yol aydınlatma elemanı

Kaynak: Özkaya, M. & Tüfekçi, Y.,2011. Aydınlatma Tekniği, 10.basım. İstanbul: Birsen Yayınevi.

3.6.2 Yaya Alanı Aydınlatması

Yaya mekânları kentlerde genellikle yayaların ağırlıklı olarak kullandıkları, meydanlar, alışveriş alanları, yaya yolları, parklar gibi planlanmış kentsel mekânlardır. Bu tür mekânlar kent kullanıcılarının kenti sahiplendikleri; yürüyüş, gezinti, alışveriş, dinlenme, sanat, kültür, ticaret, spor, eğlence gibi türlü sosyal etkinlikler için bir araya geldikleri kentsel alanlardır. Bu etkinliklerin tümü yaya alanlarındaki aydınlatma elemanlarının teknik özelliklerinde belirleyici rol oynarlar.

Yaya mekânlarında kullanılan aydınlatma elemanlarının teknik ve estetik özellikleri, öteki kent aydınlatma elemanlarına göre, kent kullanıcıları tarafından daha yakından görülmesi ve mimari ile daha yakın ilişki içinde olması yönünden önemli ve dikkat çekicidir. Bu nedenle hem estetik hem de teknik yönden olumsuzluklar daha çok fark edilir ve rahatsız edici olur. Yol, meydan ve çeşitli niteliklerdeki yeşil alanlar kentlerde bulunduğu değişik bölgelerin özelliklerine göre kentsel tasarım yönünden ayrımlar gösterir. Tarihi bölgeler, konut alanları, alış- veriş, fuar alanları, yeni yerleşim bölgeleri gibi farklı özelliklere sahip tüm bu bölgelerin taşıdıkları mimari özellikler, yaya alanlarında da aydınlatma yönünden farklı yaklaşımlar gerektirir. Yaya mekânlarının aydınlatma tasarımları yapılırken, buldukları çevrenin aydınlık düzeylerinin ve ışıklılık durumlarının incelenmesi gerekir. Bu kullanılacak aydınlatma elemanlarının aydınlatma biçimleri, ışıklılıkları, kullanılan ışık kaynakları gibi teknik özelliklerinin belirlenmesinde de önemlidir. Tablo 3.9 'da CIE'nin aydınlatma özelliklerine ve çevre niteliğine göre sınıflandırdığı bölgeler yer almaktadır.

Tablo 3.9: Çevre ve aydınlatma özellikleri (Şerefhanoglu Sözen, 2005)

Bölge	Çevre Niteliği	Aydınlatmanın Özellikleri
E1	Doğal Alanlar	Genellikle karanlık çevre Doğal parklar, korunmuş alanlar
E2	Kent Sınırı (Kırsal Alan)	Az ışıklı bölgeler
E3	Kent Çevresi (Banliyö)	Orta ışıklı bölgeler Sanayi-konut bölgesi
E4	Kent Merkezi	Yüksek ışıklı bölgeler Kent merkezi, ticari ve konut bölgesi (gece yaşayan kent bölgesi)

Kaynak: Özkaya, M. & Tüfekçi, Y., 2011. *Aydınlatma Tekniği*, 10. basım. İstanbul: Birsan Yayınevi.

Zaman dilimi ve çevre özellikleri dikkate alınmadan yapılan aydınlatmalar kimi zaman etkisiz, kimi zaman ise, fazla aydınlatılmış olmalarından ötürü rahatsız edici düzeyde çok ışıklı olabilir. Bu durum enerjinin, aydınlığın ve ışığın boşuna harcanmış olmasından ötürü olumsuz olduğu gibi, ışık kirliliği yaratılması nedeniyle de olumsuzdur. Çevre koşulları göz önüne alınarak yapılan aydınlatmalarda hem görsel etkinlik hem de enerji kullanımı yönünden uygun çözümler getirilmesi olanaklıdır (Şerefhanoglu Sözen, 2005).

Yaya mekânlarında kullanılan aydınlatma elemanları aydınlatma tekniği yönünden;

- i. Yayaların yürürken döşeli yollardaki engel ve düzensizlikleri görebilmelerini,
- ii. Yayaların birbirlerini tanımalarını, kendilerine yaklaşan kişilerin amaçlarını anlayabilmelerini ve gerektiğinde buldukları yerden kolayca uzaklaşabilmelerini,

yayaları bu alanlara çekmek, rahat ve güvenli bir şekilde sosyalleşmelerini sağlamak gibi temel gereksinimleri karşılamalıdır (CIE, 2000) .Tablo 3.10 'da değişik kent bölgelerinin gece kullanım durumları ve farklı çevre ışıklılıkları için önerilen aydınlık düzeyleri verilmiştir.

Tablo 3.10: Yaya alanları için önerilen aydınlık düzeyleri (lm/m²)(Şerefhanoglu Sözen,2007)

Bölge Kullanımı		Aydınlık Düzeyleri lm/m ²	
Kullanım	Çevre Işıklılığı	Yatay yüzeyler (Eh)	Düşey yüzeyler
Gece kullanımının ağırlıklı olması	yüksek	20	4
	orta	15	3
	düşük	10	2
Sıklıkla gece kullanımı	yüksek	10	2
	orta	7,5	1,5
	düşük	5	1
Nadir olarak gece kullanımı	yüksek	7,5	1,5
	orta	5	1
	düşük	3	-
Merdivenler, rampalar	yüksek	20	4
	orta	15	3
	düşük	10	2

Kaynak: Özkaya, M. & Tüfekçi, Y.,2011. Aydınlatma Tekniği, 10.basım. İstanbul: Birsen Yayınevi.

Yaya alanlarında bulunan yapı cepheleri, bitkiler vb. gibi mimari ve çevresel öğelerin algılanması da oldukça önemlidir. Ayrıca bu tür mekânlarda nesnelere gerçek renklerinin algılanması önemli olduğu için kullanılan ışık kaynaklarının renksel özellikleri yüksek olmalıdır (Gardner, 2001).

Yaya alanlarında kullanılan aydınlatma elemanları çarpma, darbe gibi etkilere karşı dayanıklı ve güçlü malzemelerden üretilmelidir. Yaya alanlarında kullanılan aydınlatma elemanlarının boyut ve yükseklikleri de oldukça önemlidir. Elemanların boyutlarının ve yüksekliklerinin insan ölçeğinde olması, buldukları alanda mekân etkisi yaratmalarını sağlar. Yaya alanlarında kullanılan aydınlatma elemanlarının yüksekliklerinin az olduğu durumlarda ışıklı bölümlerinin yükseklikleri de az olduğu ve kolaylıkla görüş alanına girdiği için kamaşmaya yol açmamalarına dikkat edilmelidir.

Aydınlatma elemanlarının mekânın işlevine, fiziksel özelliklerine, çevre koşullarına ve aygıtların ışık dağılımlarına bağlıdır. Işık dağılımları aynı zamanda aydınlatma elemanlarının aralarındaki uzaklıkların belirlenmesine de yardımcı olur. Aydınlatma elemanlarının farklı biçimlerde konumlandırılmalarıyla kentsel alanlarda farklı etkiler oluşturabilir. Aydınlatma elemanları kullanıldıkları kentsel alanlarda;

- i.** Dizi oluşturma,
- ii.** Düzen getirme,
- iii.** Mekânsal etki yaratma,
- iv.** Boyut etkisi oluşturma
- v.** Yönlendirme

gibi kentsel tasarımı güçlendirici rol oynarlar (Şerefhanoglu, Sözen 2007). (Şekil 3.8)

Şekil 3.8: İspanya ve Floransa' dan örnekler

Kaynak :Şahin, A., (2011), 'Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, İstanbul

Yaya mekânlarında kullanılan aydınlatma elemanları, çevredeki mimari özelliklerle bütünleşmeli, hatta kimi durumlarda; çöp kutuları, banklar, reklam öğeleri, çiçeklikler gibi öğelerle, bütünleşik ya da tamamlayıcı şekilde tasarlanmalıdır (Şekil 3.9).

Farklı işlevlere sahip yaya mekânlarının, aydınlatma gereksinimleri veya öncelikleri değişebilir. Buna paralel olarak, aydınlatma elemanlarının teknik ve/ya da estetik özellikleri, yerleşimleri, vb. konular kullanıldıkları yaya mekânına ve mekânın işlevlerine göre değişir.

Şekil 3.9 : Kent mobilyası niteliğinde bir aydınlatma elemanı

Kaynak :Şahin, A., (2011), ' Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, İstanbul

3.6.3 Meydan Aydınlatması

Meydanlar etrafı genelde yapı gruplarıyla çevrili olan yaya alanlarıdır. Kent kullanıcıları, meydanlarda genelde oturmak, etraflarını seyretmek, birbirleriyle iletişim kurmak, vb. gibi etkinlikleri gerçekleştirirler. Bu nedenle, meydanlarda kullanılan aydınlatma elemanlarının özellikleri, hem yayalarla görsel ilişkileri, hem de meydanı çevreleyen diğer mimari öğelerle ilişkileri açısından önemlidir.

Meydanlar genelde büyük mekânlar oldukları için, insanlarda mekân içinde kayboldukları izlenimi oluşturmamak gereklidir. Meydanı sınırlayan öğelerin aydınlatılması bu nedenle önem taşımaktadır. Meydanın çekici ve bir araya getirici özellikte olması, hem tabanın hem de onu sınırlayan öğelerin aydınlatılmasına, yani aydınlık, bir ortamın oluşturulmasına bağlıdır. Yapılarla sınırlanmış, dikdörtgen planlı bir meydanda paralel yüzeylerin ortalama ışıklılığı benzer olmalı, birbirine dik yüzeylerde ise göz ayırt edebilecek değerlerde karşıtlıklar yaratılmalıdır.

Tarihi yapıların sınırladığı bir meydanda, meydanı çevreleyen yapıları karanlıkta bırakıp, meydanın kendisini aydınlatmak doğru olmaz. Burada, meydanı sınırlayan yapı yüzeylerini de aydınlatmak gerekir.

Meydanlarda giriş ve çıkışlar, çevreye göre çok daha yüksek düzeyde aydınlatılmalıdır. Trafik meydanlarında ise olabildiğince düzgün yayılmış bir aydınlık sağlanmalıdır. Kullanılan aydınlatma elemanları hem görsel olarak çevreyle uyum sağlamalı, hem de teknik olarak en iyi görsel koşulları sağlamalıdır.

Bu tip alanlarda, kent kullanıcılarının birbirlerini iyi görmeleri önemlidir. Bu nedenle oluşturulan düşey ve/veya silindrsel aydınlık düzeyleri, insanların birbirlerinin yüzlerini iyi görmelerini sağlamalıdır. Ayrıca, kullanılan ışık kaynaklarının renksel özellikleri de oldukça önemlidir, ılık renkli ışık kaynakları tercih edilmelidir.

Meydanlarda genel aydınlatma için kullanılan aydınlatma elemanlarının yanında, havuzlar, çiçeklikler, heykeller gibi kentsel öğeleri aydınlatma amaçlı bölgesel aydınlatma yapan aydınlatma elemanları da kullanılabilir (Şekil 3.10).

Şekil 3.10: Bir meydanda su ögesi ve anıt için uygulanmış bölgesel aydınlatma örneği (Şerefhanoglu Sözen, 2005)

Kaynak :Şahin, A., (2011), ' Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YÜ, İstanbul

Genelde meydanlarda direkli aydınlatma elemanları kullanılır. Aydınlatma elemanlarının yükseklikleri, meydanın genişliğine ve meydanı çevreleyen yapıların yüksekliğine göre değişir. Özellikle heykelsi özelliklere sahip aydınlatma elemanlarının form ve biçimlerinin kolay algılanması için yayaların görüş alanı içine girmesi gerekir. Bu tip durumlarda meydanlarda kullanılan aydınlatma elemanları çok yüksek olmamalıdır. Ancak, oldukça geniş alanlara yayılan çok büyük meydanlarda, yüksek aydınlatma elemanları kullanılabilir.

3.6.4 Alışveriş Alanları

Alışveriş alanları, genelde yan yana dükkânların dizildiği cadde veya meydanlardan oluşur. Bu alanların hem ticari, hem de diğer yaya mekânlarındakilerle benzer nedenlerle aydınlatılması gerekir. Alışveriş alanları genelde kalabalık ve sürekli bir sirkülasyona sahip oldukları için, buralarda kullanılan aydınlatma elemanları, fazla yer kaplamamalıdır. Geniş bir cadde ya da büyük bir meydan söz konusuysa, direkli aydınlatma elemanları kullanılabilir. Fakat dar veya yaya sirkülasyonunun çok fazla olduğu alanlarda, aydınlatma elemanlarının yüzeylere tespit edilmesi veya katener sistem oluşturulması uygun olur. Katener sistemler bu tip alanlarda müşteri çekmek amaçlı olarak, ışıklı kent süslerini ya da reklam içerikli afişleri taşıyabilir (Şekil 3.11).

Şekil 3.11: Katener sistem aydınlatma düzeni örneği

Kaynak :Şahin, A., (2011), ' Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, İstanbul

Bu tür alanlarda reklam önemli bir etken olduğu için, aydınlatma elemanlarının reklam öğeleriyle bir arada kullanılması sık rastlanan bir durumdur.

3.6.5 Park-Bahçe Ve Yeşil Alanlar

Park-bahçe ve yeşil alanlar, kentlerde dinlenme, spor ve eğlence amaçlı olarak tasarlanan, ağaç ve bitkilerin yoğun olduğu, çeşitli peyzaj düzenlemelerini içeren yaya alanlarıdır. Bu tip alanlarda, genelde ağaç, bitki ve su öğeleri özel olarak aydınlatılır. Fakat bunları aydınlatan elemanlar kent mobilyası niteliğinde olmayan ve kullanıcılar tarafından görülmesi genelde istenmeyen işlevsel elemanlardır. Bu alanlardaki yaya yolları ve dinlenme bölümlerinde kullanılan aydınlatma elemanları da diğer yaya yolları ve meydanlarda kullanılanlarla benzer özellikler taşır. Fakat bu alanlarda ağaçların dal ve yaprakları, istenmeyen gölgeler oluşturarak aydınlatma elemanlarının oluşturduğu aydınlığı azaltmamalıdır. Bunun için, aydınlatma elemanlarının yerleşimine dikkat edilmeli, ağaçların çok yakınına ve ağaçlardan daha yükseğe monte edilmemesine özen gösterilmelidir. Ayrıca park – bahçe ve yeşil alanlarda kullanılan aydınlatma elemanlarının malzemelerinin ve cilalarının, suya, neme ve paslanmaya karşı dayanıklı olmasına özellikle dikkat edilmelidir (Şekil 3.12).

Şekil 3.12 : Peyzaj aydınlatması örneği

Kaynak :Şahin, A., (2011), ' Kentsel Aydınlatma İlkelerinin Üsküdar Örneğinde İncelenmesi ve Bir Öneri' Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, İstanbul

3.6.6 Yapı Dış Yüzü Aydınlatması

Yapı dış yüzü gündüz görünümüne yakın olarak tamamen aydınlatılıp, genel kütle algısı sağlanabilir veya cephede belli detaylara vurgu yapılabilir. Bir yapının aydınlatılmasının hem mimari, hem de sosyal açıdan olumlu özellikleri vardır. Gece aydınlatma sayesinde yapı güvenliği sağlanır. Yapı da, bulunduğu çevre de bakımlı hale gelir, aydınlatma sayesinde bu kentsel alanlar prestij kazanır. Yapıların dış yüzeylerine ilişkin aydınlatma ilkeleri ise; yapıların işlevi, yakın çevre ve arka plan ilişkisi, yapıların geometrik biçimleri, yapıların yükseklikleri, çatı biçimleri, yapıların dış yüzeylerinin mimari biçimlenişi, yapıların dış yüzeylerinde kullanılan gereçler için kısaca aşağıda verilmiştir (Ünver, Dokuzer Öztürk, 1992).

3.6.6.1 Yapıların işlevi

Yapılar, işlevlerine göre yaşam programlarına sahiptirler. Bir yapının işlevi; hem plan şemasını, hem de cephesini belirler. Bu nedenle yapının dış aydınlatmasında işlev ve mimari özellikleri ön plan çıkarabilen tasarımlar yapılması gerekir. Yapının mimari anlatımına ters düşen, yapının hangi amaçla kullanıldığını anlatmayan bir aydınlatmanın başarılı olması söz konusu olamaz.

3.6.6.2 Yakın çevre – arka plan

Yapı, çevresinden, konumundan bağımsız düşünülemez. Yapı, arka planın ışıklılık derecesine göre istenen etkide aydınlatılır. Yapının dış yüzü ve çevresi değerlendirilerek prensip kararları alınır. Yapı, çevresi, arka planı, cephesi, fonksiyonu ve bulunduğu bölgenin kültürel özellikleri ile beraber değerlendirilebilir (Ünver, Dokuzer Öztürk, 1992).

Yapının algılanabilmesi için, yapıyüzü ışıklılığı, yakın çevre ya da arka plandan, yapının yakın çevre ya da arka plandan kolaylıkla ayırt edilmesini sağlayacak biçimde, daha yüksek olmalıdır (Ünver, Dokuzer Öztürk, 1992).

Yapının kare, dikdörtgen veya silindirik olması ışıklandırmaya esas prensipleri etkiler. Kare ve dikdörtgen planlı yapılarda; yapıya bakış doğrultusuna bağlı olarak görme alanı içine giren, bitişik iki yüzünde ışıklılık ayrımı sağlayabilmek için, önce yapının planı üzerinde köşegenler çizilir.

Aydınlatma aygıtları da, yapının daha önemli olan yüzünün ışıklılığının, yapının öteki

yüzünün ışıklılığında daha yüksek olmasını sağlayacak biçimde, köşegenlerin dışına yerleştirilir. Silindirel yapılarda; güçleri eşit olan ve eşit açı aralıkları ile (20 derecelik açı) yerleştirilen üç ışık kaynağı ile üç yönden yapılan aydınlatmada, yapı yüzünün ışıklılığında dalgalanma olur ve silindirin döndüğü çok iyi anlaşılır. Yapının, bazı özel koşullardan ötürü, dört yönden aydınlatılması gerekli ise, güçleri eşit olmayan ışık kaynakları seçilmelidir (Ünver, Dokuzer Öztürk, 1992).

Yukarıda da bahsedildiği üzere yapıların planları üzerinde aygıtların yerleri belirlenir. Bu planda daha ışıklı olması gereken yüzeylerin hangileri olduğuna karar verilir ve buna göre ışık kaynakları seçilir.

Mimaride olduğu gibi aydınlatma tasarımında da, plan ve cephe ilişkisini kurgulayarak üç boyutlu görünüşü öngörebilmek esastır.

Az ve çok katlı yapılara belli uzaklığa ve yüksekliğe yerleştirilmiş elemanlarla ışık gönderilirse farklı etkiler görülür. Az katlı yapılarda aydınlatma aygıtından çıkan ışığın yapı yüzünün alt ile üst bölümlerinde oluşturduğu aydınlık arasındaki fark, düzgün yayılmış bir aydınlık için kabul edilebilir sınırlar içinde kalır.

Yapıların dış yüzeyleri düz, yatay ağırlıklı, çizgili, girintili, çıkıntılı, kabartmalı olabilir. Yapıların yüzey özelliklerine göre aydınlatma prensipleri belirlenir. Düz bir yüzey düzgün yayılmış bir aydınlık altında algılanır. Masif bir yüzeyde boşlukların yani pencere yüzeylerinin olması durumunda, yapıya, cam yüzeyleri vurgulamak yolu ile hareketli ve etkili bir görünüm kazandırılır. Yapının dışı karanlıkta bırakılarak pencere yüzeyleri vurgulanabilir yapı dıştan belli bir düzende aydınlatılırken cam yüzeylerin yer aldığı hacimlerin içi aydınlatılabilir ya da şeffaf yüzeyler tamamen karanlıkta bırakılabilir. Yatay ya da düşey çizgili yapı yüzlerinde; ışığın yapı yüzüne, düşey elemanların gölge atmasını sağlayacak bir doğrultudan gelmesi ile yapı yüzünde bulunan düşey elemanların ayırt edilebilmesi sağlanabilir. Girintili, çıkıntılı yüzeylerdeki hareketlilik gölge ve ışıklılık oranı ile gece uygun görünümde sergilenebilir. Ancak, çok sayıda ışıklılık karşıtlığı ile ışıklılık karmaşasına neden olmadan bu müdahaleler tasarlanmalıdır (Ünver, Dokuzer Öztürk,1992).

Yapıların dış yüzeylerinde kullanılan malzemeye göre bir aydınlatma tasarımı yapılır. Örneğin cam yüzeylerin düzgün yansıma özelliği taşımasından dolayı, izotrop

yayınlık yansıma yapan gereçler gibi aydınlatılması mümkün değildir. Bu durumda, ya yapının dışını karanlıkta bırakıp, pencerelerin yer aldığı hacimlerin içindeki aydınlığı sağlayan lambaları yakmak, ya da pencerelerin bulunduğu hacimlerin içini karanlıkta bırakarak, yapıyı dıştan aydınlatmak olumlu olacaktır (Ünver, Dokuzer Öztürk, 1992).

Yapıların cephe özelliklerinden, malzemelerinden başka bulunduğu ortamdaki koşullar da önemlidir. Yapılar her zaman kara parçası üzerinde bulunmayabilir. Su üzerindeki yapılarda da gerek oluşturulmak istenen etki, gerek teknik detaylar daha farklıdır.

Kent dengeli bir şekilde aydınlatılmalıdır. Zorunlu aydınlatma kentsel aydınlatma ile iç içe çözülebilir. Yolu aydınlatan bir eleman, bir tarihi eserin aydınlatılmasına da katkıda bulunabilir ancak aydınlık, karanlık oranları çevrenin ışıklılık derecesine göre kurgulanmalıdır. Her çevrenin ve eserin özellikleri ayrı olduğundan aydınlatma tasarımı için her defasında mimari ve mühendislik açısından birden fazla bilinmeyenli denklemlerin çözümü yapılmalıdır.

4. REKLAM ÖĞELERİ

Bir kent mobilyası niteliğinde olan reklam öğelerinin, kentsel tasarım bütünü içinde incelenmesi ve bu doğrultuda değerlendirilmesi önemli bir konudur. Çünkü, kent mobilyaları bir yandan işlevsel olarak kente hizmet ederken bir yandan da görsel açıdan kente estetik katkılar yapan öğelerdir. Çeşitli nitelikte olan reklam öğeleri ise temelde serbest pazar ekonomisinin temelini oluşturan tüketimi artırmak amacıyla, ürünleri gözler önüne sererek pazarı gündemde tutmaktadır. Bunun yanında reklam öğeleri, kentte toplumu uyarmak kimi zaman yol/yön göstermek, bilgilendirmek vb. sosyal, kültürel, sanatsal, siyasal gibi çeşitli amaçlara yönelik olarak da kullanılmaktadır. Dolayısıyla, günümüzde işlevsel yönden reklam öğeleri kentlerin vazgeçilmez öğeleri olmuştur. Kentlerde bu denli yaygın olan bu nesnelere kent görüntüsü içinde de etkin rol oynadıkları için, estetik kaygılar taşımakta, yeni tasarımlar, buluşlar ortaya konmakta, yeni teknolojilerden yararlanılmaktadır.

Reklam öğeleri kentlerde çok çeşitli niteliklerde yer almaktadır. Bunlar genelde;

- a) Yapı üstlerinde (duvarlarda, çatılarda vb. kimi zaman yapının bir ögesi olarak kimi zaman eklenerek),
- b) Yol/meydan kenarlarında (tek, tek ve/ya da billboard dizileri olarak),
- c) Üç boyutlu özgün reklam öğeleri (silindiresel, küresel, prizma, piramit gibi çeşitli tasarımlar),
- d) Kent mobilyalarının bir bölümü olarak (örneğin, durak yanları gibi),
- e) Yol ve/ya da meydanlarda, üst geçit korkulukları, aydınlatma direkleri üzerinde vb. kullanılarak,
- f) Araçlar üzerinde yer verilerek vb. olarak sıralanabilir.

4.1 KENT AYDINLATMA YÖNÜNDEN REKLAM ÖĞELERİ

Kentsel tasarım içinde yer alan çeşitli nitelikteki reklam öğeleri gündüzleri sürekli değişen günışığı altında öteki kent öğeleri ile birlikte etkili olmaktadır. Değişen ışık koşullarına göre de görüntülerde kimi değişiklikler oluşmakta, ancak tüm öğeler belli görünürlük kazanmaktadır. Günışığının ortadan kalkması, çevrenin karanlık olması durumunda ise bunların;

- i. Işıklı,
- ii. Aydınlatılmış,
- iii. Dolaylı ışık alması

olmalarıyla görünürlüklerinden söz edilmesi olanaklıdır. Genelde, reklam olgusunun amacına uygun düşen, hangi biçimde olursa olsun gece görünürlük kazanan bu öğeler kent aydınlatmasına dolaylı katkı yapan ikincil kaynak niteliğine dönüşmekte, dolayısıyla kent aydınlatma içinde yer almaktadır.

4.2 IŞIKLI REKLAM ÖĞELERİ

Işıklı reklam öğeleri kendiliğinden ışık yayan ya da arkasında yer alan ışık kaynaklarının ışığını geçiren yayıcı bir gerecin ışıklılığı ile görünürlük kazanan reklam öğeleridir. Kullanımı en yaygın olanları ışık geçiren cam ya da pleksiglas türü bir yayıcı yüzeyli gerecin arkasında flüoresan lambaların kullanıldığı değişik boyuttaki tiplerdir. Bu ışıklı öğelerin;

- a. Yüzeylerin ortalama ışıklılıklarının çevre koşullarına göre ayarlanması,
- b. Levha yüzeyinde büyük ışıklılık ayrımları olmaması,
- c. Lamba izlerinin görünmemesi önemlidir.

Bunun için detaylandırmada lambalar arası uzaklıklar, lambaların yayıcı yüzeye olan uzaklığı, tek yüzlü ise arkadaki yansıtıcı yüzeyin ışığı yansıtma niteliği ve niceliği gibi etkenler üzerinde durulması gerekir. Ayrıca, bu tür öğelerin etkin enerji kullanımı olmaları, bakım, onarım, lamba değiştirme kolaylıklarının sağlanması, çevre koşullarına karşı da yeterli dayanıklılıkta olmaları önem taşımaktadır.

4.3 AYDINLATILMIŞ REKLAM ÖĞELERİ

Aydınlatılmış reklam öğeleri genellikle levha biçiminde olan ve reklam boyutlarına bağlı olarak alttan, üstten, kimi koşullarda ise yanlardan da aydınlatılan öğelerdir. Yapı ve duvar yüzlerine, çatılara konan ya da billboardlar olarak kentlerde çok sayıda yer alan bu tür öğelerin ışıklılığı yine çevre koşullarıyla ilgilidir. Dışarıdan aydınlatılan

reklam panolarının ortalama ışıklılığı yüzeylerin ortalama yansıtma çarpanına ve yüzeye gelen aydınlığa bağlıdır. Bu tür panolarda koşullara bağlı olarak nokta ya da çizgi ışık kaynakları kullanılabilir. Önemli olan yüzeylerde ışığın yatay ve düşey doğrultularda düzgün yayılmasını sağlamak ve ikincil kaynak niteliği taşıyan ışık lekelerinin oluşmasını önlemektir. Ayrıca, pano yüzeyinden yansıma sonucu ışık kaynaklarının görüntüsünün gözü rahatsız etmemesi için parlak yüzeylerden kaçınılması gerekir. Bu tür aydınlatmalarda da;

- a. Pano boyutları ve seçilen lamba türlerine (aygıt tiplerine) göre lamba sayısı ve lambalar arası uzaklıklar,
- b. Lambaların pano yüzeyinden olan uzaklıkları,
- c. Değişik bakış açılarından ya da doğrultulardan ışık kaynağının gözden gizlenmesi gibi etkenler önem taşımaktadır.

Lambaların ve aydınlatma elemanlarının dış etkenlere karşı dayanıklılıkları (yağmur, toz, kirden etkilenmemeleri, paslanmamaları), ışık verimlerinin ve aygıt geriverimlerinin yüksek olması önemlidir. Ayrıca, günışığı altında da aydınlatma elemanlarının gölgeleri reklam ya da yazılar üzerine düşerek reklamların izlenmesini engellememelidir.

4.4 DOLAYLI IŞIK ALAN REKLAM ÖĞELERİ

Herhangi bir biçimde özel olarak aydınlatılmamış, çevreden ışık alan çeşitli reklam öğeleri de koşullara göre görünürlük kazanırlar, ancak bu gibi durumlarda genellikle yeterli aydınlık düzeyleri karşılanamaz ve etkin görüntüler oluşmaz. Fakat, yol aydınlatma direklerine asılan reklamların yol aydınlatmaları nedeniyle ya da yapı yüzlerine konan reklamların yapı aydınlatmaları nedeniyle doğrudan ışık almaları durumunda yeterli görünürlük sağlanmış olunur.

4.5 REKLAM ÖĞELERİNİN IŞIKLILIK DEĞERLERİ

Dışarıdan aydınlatılmış ve/ya da kendinden ışıklı olan çeşitli reklam öğelerinin ışıklılık değerleri görüş alanı içine giren öteki yüzeylerin, bir anlamda çevrenin ışıklılığı ile ilgilidir. Çevrelerine göre çok ışıklı olan reklam öğeleri oluşturdukları yüksek ışıklılık karşıtıkları nedeniyle rahatsız edicidir. Bu durum özellikle araç kullananlar açısından önem taşımaktadır. Reklam öğelerinin kentsel görüntüde daha etkili olması yönünden, reklam sahipleri ya da yapımcılar tarafından istenilen bu durumun denetim altına alınması, çevre koşullarına göre belli ışıklılık sınır değerlerinin kabul edilmesi gerekir.

Reklamın, özellikle duyuru niteliği taşıyan ve/ya da uzak mesafeden dikkat çekmesi gereken durumlarda ışıklılık değerleri ötekilere oranla daha yüksek olabilir.

Işıklı levhaların çevre koşullarına göre ışıklılıklarının çok fazla olması durumunda ışıklılık karşıtıkları nedeniyle rahatsızlık veren durumlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin, kent aydınlatmasının yoğun olmadığı yani, karanlık bölgelerde çok ışıklı reklamların kullanılması gibi. Kentin her bölgesinde aynı aydınlatmaya sahip öğeler bu durumu yarattığı gibi, kent ışıklarının azaldığı geç saatlerde de bu öğelerin ışıklılığı fazla gelebilir. Işıklı reklamlarda ışık geçerek etkili olduğu için reklamın niteliğine göre ışıklılıklarının ayarlanabilir olması doğru bir yaklaşımdır. Eğimli (silindir, küre vb.) ya da düz levhalardan (prizma, piramit, küp vb.) oluşturulmuş üç boyutlu ışıklı reklam öğelerinin pek çok doğrultudan değişik yüzeyleri görüldüğü için, aynı ya da farklı reklamların sergilenmesi durumunda yüzeyler arasındaki ışıklılık dengeleri göz önünde tutulmalıdır. Tablo 4.1 'de aydınlık çevre için önerilen reklam ışıklılık değerleri verilmiştir.

Tablo 4.1: Işıklı Çevrede Önerilen Reklam Işıklılıkları

Reklam ışıklılığı cd/m ²	Uygulama alanı
70–350	Aydınlatılmış yapı yüzleri ve mağaza girişlerindeki reklamlar için
250–500	Alışveriş merkezlerinde olduğu gibi çok ışıklı reklam öğeleri için
450–700	Reklam öğelerinin izole ya da karanlık çevrede bulunduğu düşük ışıklı alanlar için
700–1000	Benzin istasyonlarında olduğu gibi standart reklam öğeleri için
1000–1400	Yüksek direkli reklam öğeleri için
1400–1700	Haberleşmenin tehlikeli olduğu acil trafik kontrol tabelaları için

Kaynak: Şerefoğlu, M.,&Geçioğlu, E., 'Kent Aydınlatmada Reklam Öğeleri'

Tablo 4.1 'deki değerler daha çok Amerika Birleşik Devletleri ve Kuzey Amerika ülkelerinde önerilen değerlerdir. Ancak, bu tablodaki değerler arasında da bazı çelişkiler bulunmaktadır. Örneğin, daha karanlık bölgede reklam ışıklılık değerlerinin daha yüksek önerilmesi gibi. Avrupa ülkelerinde bu değerler daha düşük olup, çevre koşullarına göre, aydınlık ve/ya da ışıklılık değerleri için öneriler getirilmektedir. Tablo 4.2 'de ise aydınlatılan reklam öğeleri için aydınlık düzeyleri önerilmiştir. Önerilen bu aydınlık düzeyleri ~50-150 cd/m ışıklılık değerleri oluşturmaktadır.

Tablo 4.2: Reklam Öğeleri, Afişler için Önerilen Aydınlık Düzeyi Değerleri

Reklam Öğesinin Ortalama Yansıtma Çarpanı	Önerilen Aydınlık Düzeyleri (lm/m^2)
	Aydınlık Çevre
Düşük	1000
Yüksek	500

Kaynak: Şerefoğlu, M., & Geçioğlu, E., 'Kent Aydınlatmada Reklam Öğeleri'

Çeşitli teknikler kullanılarak yapılan ışıklı yazılar da yine çevre koşullarına göre kimi durumlarda çok rahatsız edici olmaktadır. Örneğin, arka planın ve yakın çevrenin yansıtma çarpanı çok az ve yazıların ışıklılığı çok fazla ise yüksek ışıklılık karşılığı nedeniyle olumsuzluk yaratır. Çok ışıklı yazılar bir tür ışık kaynağına dönüşmekte, kimi zaman görme alanı içinde doğrudan kamaşmaya neden olmaktadır. Dikkati çok fazla çeken renkli, devinimli ya da yanıp-sönen ışıklar kullanıldığı zaman da koşulların iyi değerlendirilmesi gerekir.

Kendisi ışıklı olmayan, dışarıdan aydınlatılarak görünürlüğü sağlanan reklam öğelerinde aydınlatan lambaların kendilerinin ya da aydınlattığı yüzeydeki görüntülerinin görüş alanı içine girmesi rahatsızlık yaratan önemli bir konudur.

Aydınlatma geometrisinin iyi etüd edilmemesinden ve genellikle düzgün yansıma yapan reklam yüzeylerinin kullanılmasından kaynaklanan bu gibi durumlar, kişileri rahatsız ettiği gibi, reklamların da görünür- lüklerini bozmaktadır. Işık kaynağı gizlenmiş olsa bile kimi zaman yansıyan ışık kaynaklarının görüntüleri doğrudan kaynak görünüyormuş gibi etki yapmaktadır.

Çok büyük yüzeyli reklamlarda aşağıdan yukarıya doğru yönlendirilen projektörlerden kaçan ışıkların büyük bölümü göğe gitmekte, bir yandan enerji kaybına neden olmakta bir yandan da bir tür ışık kirliliği yaratmaktadır.

Aydınlatılmış reklam öğelerinde bir başka olumsuz etki pano yüzeylerindeki ışıklılık değerlerinin uygun olmayışıdır. Işıklı reklamlarda olduğu gibi burada da çevre koşulları önemlidir. Çevre ile ışıklılık karşılığı dengesinin uygun olması gerekir.

Ayrıca, büyük boyutlu reklam yüzeylerinin kent içindeki ışıklılık karşılıklarının fazla olması da rahatsız eden bir başka konudur. Bu durum genellikle aydınlatma tekniği açısından uygun olmayan durumlardan kaynaklanmaktadır. Örneğin, uygun olmayan lamba ve aygıt seçimi, bunların yanlış yerleştirilmeleri gibi. Ayrıca, reklam yüzeyinin kendi içinde yansıtma çarpanı ayrımları yüksekse ve bu durum aydınlatmada göz önünde tutulmamışsa, bu tür olumsuzluklar kaçınılmazdır.

5. GAZİANTEP 'İN TANITIMI

Bu bölümde, Gaziantep ili ve çalışma bölgesi olarak belirlenen Tarihi Kültür Yolu'nun konum ve tarihçesi hakkında bilgiler verilerek, çalışma bölgesine ait mekânsal bilgiler ve bölge analizine değinilmiştir.

5.1 GAZİANTEP'İN COĞRAFİ KONUMU

Gaziantep ili coğrafi konum olarak Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin birleştiği noktada yer almaktadır. Suriye'ye komşu bir sınır ili olan Gaziantep topraklarının büyük bir bölümü Güneydoğu Anadolu Bölgesinin batı kesiminde ve bir bölümü de Akdeniz Bölgesi'nin doğusunda yer alır.

Gaziantep, Güneydoğu Anadolu'nun en gelişmiş, Türkiye'nin ise 8. büyük kentidir. Bölgede ilk uygarlığın doğduğu Mezopotamya ve Akdeniz arasında bulunmaktadır. Dolayısıyla, güneyden gelip kuzeye ve batıya giden ve Akdeniz'den gelip doğuya ve kuzeye giden yolların kavşağında, tarihi İpek Yolu'nun üzerinde yer almaktadır. Bu nedenlerden, tarih öncesi çağlardan beri insan topluluklarının yerleşme alanı, ticaret merkezi, transit geçiş yeri olmuş ve bu durum önemini daha da arttırmıştır.

Gaziantep, zengin tarihi ve kültürel çevresi, hizmete giren otoyolu, bölgenin ihtiyacı olan uluslararası havaalanı, GAP'ın kapısı durumundaki konumu, halâ önemini yitirmeyen tren garı, leziz yemekleri, zengin el sanatları, mozaikleri, camileri, kaleleri, antik kentleri, ören yerleri, hanları, hamamları, kastelleri, türbeleri, kiliseleri, adını verdiği baklavası ve fıstığı, sanayi tesisleri, ticari canlılığı ve diğer yönleri ile turizmin son yıllarda adından söz ettirdiği önemli merkezlerden biri haline gelmiştir.

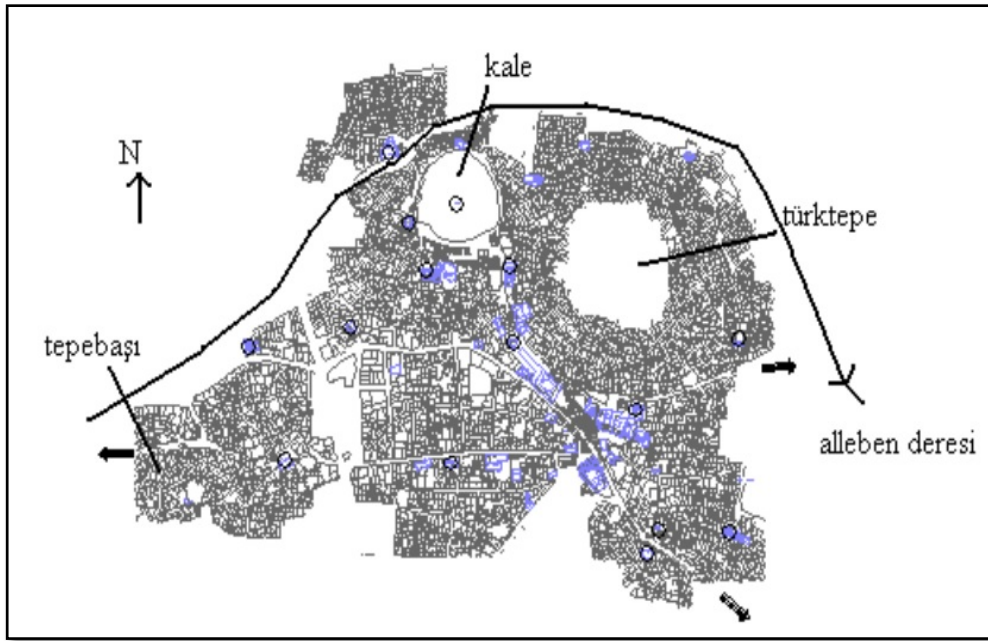
5.2 GAZİANTEP GELENEKSEL ŞEHİR DOKUSU

Gaziantep geleneksel Şehir dokusunun oluşumu ve bir yerleşim alanı olarak tarihte yer almasının, M.S. 1.000 yılında başladığı kabul edilir (Kuban, 2001: 123). Bu tarihten önce kente 10 km mesafede bulunan Dülük (Doliche) antik yerleşmesi Gaziantep'in

yerini almakta idi. Şehirdeki ilk yapılaşmaların kale civarında olduğu ve bunları, Halep, Urfa ve Maraş yönlerine uzanan yollar üzerindeki yapılaşmaların izlediği düşünülmektedir (Uğur, 2012:52). Gaziantep 1516 yılına kadar çeşitli Türk beyliklerinin kontrolü altında kalmış olup bu tarihten sonra da Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlının son döneminde ise, önce İngilizler daha sonra da Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusunun 30.000 sayısına kadar düştüğü görülmektedir.

Gaziantep yerleşmesinin morfolojik yapılanmasında etkili olan temel etmenleri, iklim, topografya, sosyo-kültürel yapı olarak üç başlıkta ele almak mümkündür (Uğur, 2012). Karasal iklim özelliklerine bağlı olarak, yaz sıcaklarından korunmak için binalar, kuzey güney yönlerine konumlandırılmış olup dar sokaklarla gölge mekânlar oluşturulmuştur. Topografik (tepe yerleşmesi) yapıya bağlı olarak, Şehirsiz doku organik bir biçimlenmeye sahiptir. Sosyo-kültürel yapı ise Şehirsiz yapının fiziki özelliklerini (binaların kat adedi, yapı malzemeleri vb.) belirlemiştir. Alleben deresi, kale ve tepeler (Türk tepe, Kolejtepe, Tepebaşı) Şehirsiz morfolojide doğal yönlendiriciler olarak etkin rol oynamışlardır (Şekil-5.1).

Şekil 5.1: Gaziantep geleneksel Şehirsiz Dokusu 18.yy (Uğur, 2012, s.58).

Kaynak: www.gaziantepcity.info İnternet Sitesi

5.3 KÜLTÜREL MİRAS

Yapılan çalışmalar sosyal ve ekonomik iyileştirmeleri hızlandırmanın bir yolunun kültürel turizmin geliştirilmesi olduğunu ortaya koymuştur. Turizm, kültürel varlıklardan katma değer yaratan ve sürdürülebilirliğini sağlayan en önemli araçlardan biridir. Kültürler arası etkileşim, karşılıklı anlayış ve dayanışma ulusal ve uluslararası platformlarda önemli bir etki olarak da algılanmaktadır. Gaziantep İli de zengin bir kültürel mirasa sahip olmakla beraber bu değerlere yerel otoriteler ve sivil toplum kuruluşları tarafından verilen önem de her geçen gün biraz daha artmaktadır. Bu sahiplenme ilin turizm potansiyeline katkı sağlamakta ve turizm Gaziantep'te önemli bir sektör haline gelmektedir.

5.4 GAZİANTEP 'İN TARİHİ DOKUSU

Gaziantep ve çevresi tarihte ilk uygarlıkların doğduğu, Mezopotamya ve Akdeniz arasında bulunmaktadır. Bu nedenle Gaziantep, tarih öncesi çağlardan beri insan topluluklarının yerleşme sahası ve uğrak yeri olmuştur. Tarihi ipek Yolu' nun buradan geçmesi, kesişen yolların kavşağında olması ilin önemini ve canlılığını devamlı olarak korumuştur.

Paleolitik çağa kadar uzanan zengin bir kültürel mirasa sahip olan ve Asurlular, Persler, Romalılar, Bizanslılar, Abbasiler ve Selçuklular gibi güçlerin hâkimiyetine tanıklık etmiş olan Gaziantep'te Osmanlı imparatorluğu döneminde inşa edilmiş olan çok sayıda cami, han, hamam ve medrese bulunmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en gelişmiş ili olan Gaziantep'te uluslararası ve ulusal düzeyde turizm açısından önemli bir altyapı bulunmaktadır. Gaziantep'teki somut ve somut olmayan kültürel miras; arkeolojik bulgulardan, çok çeşitli folklorik zenginliklere kadar değişiklik göstermektedir.

Gaziantep' te sahip olunan kültürel zenginliklerin sergilendiği müzeler günümüzde önemli bir potansiyele ulaşmıştır. Gaziantep'te müze sayısı incelendiğinde son yıllarda artış gösterdiği görülmektedir. Gerek Büyükşehir Belediyesinin yapmış olduğu

müzeler olsun, gerekse özel teşebbüslerden oluşan müzelerle Gaziantep Turizmde müzeler Şehri olmaya yönelik olarak önemli adımlar atmaktadır. Bu anlamda Müzeler Şehri ve tarihi olarak zengin bir il olan Gaziantep' in önümüzdeki yıllarda tarihi özellikleri ile ön plana çıkan bir il haline gelmesi beklenmektedir. Gaziantep'i tarihi mimari olarak zenginleştiren eserler aşağıdaki gibi gruplandırılabilir.

Şekil 5.2: Gaziantep Tarihi Mimari Zenginlikleri

<p>Oren Yerleri Yesemek Açık Hava Müzesi Gaziantep Kalesi</p> 	<p>Antik Kentler Dülük Antik Kenti Belkıs/Zeugma Antik Kenti</p> 	<p>Oren Yerleri, Kaleler ve Harabeler Rumkale Karkamış Harabeleri Gaziantep Kalesi Yesemek Açık Hava Müzesi</p>
<p>Hanlar ve Bedestenler Tuz Hanı, Şire Hanı, Tütün Hanı, Hişva Hanı, Mecidiye Hanı, Emir Ali Hanı, Anadolu Hanı, Kürkçü Hanı, Belediye Hanı, Elbeyli Hanı, Yeni (Yüzükçü) Hanı, Hacı Ömer Hanı, Millet Hanı</p> 	<p>Dini Mimari Ökkeşiye Hazretleri Türbesi Yuşa Peygamber Türbesi Pirsefa Hazretleri ve Türbesi Şeyh Fethullah Camii Ömeriye Camii Boyacı Camii Ahmet Çelebi Camii Kendirli Kilisesi Nizip Fevkani Kilisesi</p> 	<p>Müzeler Kahramanlık Panoraması Müzesi Gaziantep Mutfak Müzesi Bayazhan Kent Müzesi Medusa Arkeolojik Cam Eserler Müzesi Hasan Süzer Etnografya Müzesi Arkeoloji Müzesi Yesemek Açık Hava Heykel Müzesi Tarihi Gaziantep Evleri</p>

Kaynak: www.gaziantepcity.info İnternet Sitesi

6. GAZİANTEP TARİHİ KÜLTÜR YOLU' NUN TARİHÇESİ

Tarihi bundan 7500 yıl öncesine dayanan Gaziantep, Kalkolitik dönemden Tunç çağına, Hititlilerden Persler dönemine, Kommagene Krallığı döneminden Roma dönemine, Bizanslılardan Beylikler ve Osmanlı dönemine kadar geçen uzun zaman diliminde birçok medeniyete beşiklik etmiştir. Mezopotamya ile Akdeniz'i birbirine bağlayan stratejik bir noktada yer alan Gaziantep, güneyden kuzeye, doğuya ve batıya ulaşmak isteyen medeniyetlerin, tarih öncesi çağlardan beri yerleşme sahası ve uğrak yeri olmuştur. İpek Yolu'nun da buradan geçmesi Gaziantep'in önemini artırmış ve canlılığın sürekli olmasını sağlamıştır.

Bu zaman dilimi içerisinde yaşayan uygarlıkların yerleşim yerleri farklılıklar gösterse de Gaziantep Kalesi yapıldıktan sonra kale ve çevresi sürekli olarak sosyal, kültür, ilim ve ticari hayatın merkezi olma özelliği ile Şehrin gelişimini direkt olarak etkileyen bir ana arter olmuştur. Her dönem canlılığını koruyan bu merkez zaman içerisinde gelişmiş ve kendisine bağladığı diğer küçük merkezlerle bir yol haline gelmiştir. Hanları, camileri, hamamları, çarşılarıyla Kültür Yolu. Gaziantep'in unutulmaya yüz tutmuş yöresel el sanatları, bakırcılık, sedef kakmacılığı, kutnuculuk, yemenicilik, gümüş işlemeciliği, kuyumculuk, kilimcilik, çömlekçilik, aba dokumacılığı, zurnacılık, semercilik, gibi birçok sanat ve zanaat eserleri ile tarihin ayak seslerinin duyulduğu bir merkezdir.

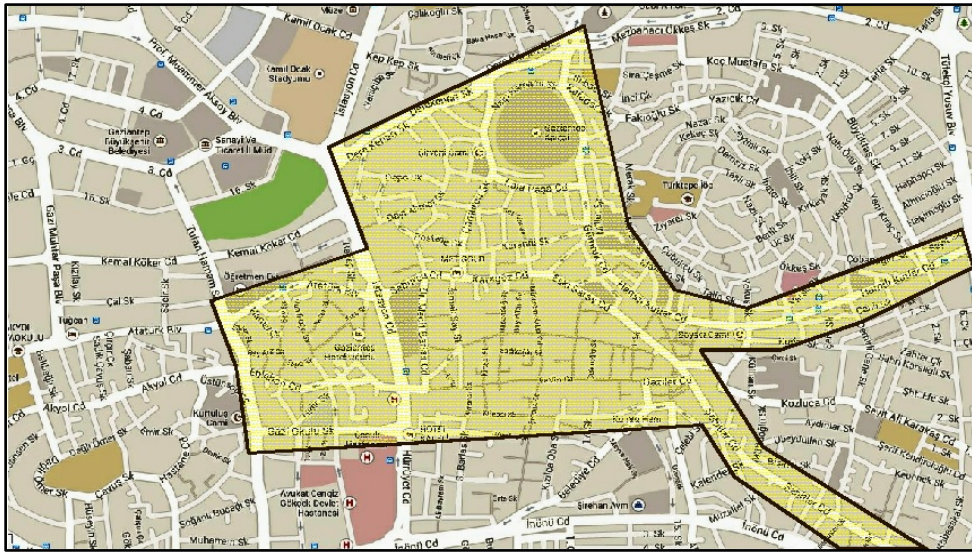
Kale çevresinden başlayan Kültür Yolu Projesi, Keçehane Caddesi, Uzun Çarşı, Hamdi Kutlar Caddesi, Boyacı Camii'ni de içine alarak Gümrük Caddesi, Alaüddevle Sokak, Meyvacı Çarşısı ve Eski Saray Caddesi'nden Bakırcılar Çarşısı'na, Buğday Arasası'na, Almacı Pazarı'na, Şire Han ve Yemiş Hana kadar uzanmaktadır. Bu aks üzerinde 18 Han, 9 Cami, 4 Hamam, Mevlevihane ve daha birçok taşınmaz kültür varlığı ile toplam 40 eser bulunmakta olup ve birçok sivil mimari örneği yer almaktadır.

6.1 KÜLTÜR YOLU ALT BÖLGELERİ VE ÖZELLİKLERİ

Kültür yolu temel alınarak, Şekil 6.1 'de gösterilen çalışma bölge alanı, durum tespiti ve inceleme kolaylığı açısından Şekil 6.2 'de sunulan 5 adet alt bölgeye (A-E) ayrılmıştır.

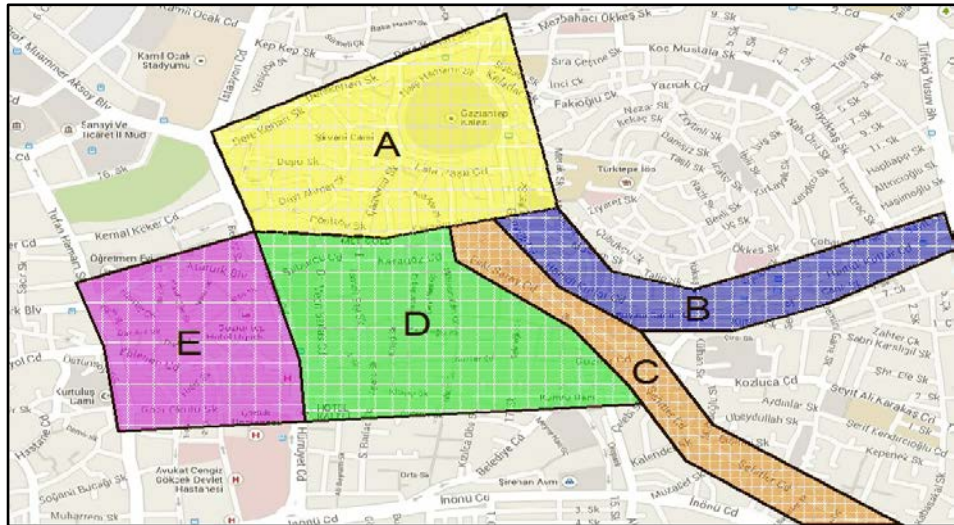
Alt bölgelere ait görüntüler, vaziyet planları ve bölgelerdeki yapıların işlev ve mevcut aydınlatma durumları aşağıdaki bölümlerde verilmiştir.

Şekil 6.1: Tarihi Kültür Yolu Bölge Sınırları

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Şekil 6.2: Tarihi Kültür Yolu Alt Bölge Sınırları

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

6.1.1 A Bölgesi

A Bölgesi Gaziantep Kale' si çevresinde olup, Naip Hamamı Sokak, Lala Paşa Caddesi, Çamurcu Sokak ve Dere Kenarı Sokağı 'nı kapsamaktadır. Bu bölgede Toplam 20 adet yapı bulunmaktadır. Bunlardan;

- a.** 3 Adedi Hamam
- b.** 1 Adedi Kale
- c.** 4 Adedi Cami
- d.** 3 Adedi Han
- e.** 3 Adedi Konak
- f.** 4 Adedi Müze
- g.** 1 Adedi Anıt
- h.** 1 Adedi Kahvehane

İşlevli olup, bu bölgede yer alan kimi yapıların genel özelliklerini örneklemek amacıyla,seçilen yapılar ise Tablo 6.1 'de verilmiştir.

Ayrıca A1, A2, A3, A5, A6, A9, A13 numaralı öğelerin daha ayrıntılı özellikleri Tablo 6.3 'de örnek analiz formlarında verilmiştir.

Tablo 6.1: A bölgesindeki yapıların işlev ve mevcut aydınlatma durumu

ADA	YAPI NO	YAPININ İŞLEVİ	MEVCUT AYDINLATMA
A	1	GAZİANTEP KALESİ	VAR
A	2	NAİP HAMAMI	YOK
A	3	KIR KAHVESİ	YOK
A	4	KALE BUTİK OTEL	YOK
A	5	ŞİRVANİ CAMİ	YOK
A	6	HANDAN BEY CAMİ	YOK
A	7	PAŞA HAMAMI	YOK
A	8	HIŞVA HANI	YOK
A	9	MUTFAK MÜZESİ	VAR
A	10	MİLLET HANI	YOK
A	11	TAHTANİ CAMİ	YOK
A	12	BÜDEYRİ HANI	YOK
A	13	14 ŞEHİT ANITI	VAR
A	14	ALİ NACAR CAMİ	YOK
A	15	BAKIR MÜZESİ	YOK
A	16	CAM ESERLERİ MÜZESİ	YOK
A	17	ARKEOLOJİ MÜZESİ	YOK
A	18	TABAK HAMAMI	YOK
A	19	DAYI AHMET AĞA KONAĞI	YOK
A	20	ASUDE KONAĞI	YOK

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.3: A Bölgesi Kale Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.4: A Bölgesi Dere Boyu Caddesi Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.5: A Bölgesi Keçane Yokuşu Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.6:A Bölgesi Şirvani Sokak Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.7: A Bölgesi Allaben Deresi Görünümü

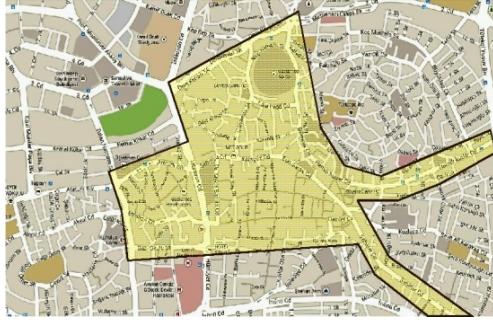
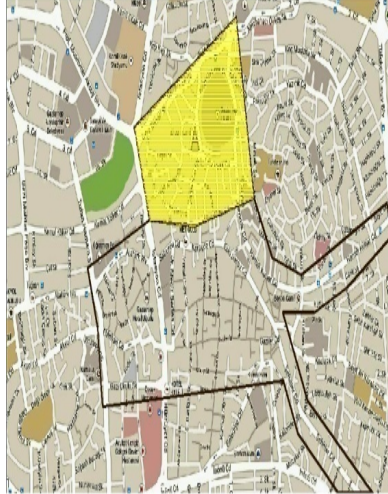
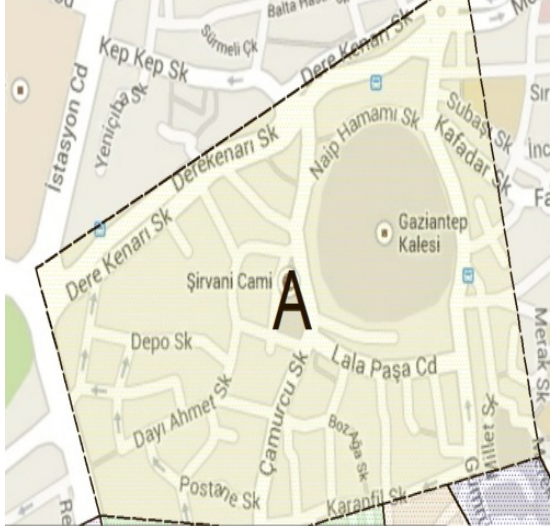
Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.8 : A Bölgesi Lala PaşaCaddesi Görünümü

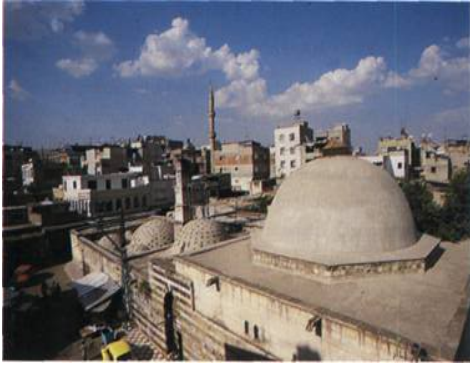

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.2 : A Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

 <p>ÇALIŞMA ALANI</p>	
 <p>ÇALIŞMA ADASI</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.2 (Devam): A Bölgesi Ögelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ŞİRVANİ CAMİ CAMİ 1677 ÖNCESİ 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	HANDAN BEY CAMİ CAMİ (1575-1596) ARASI 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK VAR
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	PAŞA HAMAMI HAMAM 1677 ÖNCESİ 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	HİŞVA HAN TİCARETHANE (1575-1596) ARASI 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK (RESTORE AŞAMASINDA)
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.2 (Devam): A Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	MUTFAK MÜZESİ MÜZE 1905 1 KATLI TAŞ AYRIK VAR VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	MİLLET HAN TİCARET HANE (1575-1596) ARASI 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	CAM ESERLERİ MÜZESİ MÜZE 2008 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	TABAK HAMAMI HAMAM 17. YUZYIL ÖNCESİ 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.2 (Devam): A Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	DAYI AHMET AĞA BUTİK OTEL 1677 ÖNCESİ 2 KATLI TAŞ BİTİŞİK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ASUDE KONAĞI BUTİK OTEL (1575-1596) ARASI 2 KATLI TAŞ BİTİŞİK YOK YOK
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	TAHTANI CAMİ İBADETHANE 1557 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	BÜDEYRİ HAN HAN 19. YUZYIL ÖNCESİ 3 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.2 (Devam): A Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ALİ NACAR CAMİ CAMİ 1213 HİCRİ 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	BAKIR MÜZESİ MÜZE 1322 HİCRİ 2 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ARKEOLOJİ MÜZESİ MÜZE 2001 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	14 ŞEHİT ANITI ANIT 2006 -- -- -- VAR VAR
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.2 (Devam): A Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	KIR KAHVESİ TİCARETHANE 1677 ÖNCESİ 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	KALE BUTİK OTEL BUTİK OTEL 1948 ÖNCESİ 2 KATLI TAŞ BİTİŞİK YOK YOK
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	NAİP HAMAMI TİCARETHANE XVII. YY İKİNCİ YARISI 1 KATLI TAŞ AYRIK YOK VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	GAZİANTEP KALESİ KALE -- -- TAŞ -- VAR VAR
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.3: A Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ÖRNEK ANALİZ FORMU	
YAPI NO'SU: A/1	YAPI TÜRÜ: KALE
Gündüz Görünüşü	
	
Yapı konumu Tarihçesi Önemi	<p>Gaziantep Kalesinin ne zaman ve kimler tarafından yapıldığı hususunda kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte tarihi günümüzden 6000 yıl geçmişe, kalkolitik döneme kadar giden bir höyük üzerinde kurulduğu, M.S II-III yüzyıllarda ise kale ve çevresinde "Theban" isimli küçük bir kentin olduğu bilinmektedir. M.S. II-IV. yüzyıllarda Kalenin, ilk olarak Roma döneminde bir gözetleme kulesi olarak yapıldığı ve zaman içerisinde genişletildiği yapılan arkeolojik kazılar neticesinde anlaşılmıştır.</p>
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Kale Surları üzerinde çephe aydınlatma çalışması 2000 W ve 1000 W Sodyum Buharlı armatürlerle yapılmıştır. çephe üzerinde karanlık bölgeler bulunmaktadır. Kale kule ve siperliklerde ayrı bir renk sıcaklığı kullanılmamıştır.</p>
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Yapı ön cephesinde 0.50, ve 1 metre yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 değer ölçülmüştür. Ortalama aydınlık düzeyi 20,2 lux"tur.</p>

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.3 (Devam): A Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: A/2		YAPI TÜRÜ: HAMAM
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Gaziantep Kalesi'nin kuzeyinde bulunmaktadır. Hamam 17. Yüzyıl'ın ikinci yarısında Hacı Mehmet oğlu Ramazan tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Naip Hamamı, plan düzeni ile Şih ve Hüseyin Paşa hamamlarına benzemektedir. Düzgün kesme taştan haç biçimli, eyvanlı ve tek hamam plan düzenindedir.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Herhangi bir aydınlatma tasarımı yapılmamıştır.Yapının ismini belirten yazının belli olması amacıyla bir adet projektör kullanılmıştır.Bina cephesi konumlandığı meydana bulunan aydınlatma direkleri vasıtasıyla aydınlanmaktadır.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 5,3 lüks'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.3 (Devam): A Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: A/3		YAPI TÜRÜ: TİCARETHANE
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Tarihi bina, Antep taşlarından imal edilmiş olup, renkli camları, bir kısmı korunan eski ahşap pencereleri, Antep nacarlığını yansıtan tavanı, oturma mekanlarındaki sandalyeleri, kürsüleri ve masa örtüleri ile tamamı geleneksel Gaziantep temasını yansıtmaktadır.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Herhangi bir aydınlatma tasarımı yapılmamıştır. Bina cephesi konumlandığı sokakda bulunan aydınlatma direkleri vasıtasıyla aydınlanmaktadır.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür. Ortalama aydınlık düzeyi 5,6 lüks'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.3 (Devam): A Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: A/5		YAPI TÜRÜ: CAMİ
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihesi Önemi	<p>Gaziantep Kalesi'nin batısında bulunmaktadır. Eskiden tarihi Gaziantep camileri içerisinde minaresi iki şerefeli olan tek cami olduğundan, bu camiyeye halk tarafından "İki Şerefeli Camii" de denir. Şirvani Mehmet Efendi tarafından yaptırılmıştır.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Herhangi bir aydınlatma tasarımı yapılmamıştır. Yalnızca Camii girişi bir projektör yardımıyla aydınlatılmaktadır. Bunun yanı sıra Camii cephesi konumlandığı sokakta bulunan aydınlatma direkleri vasıtasıyla aydınlanmaktadır. Camii üzerinde kullanılan projektör yoğun bir şekilde kamaşmaya sebebiyet vermekte bu da yaya ve taşıt sürücülerini olumsuz etkilemektedir. Konumu itibarıyla cephe aydınlatma tasarımı yapıp, ön plana çıkarılması gerekmektedir.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür. Ortalama aydınlık düzeyi 19,6 lüks'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.3 (Devam): A Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: A/6		YAPI TÜRÜ: CAMİ
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Handaniye Camii de denilmektedir. Caminin, 1647 yılındaki kayıtlarda ismi Handan Bey olarak geçmektedir. Antep'te yaşamış Erzincanlı beylerin en fakiri sayılan Handan Ağa tarafından yaptırılmıştır. Gelir getiren bir de saraçhanesi olan cami, 1791 yılında yeniden yapılmıştır.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Herhangi bir aydınlatma tasarımı yapılmamıştır.Yalnızca Cami avlusuna bakan giriş kapıları üzerine duvar aplikleri ile aydınlatma yapılmıştır..Bunun yanısıra sokakda herhangi bir aydınlatma elemanı bulunmamaktadır.Öncelikli olarak yapının bulunduğu sokak aydınlatılmalı ve camiye görsel açıdan belirginleştirebilmek için gerekli aydınlatma tasarımı yapılmalıdır.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 37,2 lüks'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.3 (Devam): A Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: A/9		YAPI TÜRÜ: MÜZE
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Gaziantep Kalesi'nin güneyinde bulunan Göğüş Konağı, tarihi dokunun içerisinde yer almaktadır. 1905 yılında yapıldığı bilinen konak, Göğüş İbrahim Efendi Konağı olarak adlandırılmaktaydı. Gaziantep'in önemli şahsiyetlerinden biri olan Ali İhsan Göğüş tarafından, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'ne tahsis edilmiştir.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Yapının silüetine uygun cephe aydınlatma tasarımı yapılmıştır.Yapı taş duvarları dar açılı gün ışığı rengi(3000-3500 K) wallwasher aydınlatma elemanları ile aydınlatılmış ve bina belirgin hale getirilmiştir.Ancak yapının bulunduğu sokakta herhangi bir aydınlatma yapılmamıştır.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 3,2 lüks'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.3 (Devam) : A Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: A/13		YAPI TÜRÜ: ANIT
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	14 Şehit Anıtı, Milli Mücadele döneminde Antep'i işgal eden Fransız askerleri tarafından, Dokurcum Değirmeni'nde şehit edilen küçük yaşlardaki 14 çocuğun anısına yaptırılmıştır.	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	Yapının silüetine uygun cephe aydınlatma tasarımı yapılmıştır. Anıtın bulunduğu meydan özel olarak tasarlanan endirekt aydınlatma direkleri ile aydınlatılmıştır. Ancak kullanılan armatürlerin reflektör yapısı ve aydınlatma gücü yetersizdir. Ayrıca anıt üzerinde bulunan heykel için ayrı bir aydınlatma elemanı kullanılmadığından algılanamamaktadır. Bu heykel daha farklı renk ve daha fazla ışık şiddetli bir armatürle daha belirgin hale getirilebilir.	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür. Ortalama aydınlık düzeyi 5,6 lüks'tür.	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

6.1.2 B Bölgesi

B Bölgesi Kültür yolu aksında bulunan Hamdi Kutlar ve Gümrük caddesini kapsamaktadır. B Bölgesinin vaziyet planı Şekil... 'de görülmektedir. Bu bölgede Toplam 9 adet yapı bulunmaktadır. Bunlardan;

- a. 1 Adedi Bedesten
- b. 2 Adedi Cami
- c. 5 Adedi Han
- d. 1 Adedi Ticarethane

İşlevli olup, bu bölgede yer alan kimi yapıların genel özelliklerini örneklemek amacıyla, seçilen bazı yapılar ise Tablo 6.4 'de verilmiştir.

Ayrıca B4, B5, B9 numaralı öğelerin daha ayrıntılı özellikleri Tablo 6.5 'de Örnek Analiz Formlarında verilmiştir.

Tablo 6.4 : B bölgesindeki yapıların işlev ve mevcut aydınlatma durumu

ADA	YAPI NO	YAPININ İŞLEVİ	MEVCUT AYDINLATMA
B	1	YENİ HAN	YOK
B	2	YÜZÜKÇÜ HANU	YOK
B	3	İMAM ÇAGDAŞ	VAR
B	4	ALAÜDEVLE CAMİ	YOK
B	5	ZİNCİRLİ BEDESTEN	VAR
B	6	ANADOLU HANI	YOK
B	7	EMİR ALİ HANI	YOK
B	8	TÜTÜN HANI	VAR
B	9	BOYACI CAMİ	YOK

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.9: B Bölgesi Hamdi Kutlar Caddesi görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.10 : B Hamdi Kutlar Caddedi Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.11: B Gümrük Caddesi Görünümü

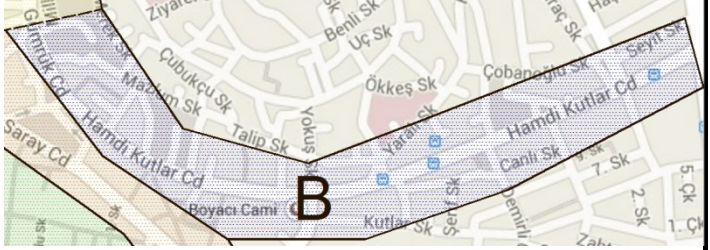

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.12: B İmam Çağdaş ve Gümrük Caddesi Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.5: B Bölgesi Ögelerine İlişkin Örnekler

ÇALIŞMA ALANI			
ÇALIŞMA ADASI			
YAPI		YAPI	
İSMİ	YENİ HAN	İSMİ	YÜZÜKÇÜ HANI
İŞLEVİ	HAN	İŞLEVİ	HAN
YAPIM YILI	1757-1785 ARASI	YAPIM YILI	1800 YILLAR
KAT ADEDİ	2 KATLI	KAT ADEDİ	2 KATLI
CEPHE MALZ.	TAŞ	CEPHE MALZ.	TAŞ
NİZAMİ DURUMU	AYRIK	NİZAMİ DURUMU	BİTİŞİK
AYD. ELAMANI	YOK	AYD. ELAMANI	YOK
ANALİZ FORMU	YOK	ANALİZ FORMU	YOK
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.5 (Devam): B Bölgesi Ögelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	İMAM ÇAĞDAŞ TİCARETHANE -- 3 KATLI TAŞ-AHŞAP AYRIK VAR YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ALAÜDEVLE CAMİ CAMİ 1515 ÖNCESİ -- TAŞ AYRIK YOK VAR
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ZİNCİRLİ BEDESTEN BEDESTEN XVIII YÜZYIL 1 KATLI TAŞ AYRIK VAR VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ANADOLU HANI HANI -- -- TAŞ -- YOK YOK
			

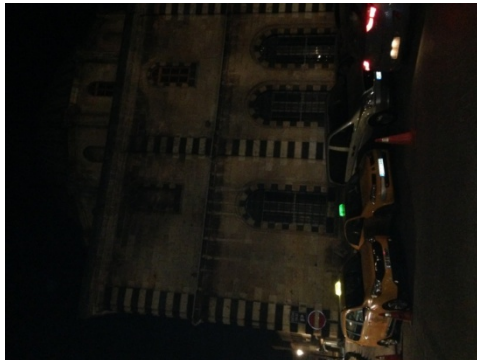
Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.5 (Devam): B Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	EMİR ALİ HAN TİCARETHANE 1719 YILI 2 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	TÜTÜN HANI HAN 1790-1799 YILLARI ARASI 2 KATLI TAŞ BİTİŞİK VAR YOK
			
YAPI			
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	BOYACI CAMİ CAMİ 1357 YILI 2 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK		
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.6: B Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: B/4		YAPI TÜRÜ: CAMİ
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Halk arasında Ali Dola Camii de denilmektedir. Alaüddevle, Maraş'ta hakimiyet sürdüren Dulkadiroğlu Beyliği'nin son beyidir. Camiyi yaptıran Alaüddevle'nin 1515 yılında vefat ettiği düşünülürse, bu tarihten önce yapıldığı ortaya çıkmaktadır.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Herhangi bir aydınlatma tasarımı yapılmamıştır. Bunun yanısıra sokakta aydınlatma direkleri bulunmakta ancak cami cephesinin aydınlanmasına bir katkıda bulunmamaktadır. Konumu itibariyle cephe aydınlatma tasarımı yapıp, ön plana çıkarılması gerekmektedir.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür. Ortalama aydınlık düzeyi 12,3 lüks'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.6 (Devam): B Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU	FORM NO: 2
YAPI NO'SU: B/5	YAPI TÜRÜ: BEDESTEN
Gündüz Görünüşü	
Gece Görünüşü	
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	34518. Yüzyıl'da Hüseyin Paşa tarafından yaptırılan Zincirli Bedesten, halk arasında "Kara Basamak Bedesteni" olarak da bilinir. İçinde 80 dükkan bulunan bedestenin beş kapısı bulunmaktadır. Güney kapısındaki dört mısralık kitabenin yazarı Kusiri'dir.
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	Yapının silüetine uygun cephe aydınlatma tasarımı yapılmıştır.Yapı taş duvarları amber rengi wallwasher aydınlatma elemanları ile aydınlatılmış ve bina belirgin hale getirilmiştir.Yapının bulunduğu sokak tarihi dokuya uygun aydınlatma elemanları ile aydınlatılmış,yeterli aydınlık düzeyine sahiptir.
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 32 lüx'tür.

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.6 (Devam): B Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: B/9		YAPI TÜRÜ: CAMİ
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Hamdi Kutlar Caddesi'nde bulunan Boyacı Camii, bir rivayete göre Kadı Kemaleddin, bir başka rivayete göre ise Boyacı Yusuf tarafından yaptırılmıştır. 1357'de Memlûklüler döneminde bitirildiğine dair kitabe bulunmaktadır.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Herhangi bir aydınlatma tasarımı yapılmamıştır.Sadece cami avlusuna bakan giriş kapılarının üzerinde duvar aplikleri ile aydınlatma yapılmıştır.Bunun yanısıra sokakta aydınlatma direkleri bulunmakta ancak cami cephesinin aydınlanmasına bir katkıda bulunmamaktadır..Konumu itibariyle cephe aydınlatma tasarımı yapıp, ön plana çıkarılması gerekmektedir.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 2,3 lüx'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

6.1.3 C Bölgesi

C Bölgesi Kültür yolu aksında bulunan Şehitler ve Eski Saray caddesini kapsamaktadır.C Bölgesinin vaziyet planı Şekil... 'de görülmektedir. Bu bölgede Toplam 16 adet yapı bulunmaktadır. Bunlardan;

- a. 1 Adedi Bedesten
- b. 4 Adedi Cami
- c. 5 Adedi Han
- d. 1 Adedi Çarşı
- e. 1 Adedi Müze
- f. 1 Adedi Kastel
- g. 1 Adedi Hamam
- h. 1 Adedi Ticarethane
- i. 1 Adedi Müze

İşlevli olup, C Bölgesine ilişkin genel görüntüler Şekil... 'de sunulmuştur. Bu bölgede yer alan kimi yapıların genel özelliklerini örneklemek amacıyla,seçilen bazı yapılar ise Tablo de verilmiştir.

Ayrıca C1,C6,C11,C12,C15 numaralı öğelerin daha ayrıntılı özellikleri Tablo ... 'de Örnek Analiz Formlarında verilmiştir.

Tablo 6.7: C bölgesindeki yapıların işlev ve mevcut aydınlatma durumu

ADA	YAPI NO	YAPININ İŞLEVİ	MEVCUT AYDINLATMA
C	1	BAKIRCILAR ÇARŞISI	VAR
C	2	KÜRKÇÜ HANI	YOK
C	3	PÜRSEFA HANI	YOK
C	4	TEKKE CAMİ	YOK
C	5	MEVLEVİHANE MÜZESİ	YOK
C	6	TAHMİS KAHVESİ	VAR
C	7	KOZLUCA CAMİ	YOK
C	8	PİŞİRİCİ KASTELİ	YOK
C	9	TUZ HANI	YOK
C	10	KEMİKLİ BEDESTEN	YOK
C	11	AĞA CAMİ	VAR
C	12	SAVAŞ MÜZESİ	YOK
C	13	ŞEHİTLER HAMAMI	YOK
C	14	GÜMRÜK HANI	VAR
C	15	KARAGÖZ CAMİ	YOK
C	16	ANADOLU HANI	YOK

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.13: C Karagöz Caddesi Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.14: C Eski Saray Caddesi Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.15: C Şehitler Caddesi Görünümü

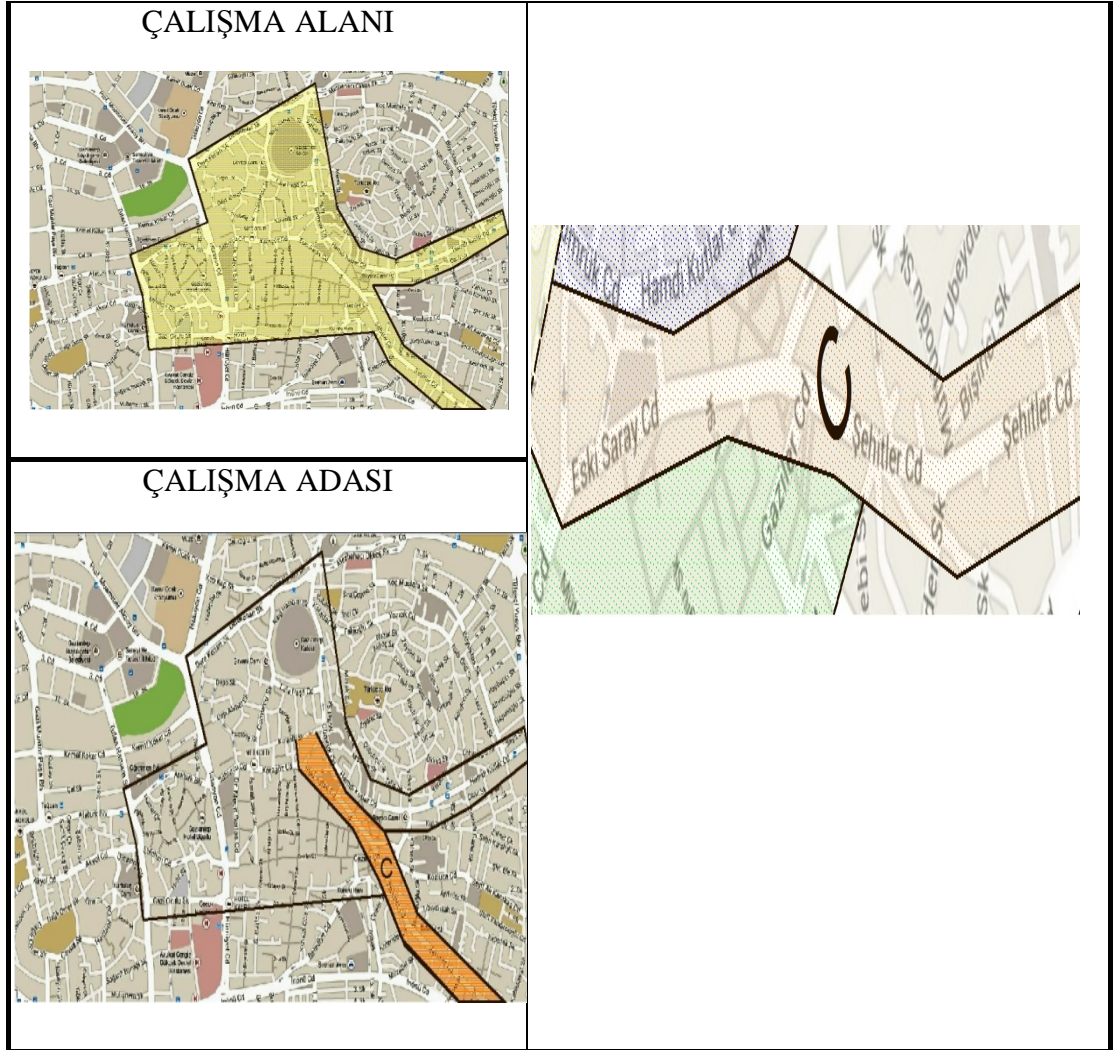
Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.16: C Bakırcılar Çarşısı Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.8: C Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.8 (Devam): C Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	BAKIRCILAR ÇARŞISI ÇARŞI -- -- -- VAR VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	KEMİKLİ BEDESTEN BEDESTEN 1865 YILI 2 KATLI TAŞ BİTİŞİK YOK VAR
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	PÜRSEFA HAN TİCARETHANE 1887 YILI 2 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	TEKKE CAMİ İBADETHANE 1638 ÖNCESİ -- TAŞ -- YOK YOK
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.8 (Devam): C Bölgesi Ögelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	MEVLEVİHANE MÜZE 1639 YILI 2 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	TAHMİS KAHVESİ TİCARETHANE 1640 YILI 2 KATLI TAŞ BİTİŞİK YOK VAR
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	KOZLUCA CAMİ İBADETHANE 19. YÜZYIL -- BİTİŞİK AYRIK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	PIŞIRICI KASTELİ KASTEL 1282 YILI -- TAŞ -- YOK YOK
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.8 (Devam): C Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	TUZ HAN TİCARETHANE XVI. YÜZYIL SONU 2 KATLI TAŞ AYRIK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	KEMİKLİ BEDESTEN KALE 1754 ÖNCESİ 2 KATLI TAŞ -- YOK VAR
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	AĞA CAMİ CAMİ 1554-1559 YILLARI ARASI -- TAŞ BİTİŞİK VAR VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	SAVAŞ MÜZESİ MÜZE 2007 YILI 2 KATLI TAŞ -- YOK VAR
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.8 (Devam): C Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ŞEHİTLER HAMAMI HAMAM 1719 YILI -- TAŞ AYRIK YOK VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	GÜMRÜK HAN HAN -- 2 KATLI TAŞ -- VAR YOK
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	KARAGÖZ CAMİ CAMİ 1758 YILI -- TAŞ AYRIK YOK VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ANADOLU HAN HAN -- 2 KATLI TAŞ -- YOK YOK
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.9: C Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU	FORM NO: 2
YAPI NO'SU: C/1	YAPI TÜRÜ: BAKIRCILAR ÇARŞISI
Gündüz Görünüşü	
Gece Görünüşü	
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	18. Yüzyıl'da Hüseyin Paşa tarafından yaptırılan Zincirli Bedesten, halk arasında "Kara Basamak Bedesteni" olarak da bilinir. İçinde 80 dükkan bulunan bedestenin beş kapısı bulunmaktadır. Güney kapısındaki dört mısralık kitabenin yazarı Kusiri'dir.
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	Bakircilar çarşısı yürüyüş yolu işyerlerinin önündeki sundurmaları üzerindeki aydınlatma armatürleri ile aydınlatılmıştır.Yürüyüş yolu standartlarda belirtilen ışık değerinde değildir.Kullanılan armatürlerin koruma sınıfı (IP) dış ortamda kullanıma uygun değildir.
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 22,2 lüx'tür.

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.9 (Devam): C Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU	FORM NO: 2
YAPI NO'SU: C/6	YAPI TÜRÜ: TİCARETHANE
Gündüz Görünüşü	
Gece Görünüşü	
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	Eski buğday arasasının kuzeyinde yer alan Tahmis Kahvesi, Mevlevihane'ye gelir amaçlı yaptırılan dükkanlardan yalnızca bir tanesidir. 1600'lü yıllarda "Ayıntab Sancak Beyi Türkmen Mustafa Ağa Bin Yusuf" tarafından yaptırıldığı bilinmektedir.
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	Yapının silüetine uygun cephe aydınlatma tasarımı yapılmıştır. Bina giriş kapılarının üzerinde duvar aplikleri ile aydınlatılmıştır. Yapının bulunduğu sokak tarihi dokuya uygun aydınlatma elemanları ile aydınlatılmış, yeterli aydınlık düzeyine sahiptir.
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür. Ortalama aydınlık düzeyi 20 lüx'tür.

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.9 (Devam): C Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: C/11		YAPI TÜRÜ: CAMİ
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Şehreküstü semtinde, Suyabatmaz Mahallesi, Şehitler Caddesi'nde bulunan Ağa Camii, Tunuslu Antep Kaymakamı Ferruh Ağa tarafından 1554 - 1559 tarihlerinde yaptırılmıştır. Cami üzerinde 1799 - 1800 tarihinde onarıldığını gösteren kitabesi bulunmaktadır.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Herhangi bir aydınlatma tasarımı yapılmamıştır. Bunun yanısıra sokakta aydınlatma direkleri bulunmakta ve cami cephesinin aydınlanmasına katkı sağlamaktadır. Konumu itibariyle cephe aydınlatma tasarımı yapıp, ön plana çıkarılması gerekmektedir.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür. Ortalama aydınlık düzeyi 65 lüx'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.9 (Devam): C Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: C/12		YAPI TÜRÜ: SAVAŞ MÜZESİ
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Gaziantep Savaş Müzesi; Şhreküstü de Şhitler Parkı'nın yanında, 12 odalı tarihi binada hizmet veriyor. Aziz Şhitlerimizin ilk defnedildikleri yerde; Esenbek Camii haziresindeki Antep Harbi Şhitliğinin yanında yükselen müze, asrın en adaletsiz işgaline karşı, şehir halkının verdiği mücadeleyi anlatıyor.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Herhangi bir aydınlatma tasarımı yapılmamıştır. Bunun yanısıra sokakta aydınlatma direkleri bulunmakta ancak yapı cephesinin aydınlanmasına bir katkıda bulunmamaktadır. Konumu itibariyle cephe aydınlatma tasarımı yapıp, ön plana çıkarılması gerekmektedir.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür. Ortalama aydınlık düzeyi 11,4 lüks'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.9 (Devam): C Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: C/15		YAPI TÜRÜ: KARAGÖZ CAMİ
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	Gaziantep'in eski yerleşim bölgelerinden Karagöz Mahallesi'nde olup, Suburcu Caddesi'nin bitimi ile Eskisaray Caddesi'nin başlangıcındaki köşededir. Minaresine dikkat edilirse Antep Harbi'nin izleri görülebilir.	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	Herhangi bir aydınlatma tasarımı yapılmamıştır.Yalnızca Cami girişi bir projektör yardımıyla aydınlatılmaktadır.Bunun yanısıra Cami cephesi konumlandığı sokakta bulunan aydınlatma direkleri vasıtasıyla aydınlanmaktadır.Konumu itibariyle cephe aydınlatma tasarımı yapılıp, ön plana çıkarılması gerekmektedir.	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 27,4 lüks'tür.	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

6.1.4 D Bölgesi

D Bölgesi Kültür yolu aksında bulunan Mütercim Asım,Gaziler,Dr.Mecit Barlas,Suburcu caddelerini kapsamaktadır.D Bölgesinin vaziyet planı Şekil... 'de görülmektedir. Bu bölgede Toplam 3 adet yapı bulunmaktadır. Bunlardan;

- a. 1 Adedi Cami
- b. 2 Adedi Çarşı

İşlevli olup, D Bölgesine ilişkin genel görüntüler Şekil... 'de sunulmuştur. Bu bölgede yer alan kimi yapıların genel özelliklerini örneklemek amacıyla,seçilen bazı yapılar ise Tablo de verilmiştir.

Ayrıca D1,D2,D3 numaralı öğelerin daha ayrıntılı özellikleri Tablo ... 'de Örnek Analiz Formlarında verilmiştir.

Tablo 6.10 : D bölgesindeki yapıların işlev ve mevcut aydınlatma durumu

ADA	YAPI NO	YAPININ İŞLEVİ	MEVCUT AYDINLATMA
D	1	ALAYBEY CAMİ	VAR
D	2	GAZİLER CADDESİ	YOK
D	3	MÜTERCİM ASIM CADDESİ	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.17: D Mütercim Asım Caddesi Görünümü

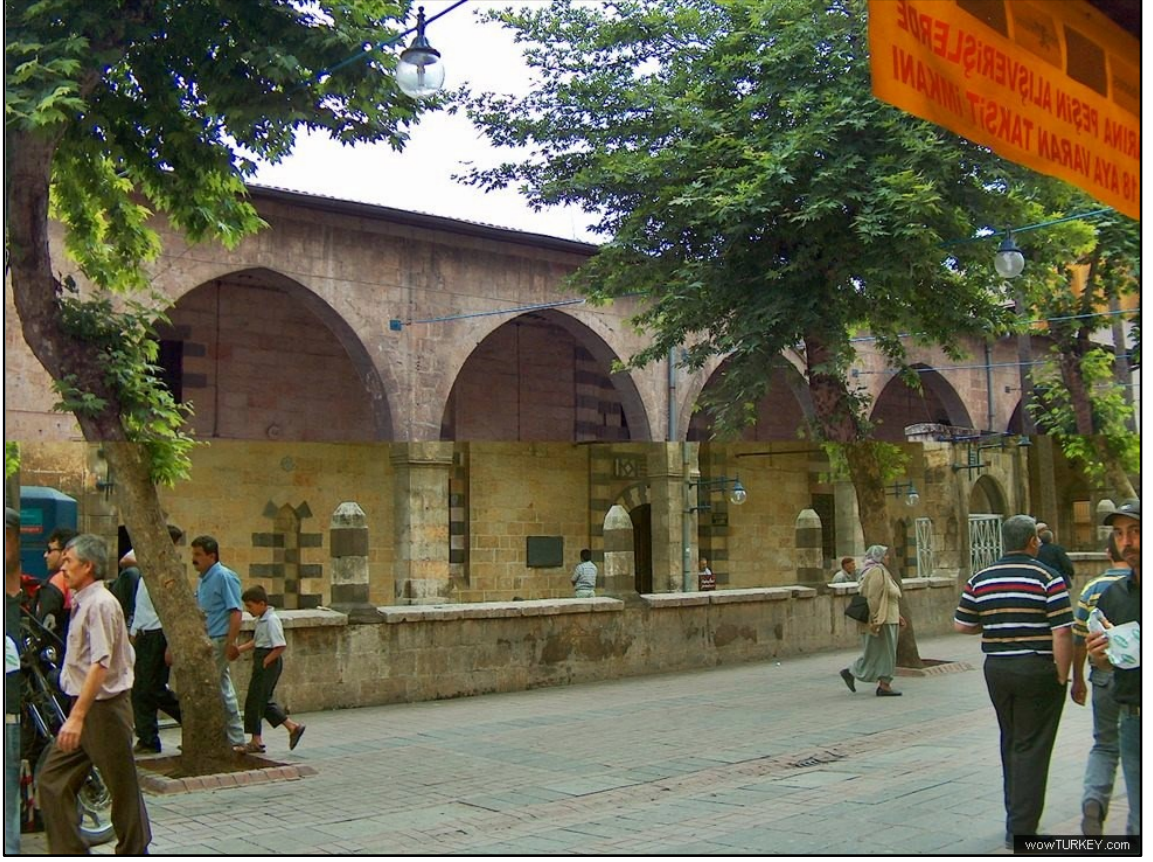
Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.18: D Gaziler Caddesi Görünümü

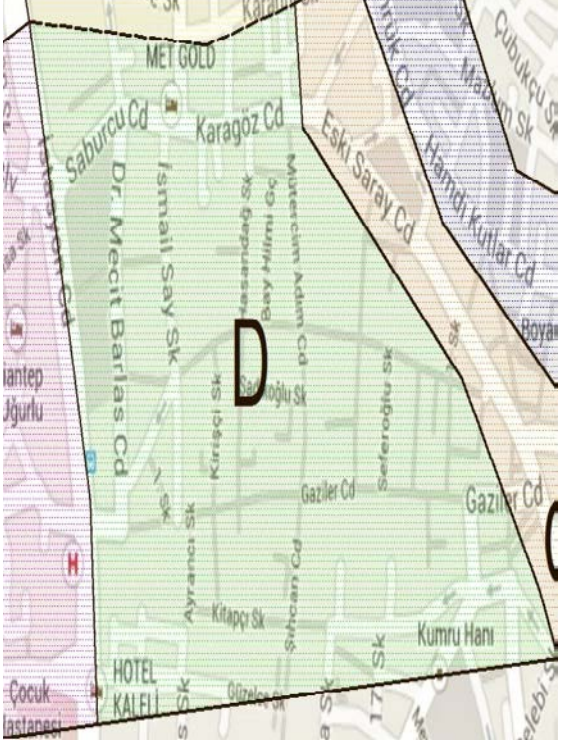
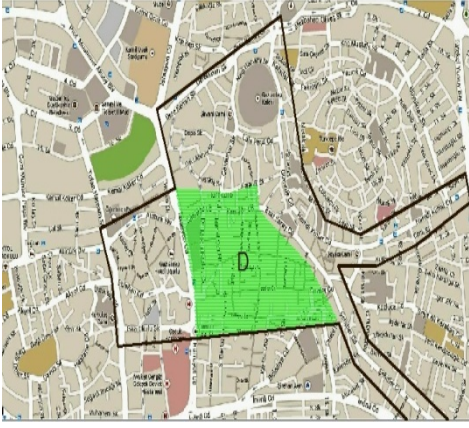
Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.19: D Mütercim Asım Caddesi Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.11: D Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

<p>ÇALIŞMA ALANI</p> 	
<p>ÇALIŞMA ADASI</p> 	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.11(Devam): D Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	GAZİLER CADDESİ ÇARŞI -- 1 KATLI TAŞ AYIRIK VAR VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	MÜTERCİM ASIM ÇARŞI 1KATLI TAŞ AYIRIK VAR VAR
			
YAPI			
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ALAYBEY CAMİ CAMİ 1357 YILI 1 KATLI TAŞ AYIRIK YOK VAR		
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.12: D Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU	FORM NO: 2
YAPI NO'SU: D/1	YAPI TÜRÜ: ÇARŞI
Gündüz Görünüşü	
Gece Görünüşü	
Yapı Konumu Tarihesi Önemi	Gazi şehir, Gaziantep'in, Gaziler caddesi de; şehrin geçmişi ile bu gününü en iyi yansıtan caddedir. Gaziler caddesi adını Şehrin "Gazi" unvanından almıştır. Gazi Mustafa Kemal, Gazi şehri ziyarete geldiğinde istiklal gazileri onu bu caddede karşılamışlar. Bu sebeple bu caddeye Gaziler ismi verilmiştir.
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	Caddenin silüetine uygun cephe aydınlatma tasarımı yapılmıştır.Tarihi dokuyu bozmamak amacıyla aydınlatma armatürleri gerdirme tellerin üstüne monte edilmiştir.Çarşının bulunduğu sokak tarihi dokuya uygun aydınlatma elemanları ile aydınlatılmış,yeterli aydınlık düzeyine sahiptir.
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 134 lüx'tür.

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.12 (Devam): D Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: D/2		YAPI TÜRÜ: ÇARŞI
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Mütercim Asım Caddesi adında anlaşılabacağı üzere Gaziantep'in tercüme eserleri ile meşhur büyüklerinden birinin adı ile anılmaktadır. 19. yy. yılda yaşayan Mütercim Asım tarihçi ve çevirmen birisidir. Çok sayıda yabancı eseri Türkçe'ye kazandırmış bir Osmanlı aydınıdır.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Caddenin silüetine uygun cephe aydınlatma tasarımı yapılmıştır.Tarihi dokuyu bozmamak amacıyla aydınlatma armatürleri gerdirme tellerin üstüne monte edilmiştir.Çarşının bulunduğu sokak tarihi dokuya uygun aydınlatma elemanları ile aydınlatılmış,yeterli aydınlık düzeyine sahiptir.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 134 lüx'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.12 (Devam): D Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: D/3		YAPI TÜRÜ: CAMİ
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Alaybey Mahallesi, Gaziler Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Caminin yapılış tarihiyle ilgili kesin bir bilgi yoktur. Ancak 1596 yılındaki mahkeme kayıtlarından caminin 1595 yılından önce yapıldığı anlaşılmaktadır. Camiyi yaptıran kişinin alay beyi olan bir komutan olduğu bilinmektedir</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Yapının silüetine uygun cephe aydınlatma tasarımı yapılmıştır. Bina giriş kapılarının üzerinde duvar aplikleri ile aydınlatılmıştır. Yapının bulunduğu sokak tarihi dokuya uygun aydınlatma elemanları ile aydınlatılmış, yeterli aydınlık düzeyine sahiptir.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür. Ortalama aydınlık düzeyi 26,8 lüks'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

6.1.5 E Bölgesi

E Bölgesi Kültür yolu aksında bulunan Eblehan,Atatürk caddesi ve Bey mahallesini kapsamaktadır.E Bölgesinin vaziyet planı Şekil... 'de görülmektedir. Bu bölgede Toplam 10 adet yapı bulunmaktadır. Bunlardan;

- a. 2 Adedi Cami
- b. 1 Adedi Kilise
- c. 2 Adedi Konak
- d. 2 Adedi Müze
- e. 1 Adedi Kültür Merkezi
- f. 1 Adedi Ticarethane
- g. 1 Adedi Anı Evi

İşlevli olup, E Bölgesine ilişkin genel görüntüler Şekil... 'de sunulmuştur. Bu bölgede yer alan kimi yapıların genel özelliklerini örneklemek amacıyla,seçilen bazı yapılar ise Tablo de verilmiştir.

Ayrıca E6,E8,E9,E10 numaralı öğelerin daha ayrıntılı özellikleri Tablo ... 'de Örnek Analiz Formlarında verilmiştir.

Tablo 6.13 : E bölgesindeki yapıların işlev ve mevcut aydınlatma durumu

ADA	YAPI NO	YAPININ İŞLEVİ	MEVCUT AYDINLATMA
D	1	EYÜPOĞLU CAMİ	YOK
D	2	CENANİ KONAĞI	YOK
D	3	ETNOĞRAFYA MÜZESİ	VAR
D	4	OYUNCAK MÜZESİ	VAR
D	5	ATATÜRK ANI EVİ	YOK
D	6	ZEYNEP HANIM KONAĞI	VAR
D	7	PAPİRUS KAFE	VAR
D	8	ÖMER ERSOY KÜLTÜR MERKEZİ	VAR
D	9	KURTULUŞ CAMİ	YOK
D	10	KENDİRLİ KİLİSESİ	YOK

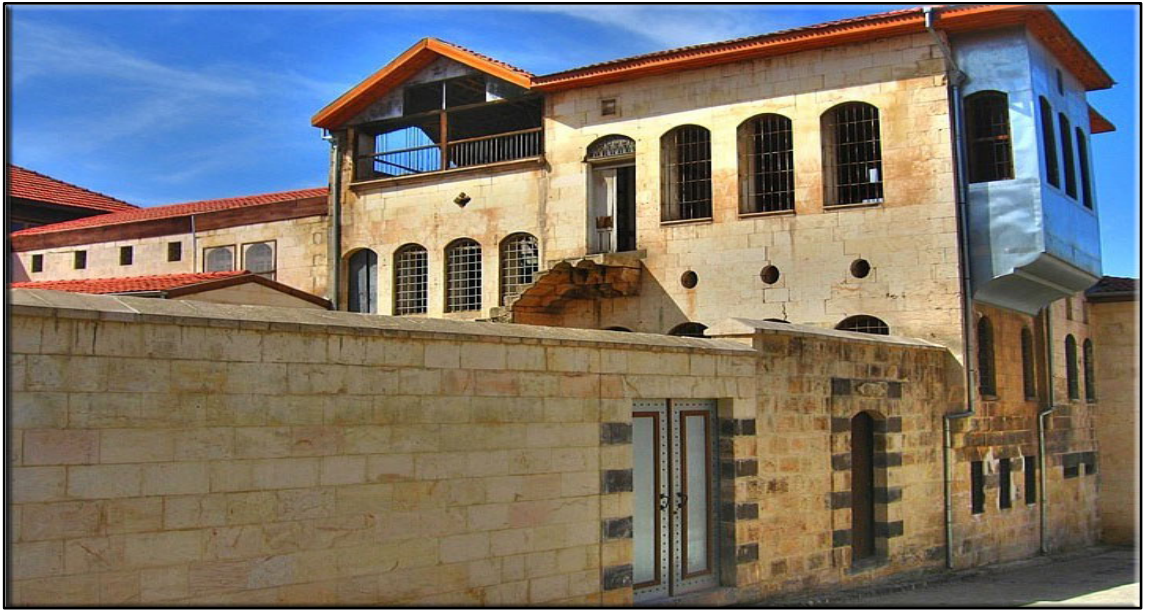
Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.20 : E Bey Mahallesi Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.21: E Atatürk Anı Evi Görünümü

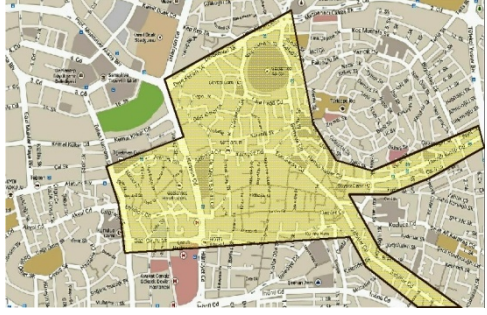

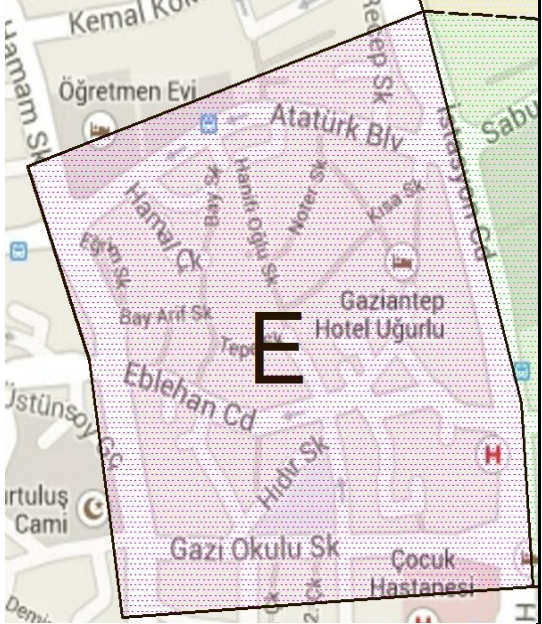
Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 6.22: Bey Mahallesi Cafeler Sokağı Görünümü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.14: E Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

	
<p>ÇALIŞMA ADASI</p>	
	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.14 (Devam): E Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	EYÜPOĞLU CAMİ CAMİ -- 1 KATLI TAŞ AYIRIK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ÖMER ERSOY KÜL. MER. KÜLTÜR MERKEZİ 1723 1KATLI TAŞ AYIRIK VAR VAR
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	PAPİRÜS KAFE TİCARETHANE -- 3 KATLI TAŞ AYIRIK VAR YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	CENANİ KONAĞI. KONAK 1723 1KATLI TAŞ AYIRIK YOK YOK
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.14 (Devam): E Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ETNOGROFYA MÜZESİ MÜZE -- 3 KATLI TAŞ AYIRIK VAR YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	OYUNCAK MÜZESİ MÜZE 1723 1KATLI TAŞ AYIRIK VAR YOK
			
YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ATATÜRK ANI EVİ ANI EVİ -- 3 KATLI TAŞ AYIRIK YOK YOK	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	ZEYNEP HANIM KONAĞI KONAK 1723 1KATLI TAŞ AYIRIK VAR VAR
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.14 (Devam): E Bölgesi Öğelerine İlişkin Örnekler

YAPI		YAPI	
İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	KURTULUŞ CAMİ CAMİ -- 3 KATLI TAŞ AYIRIK YOK VAR	İSMİ İŞLEVİ YAPIM YILI KAT ADEDİ CEPHE MALZ. NİZAMİ DURUMU AYD. ELAMANI ANALİZ FORMU	KENDİRLİ KİLİSESİ ÖĞRETMEN EVİ 1723 1KATLI TAŞ AYIRIK YOK VAR
			

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.15: E Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU	FORM NO: 2
YAPI NO'SU: E/6	YAPI TÜRÜ: KONAK
Gündüz Görünüşü	
Gece Görünüşü	
Yapı Konumu	Zeynep Hanım Konağı, Gaziantep'in Şahinbey ilçesi Bey mahallesinde bulunmaktadır.100 yıldan fazla tarihe sahip olan bu konak 16 oda kapasitesine sahip olup günümüzde otel olarak hizmet vermektedir.
Tarihçesi	
Önemi	
Mevcut Aydınlatma Durumu	Yapının silüetine uygun cephe aydınlatma tasarımı yapılmıştır.Bina giriş kapılarının üzerinde duvar aplikleri ile aydınlatılmıştır.Yapının bulunduğu sokak tarihi dokuya uygun aydınlatma elemanları ile aydınlatılmış fakat yeterli aydınlık düzeyine sahip değildir.
Değerlendirme	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 26,8 lüx'tür.

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Tablo 6.15 (Devam): E Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: E/8		YAPI TÜRÜ: KÜLTÜR MERKEZİ
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>Aziz Bedros Kilisesi, Gaziantep'te bulunan tarihi bir kilisedir. Kilise, ulaşılan kaynaklara göre 1723 yılında inşa edilmiştir. 2005 yılında, belediyenin yol açma çalışmaları esnasında ortaya çıkmıştır. Şimdi ise kilise, Ömer Ersoy Kültür Merkezi adı altında bir müzeye dönüştürülmüştür.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Yapının silüetine uygun cephe aydınlatma tasarımı yapılmıştır. Bina girişi gömme armatürler, bina duvarı ise wallwasher armatürler ile aydınlatılmıştır. Yapının bulunduğu sokak tarihi dokuya uygun aydınlatma elemanları ile aydınlatılmış, yeterli aydınlık düzeyine sahiptir.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür. Ortalama aydınlık düzeyi 44,2 lüks'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.15 (Devam): E Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: E/10		YAPI TÜRÜ: KENDİRLİ KİLİSESİ
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	<p>İl merkezinde bulunan Kendirli Kilise, 1860 yılında Gaziantep'te yaşayan Ermeniler tarafından yapılmıştır. Fakat kilise, 1898 yılında yıkılmış ve yerini günümüzdeki kilise yapılmıştır. yapılışı sırasında Roma'da bulunan St. Fransua Kilisesi'nin mimarisi örnek alınmıştır.</p>	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	<p>Yapının silüetine uygun cephe aydınlatma tasarımı yapılmamıştır. Yapının bulunduğu sokak tarihi dokuya uygun aydınlatma elemanları ile aydınlatılmış fakat yeterli aydınlık düzeyine ulaşılmamıştır.</p>	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	<p>Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 8.5 lüx'tür.</p>	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 6.15 (Devam): E Bölgesine Ait Analiz Formları

KÜLTÜR YOLU'NA AİT ANALİZ FORMU		FORM NO: 2
YAPI NO'SU: E/9		YAPI TÜRÜ: CAMİ
Gündüz Görünüşü		
Gece Görünüşü		
Yapı Konumu Tarihçesi Önemi	1873 - 1892 yılları arasında Sarkis Balyan tasarımına göre taş ustası Sarkis Taşçıyan tarafından inşa edilmiştir. Meryem Ana (St. Mary) Kilisesi olarak da anılan bu yapı 1100 metre kare alan üzerinde kurulu olup yerden yüksekliği 30 metredir	
Mevcut Aydınlatma Durumu Değerlendirme	Yapının tarihi dokusuna uygun cephe aydınlatma tasarımı yapılmamıştır.Cami giriş kapısının üstüne bir sokak lambası konmuş fakat yeterli düzeyde aydınlatmamıştır..Yapının bulunduğu sokak tarihi dokuya uygun aydınlatma elemanları ile aydınlatılmış,yeterli aydınlık düzeyine sahiptir.	
Aydınlatma Ölçüm Sonuçları	Yapı ön cephesinde 0,50 ve 1 m yükseklikten 2 metre aralıkla toplam 12 deger ölçülmüştür.Ortalama aydınlık düzeyi 4 lüx'tür.	

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

6.2 GAZİANTEP KÜLTÜR YOLU VE TARİHİ BEY MAHALLESİNDE AYDINLATILACAK ÖĞELERİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME SİSTEMİ

Gaziantep İli'nde, çalışma kapsamında ele alınan bölgelerdeki kentsel öğeleri belirlemek ve bu öğelerden öncelikli aydınlatılması gerekli olanları saptayabilmek için bir değerlendirme sisteminden yararlanılmıştır (Geçioğlu E., Ünver R. 1993).

Çalışma alanında bulunan yapıların aydınlatılması her durumda gerekli olmayıp uygulama açısından da her zaman olanak sağlanamamaktadır. Bunun için, kentte önemli bir yer teşkil eden öğelerin, bütün nitelikleri değerlendirilerek, aydınlatmada öncelik sıralaması yapılması gerekmektedir.

Tüm kentsel değerler, uygulanan her kriterlerden verilen toplam puanın yüksekliğine bağlı olarak genelde,

- a) Birinci derecede önemli olan ve öncelikli olarak aydınlatılması uygun görülen,
- b) İkinci derecede önemli olan ve ikinci aşamada aydınlatılması uygun görülen,
- c) Üçüncü derecede önemli olan, aydınlatılması zorunlu olmayıp, güvenlik aydınlatmasının yeterli olduğu, biçiminde değerlendirilmiştir. Bu şekilde bir değerlendirme yapılarak bölgedeki bazı kentsel değerlerin, aydınlatmada öncelik sırasındaki konumu belirlenmiş olacaktır.

Çalışma alanındaki kentsel değerler için yapılacak sayısal değerlendirme işlemi, aşağıdaki kriterlere göre yapılmıştır.

Çalışma alanında incelenen; Camii, Kilise, Han, Kültür Merkezi, Müze v.b. yapıların aydınlatmada öncelik sırasının belirlenmesinde;

- I.** Erişilebilirlik
- II.** Mimari Değer
- III.** Tarihi Değer

i. Kent Silüetine Etkisi

kriterleri kullanılmış ve her kriter 5 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Bu gruptaki kriterlerin toplamından alınabilecek en fazla puan 20' dir. Puanların değerlendirilmesi ve aydınlatmada öncelik sırasının belirlenmesi;

- a. 15-20 puan arası puan alan yapıların öncelikli olarak aydınlatılması,
- b. 10- 14 puan arası puan alan yapıların ikinci aşamada aydınlatılması,
- c. 0-9 puan arası puan alan yapıların aydınlatılmalarının zorunlu olmadığı, güvenlik aydınlatmasının yeterli olduğu şeklinde yapılmıştır.

Bu gruba ait kriterlerin alt kademeleri ve her kademeye ilişkin puanlama sistemi aşağıda verilmiştir.

i. Erişilebilirlik

- a. Kültür yolu aksı üzerindeki yapılara 5 puan,
- b. Kültür yolu aksı çok yakın yapılara 4 puan,
- c. Kültür yolu aksı yakın yapılara 3 puan,
- d. Kültür yolu aksı uzak yapılara 2 puan,
- e. Kültür yolu aksına çok uzak yapılara 1 puan verilmesi,

ii. Tarihi Değer

- a. 1600 yılından önce yapılmış yapılara 5 puan,
- b. 1600-1800 yılları arasında yapılmış yapılara 4 puan,
- c. 1800-1900 yılları arasında yapılmış yapılara 3 puan,
- d. 1900-1950 yılları arasında yapılmış yapılara 2 puan,
- e. 1950 yılından sonra yapılmış yapılara 1 puan verilmesi,

iii. Kent Silüetine Etki

- a. Trafik ve yürüyüş yolu aksından cephesinin tamamı görünen yapılara 5 puan,
- b. Trafik ve yürüyüş yolu aksından cephesinin bir kısmı görünen yapılara 4 puan,
- c. Yalnızca yürüyüş yolu aksında olan ve cephesinin tamamı görünen yapılara 3 puan,
- d. Yalnızca yürüyüş yolu aksında olan ve cephesinin bir kısmı görünen yapılara 2

puan,

- e. Trafik ve yürüyüş yolu aksından cephesinin az bir kısmı görünen yapılara 1 puan, verilmesi uygun görülmüştür.

6.3 BELİRLENEN ÖLÇÜTLER DOĞRULTUSUNDA KÜLTÜR YOLUNDAKİ YAPILARIN PUANLANMASI

Tablo 6.16 : Ölçütler Doğrultusunda Kültür Yolundaki Yapıların Puanlanması

	Yapının İsmi	Bölge Adı	Erişilebilirlik	Mimari	Tarihi	Kent Silüeti	Toplam
1	GAZİANTEP KALESİ	A	5	3	5	5	18
2	NAİP HAMAMI	A	5	3	5	5	18
3	KIR KAHVESİ	A	3	3	4	4	14
5	ŞİRVANİ CAMİ	A	3	3	4	3	13
6	HANDANİYE CAMİ	A	1	3	5	2	11
7	MUTFAK MÜZESİ	A	1	3	2	2	8
8	14 ŞEHİT ANITI	A	5	3	1	4	13
9	TAHTANİ CAMİ	A	3	3	5	4	15
10	ALAÜDDEVLE CAMİ	B	3	4	5	4	16
11	ZİNCİRLİ BEDESTEN	B	2	5	5	4	16
12	BOYACI CAMİ	B	3	4	5	4	16
13	BAKIRCILAR ÇARŞISI	C	3	4	5	5	17
14	TAHMİS KAHVESİ	C	3	4	4	4	15
15	AĞA CAMİ	C	3	4	4	4	15
16	SAVAŞ MÜZESİ	C	3	2	1	4	10
17	KARAGÖZ CAMİ	C	5	4	4	4	17
18	ALAYBEY CAMİ	D	4	4	5	4	17
19	GAZİLER CADDESİ	D	4	4	4	3	15
20	M.ASİM CADDESİ	D	4	3	4	3	14
21	ZEYNEP HNM KONAĞI	E	3	4	4	2	13
22	ÖMER AKSOY	E	4	5	4	3	16
23	KURTULUŞ CAMİ	E	4	5	4	3	16
24	KENDİRLİ KİLİSESİ	E	4	5	4	4	17

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

6.4 TESPİT VE ANALİZ ÇALIŞMASININ DEĞERLENDİRMESİ

Söz konusu sistem aracılığı ile Kültür Yolundaki 5 alt bölgedeki öğeler değerlendirildiğinde, A bölgesinde 3, B bölgesinde 3, C bölgesinde 4, D bölgesinde 2, E bölgesinde 3 olmak üzere toplam 15 öğenin öncelikli olarak aydınlatılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bunun yanısıra A bölgesinde 4, C bölgesinde 1, D bölgesinde 1, E bölgesinde 1 olmak üzere toplam 7 öğenin ikinci aşamada aydınlatılması ve A bölgesinde 1 yerin aydınlatmasının zorunlu olmadığı, güvenlik aydınlatmasının yeterli olduğu tespit edilmiştir.

Aydınlatılması gerekli görülen bu öğelerin mevcut aydınlatma durumları ile ortalama aydınlık düzeyi ölçüm sonuçları Tablo 6.14'de gösterilmiştir.

Tablo 6.17: Nitelikli Yapıların Ölçüm sonuçları

	Yapının İsmi	Bölge	Mevcut Aydınlatma	Ölçüm Sonuçları
1	GAZİANTEP KALESİ	A	VAR YETERLİ	20.2 lüx
2	NAİP HAMAMI	A	YOK YETERSİZ	5.3 lüx
3	KIR KAHVESİ	A	YOK YETERSİZ	5.6 lüx
5	ŞİRVANİ CAMİ	A	YOK YETERSİZ	19.6 lüx
6	HANDANIYE CAMİ	A	YOK YETERLİ	37.2 lüx
7	MUTFAK MÜZESİ	A	VAR YETERLİ	3.2 lüx
8	14 ŞEHİT ANITI	A	VAR YETERSİZ	5.6 lüx
9	TAHTANİ CAMİ	A	YOK YETERSİZ	5 lüx
10	ALAÜDDEVLE CAMİ	B	YOK YETERSİZ	12.3 lüx
11	ZİNCİRLİ BEDESTEN	B	VAR YETERLİ	32 lüx
12	BOYACI CAMİ	B	YOK YETERSİZ	2.3 lüx
13	BAKIRCILAR ÇARŞISI	C	VAR YETERLİ	22.2 lüx
14	TAHMİS KAHVESİ	C	VAR YETERLİ	20 lüx
15	AĞA CAMİ	C	VAR YETERLİ	65 lüx
16	SAVAŞ MÜZESİ	C	YOK YETERSİZ	11.4 lüx
17	KARAGÖZ CAMİ	C	YOK YETERSİZ	27.4 lüx
18	ALAYBEY CAMİ	D	YOK YETERSİZ	26.8 lüx
19	GAZİLER CADDESİ	D	VAR YETERLİ	134 lüx
20	M.ASİM CADDESİ	D	VAR YETERLİ	134 lüx
21	ZEYNEP HNM KONAĞI	E	VAR YETERLİ	26.8 lüx
22	Ö.AKSOY KÜL.MRK.	E	VAR YETERLİ	44.2 lüx

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Aydınlık ölçümlerinin tamamı, 11.03.2014 ve 12.03.2014 tarihlerinde saat 18:00-22:30 arasında, yapıların belirlenmiş ön cephesi üzerinde yerden 50 cm ve 1 metre yükseklikte, iki metre aralıklarla belirli bir gridal düzen içerisinde yapılmıştır. Ölçümlerde TT T-ECHNI-C LX-1010B isimli dijital lüxmetre kullanılmıştır.

Analiz ve tespit çalışmalarının tamamından anlaşılacağı üzere, aydınlatılması gerekli bulunan yapıların yalnızca bir kısmında aydınlatma yapılmıştır. Aydınlatma yapılmış olanlarda mevcut aydınlatma düzenleri, kent aydınlatma ilkeleri açısından yetersiz görülmüştür.

Bu yetersizlik;

1. Yapının işlevini yansıtmaması,
2. Kamaşmaya neden olması,
3. Yapının geometrik biçimine uyum sağlamaması,
4. Aydınlığın niteliği açısından, uygun olamaması şeklinde sınıflandırılabilir.

Yukarıdaki açıklamaların tümünden anlaşılacağı üzere çalışma kapsamında ele alınan Kültür Yolu aksı üzerinde yer alan yapıların aydınlatma açısından mevcut düzenlerinin revize edilmesi gerekmektedir.

7. GAZİANTEP KÜLTÜR YOLU TARİHİ YAPI AYDINLATMASI KAPSAMINDA KALE AYDINLATMA ÖNERİSİ

Tez kapsamında yapılan, aydınlatılacak yapılara ait değerlendirme sistemi kriterlerine ve aydınlatma ölçüm sonuçlarına göre hazırlanan yapı analiz formları incelendiğinde, tarihi kültür yolunun en önemli yapılarından olan ve kültür yolunun merkezinde bulunan Gaziantep Kalesi 'nin belirlenen kriterler yönünden birinci derece öncelikli aydınlatılması gereken yapı olduğu tespit edilmiştir. Yapılan saha incelemeleri sonucunda Gaziantep kalesinin mevcut bir aydınlatma sisteminin bulunduğu ancak yapının, gece daha algılanılabiliyor bir yapı haline getirilmesi ve yapının daha ihtişamlı bir yapı haline getirilmesi için aydınlatma düzeninin revize edilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Tezimin bu bölümünde Gaziantep Kalesinin mevcut aydınlatma sisteminin durumu, olması gereken aydınlatma sistemi için bir öneri proje ve dünya çapındaki kale aydınlatmalarından örneklere yer verilmiştir.

7.1 DÜNYA GENELİ KALE AYDINLATMA ÖRNEKLERİ

Dünya genelinde, tarihi ve turizm açısından bulunduğu ülkede büyük önem arz eden gündüz sahip olduğu ihtişamı gecede aydınlatma ile devam ettirebilen büyük ziyaretçi sayısına sahip kalelere örnekler aşağıda sıralanmıştır.

Şekil 7.1: Buda Castle, Budapest

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

Şekil 7.2: Buda Castle, Budapest

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

Şekil 7.3: Matsumoto Castle, Japan

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

Şekil 7.4: Odawara Castle, Japan

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

Şekil 7.5: Carcassonne Medieval Castle

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

Şekil 7.6: Carcassone Medieval Castle

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

Şekil 7.7: Disney Cinderella Castle

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

Şekil 7.8: Bratislava Castle, Slovakia

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

Şekil 7.9: Saint Peters Basilica from Castel SantAngelo

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

Şekil 7.10: Sforza Castle, Milan

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

Şekil 7.11: Scotland Edinburgh Castle, Scotland UK

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

Şekil 7.12: Milan Sforza Castle

Kaynak: ' <http://www.dreamstime.com>' sitesi.

7.2 GAZİANTEP KALESİ MEVCUT AYDINLATMA

Gaziantep'in merkezinde yer alan bu yapı yaklaşık olarak 8000 m² alan üzerinde 12 burç ve 12 kaleden oluşmaktadır. İçerisinde yürüyüş alanları da bulunan kale; yetersiz aydınlatma yüzünden geceleri sönük kalmakta ve bu yüzden hak ettiği ziyaretçi sayısına ulaşamamaktadır. Kale aydınlatmasının mevcut durumu dikkate alındığında hem aydınlatma yeterliliği hem de kullanılan sodyum buharlı projektörlerin enerji tüketim miktarları göz önüne alındığında doğru bir aydınlatma çözümü sunmamaktadır. Kale sur duvarları 44 adet 2000 W ve 8 adet 1000 W olmak üzere toplam 52 adet sodyum buharlı projektörle aydınlatılmış olup senelik enerji tüketim miktarı yaklaşık 350.400 kW/h tır.

Projektörlerin konumu itibariyle kale sur duvarlarında kısmi karanlık bölgeler oluşmuş durumdadır. Kale eteklerinde bir aydınlatma bulunmamaktadır. Yine kale içindeki yürüyüş yolları ve bu yürüyüş yolları üzerinde konumlandırılmış kale panoramik müzesine kadarlık kısımda bulunan heykellerde aydınlatma bulunmamaktadır. Bu

durum akşam saatlerinde ziyaretçilerin kaleyi kullanımını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca kalenin mevcut aydınlatması tezimin önceki bölümlerinde belirtilen kentsel aydınlatma kriterleri açısından tarihi yapı aydınlatma standartlarını karşılamamaktadır. Bu yapı için yapılacak aydınlatma tasarım çalışması ile, Gaziantep Kalesi hem kendi kimliğine kavuşmuş hem de kazandığı olumlu imaj sayesinde turizme artışında olumlu bir etki sağlayacaktır.

Şekil 7.13: Gaziantep kalesi gündüz görüntüsü

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Şekil 7.14: Gaziantep kalesi gece görüntüsü (batı silueti)

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır.

Şekil 7.15: Gaziantep kalesi gece görüntüsü (güney silueti)

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 7.16: Kale üstü panoramik müze girişinde bulunan heykeller

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

7.3 GAZİANTEP KALESİ ÖNERİ PROJE ÇALIŞMASI

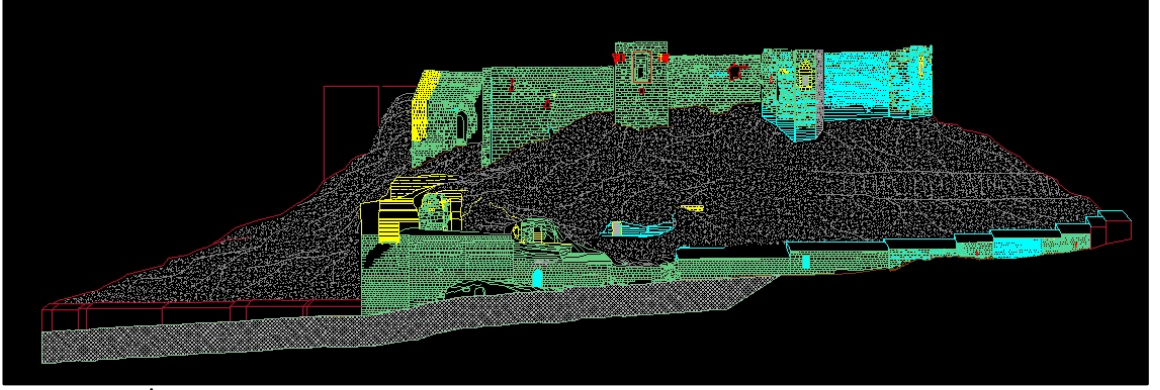
Önceki bölümlerde yapılan analizler ile Gaziantep Tarihi Kültür Yolu'ndaki öncelikli aydınlanma gereği bulunan önemli öğelerin tespiti yapılmış olup, tüm bu alan ve yapıların merkezi olma niteliğindeki Gaziantep Kalesinin aydınlatma tasarımının yapılması, tarihi yapıların aydınlatılması konusunda bir görüş oluşturması açısından önemi büyüktür.

- a) Oluşturulan bu aydınlatma öneri projesinin genel hedefleri; görüntü, güvenlik, yönlendirme, yatırım ve kent silüetine etki ana başlıkları altında belirlenmiştir. Bu doğrultuda, belirlenen aydınlatma yaklaşımının ilkeleri;
- b) Yönlendirme ve güvenlik açısından aydınlatma uygulamalarını kullanmak,
- c) Kale giriş kapısı ve kahramanlık müzesine giriş kısmında bulunan öğelerin aydınlatılması ile geçmiş tarihte yaşananları vurgulamak,
- d) Kale çevresinde görünürlüğü artıracak özellikte düzgün yayılmış aydınlıklar elde etmek,
- e) Işık kirliliği, kamaşma, enerji tasarrufu gibi konulara karşın tüm önlemleri oluşturmak,
- f) Kentin kendine has mimari kimliğine, konum ve yapının karakterine uygun bir tasarım oluşturmak olarak belirlenmiştir.

7.3.1 Kale Görünümler Ve Aydınlatma Tasarımı

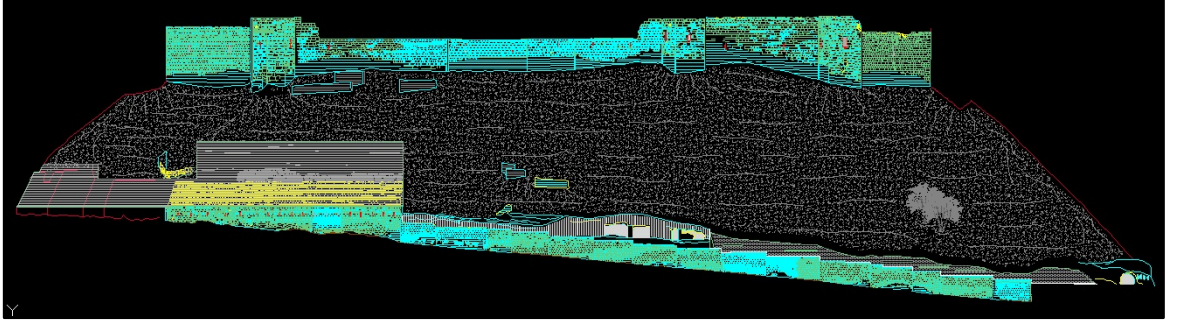
Projede kullanılacak aydınlatma elemanlarının konum ve açılarının belirlenmesi için kalenin rölöve projelerinden faydalanılmıştır. Projelendirme çalışmalarına esas teşkil eden rölöve projeleri şekil 7.17 - 7.20 görülmektedir.

Şekil 7.17: Gaziantep Kalesi Batı silueti

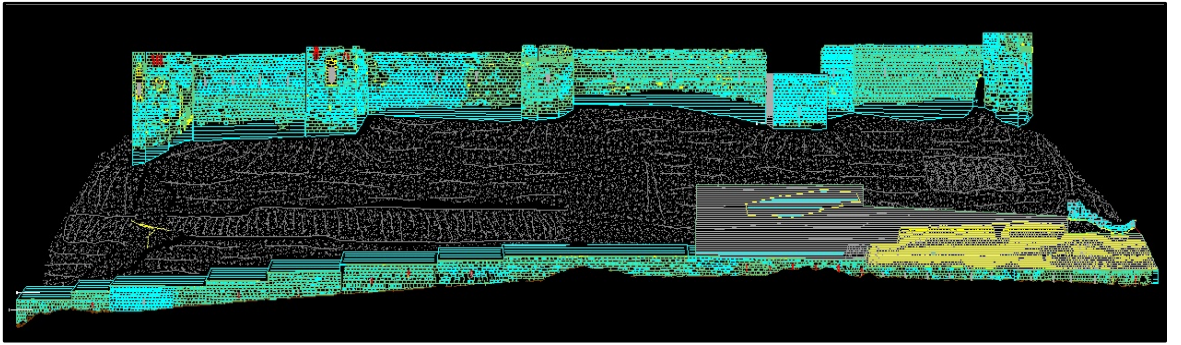
Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 7.18: Gaziantep Kalesi Doğu Silueti

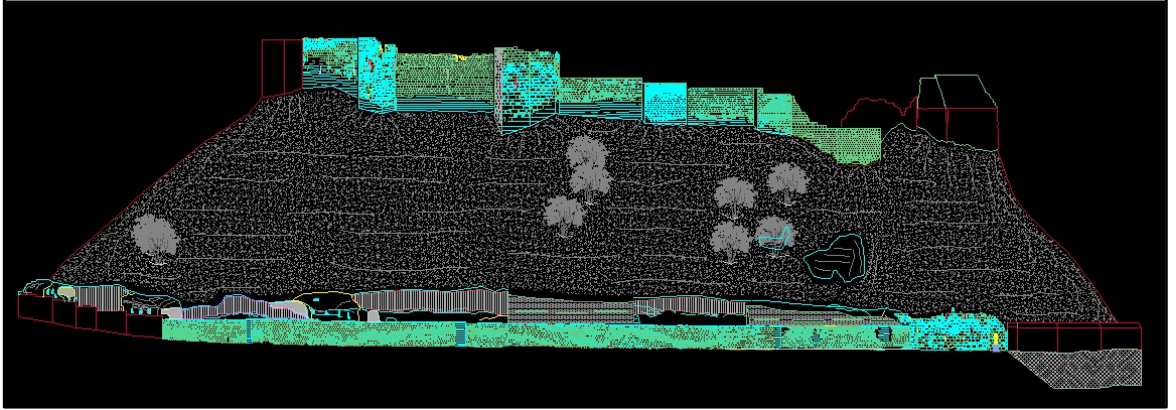
Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 7.19: Gaziantep Kalesi Güney Silueti

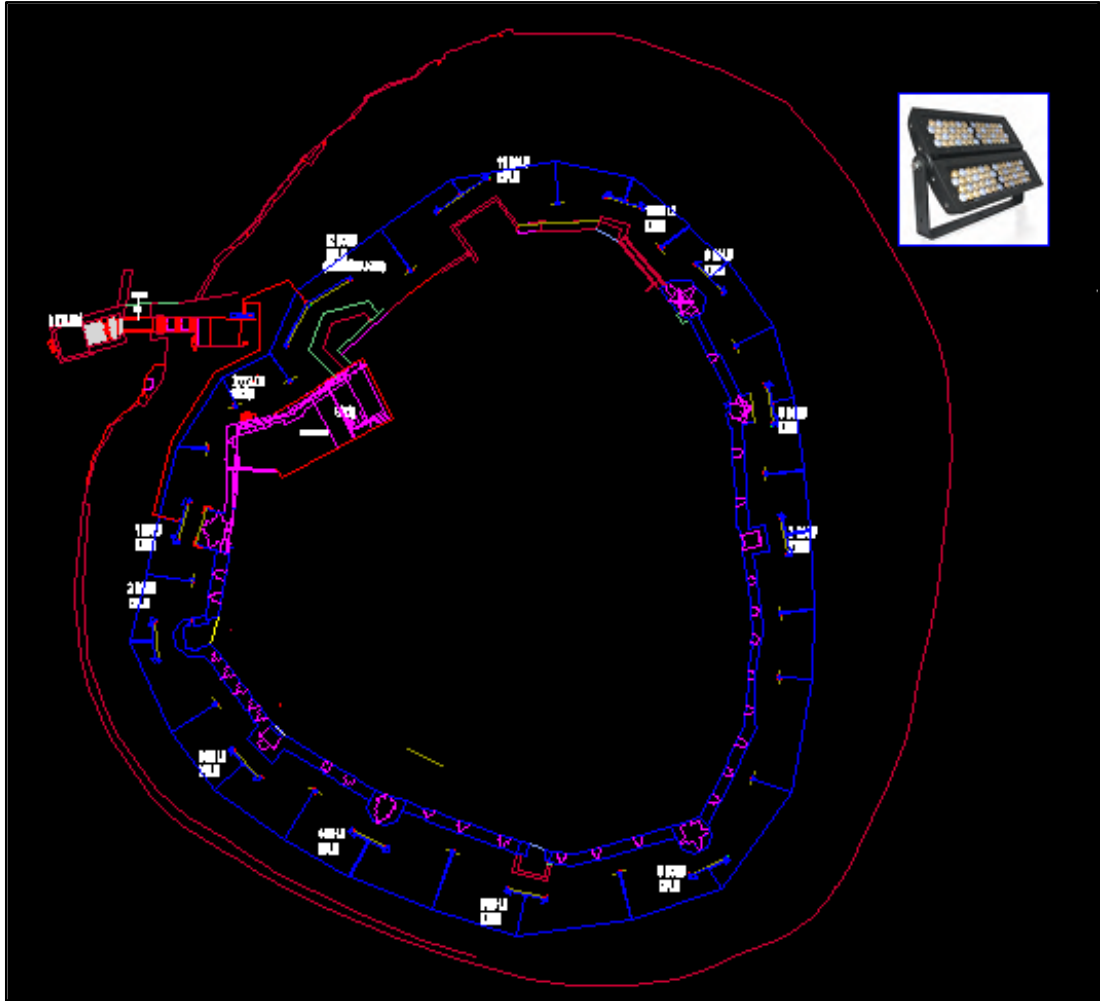
Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 7.20: Gaziantep Kalesi Kuzey Silueti

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Şekil 7.21: Gaziantep Kalesi Projektör Yerleşim Planı

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

Rölöve projeleri üzerinde, araştırma ve test çalışmaları neticesinde bir aydınlatma tasarım planı oluşturuldu. Bu aydınlatma tasarımı; kullanılacak armatürün seçiminden, DIALUX uygulamalarına, demo sürecinden uygulamanın tamamının bitimine kadar olabilecek her ayrıntı titizlikle planlandı.

Tasarım sonucu belirlenen kriterlere göre kalenin giriş kapısı ve burçlarında vurgulayıcı ve seçilebilirliği arttırıcı 6500 °K (soğuk beyaz) renk sıcaklığında LED projektör kullanıldı. Burçlar üzerinde yer alan tüfeklikler ve burç pencerelerini ayırt edebilmek için amber rengi LED projektörlerle kontrastlık sağlandı. Burçlar arasında yumuşak bir geçiş sağlayabilmek için ise duvarlar 2850 °K (sarı) renk sıcaklığında LED projektör ile aydınlatıldı. Yürüyüş yollarında yol çizgilerini belirginleştirebilmek için LED’li çimen armatürü kullanıldı ve kale içerisinde çeşitli alanlarda bulunan heykellerin aydınlatılması için yine amber rengi LED tercih edildi. Kale üzerinde bulunan bayrağın vurgulanmasında bayrağın rüzgara karşı dönme ihtimali de göz önüne alınarak 45° mercekle 6500 °K renk sıcaklığında LED projektör kullanıldı. Tasarımın genelinde 118 adet 85 W, 122 adet 35 W ve 65 adet 23 W LED projektör kullanılmış olup senelik enerji tüketim miktarı yaklaşık 57.651 kW/h tır.

Tarihi dokuya zarar verilmeden gerçekleştirilen öneri projelendirme çalışması aynı zamanda LED aydınlatma tekniği kullanılarak, kaleyi ışığın zararlı etkilerine karşı korumuş olmaktadır. Ayrıca mevcut olan aydınlatma sisteminin değiştirilmesi ile yıllık yüzde 80 civarında enerji tasarrufu sağlanmış olacaktır.

Şekil 7.22: Gaziantep Kalesi Görsel Çalışması

Kaynak: Tez İçin Alaattin Eyikoçak Tarafından Hazırlanmıştır

8. SONUÇ

Bu tez çalışmasında, kentsel aydınlatmaya yönelik kavramsal ve teknik bilgiler verilerek, Gaziantep Kültür Yolu yapılarının kentsel aydınlatma ilkeleri açısından mevcut durum değerlendirmesi yapılmıştır.

Kent aydınlatmanın temel amacı, öncelikle, çevreyi algılayacak düzeyde yeterli aydınlık ile emniyet ve güvenliği sağlamaktır. Kent aydınlatmanın bu yönü, yol, tünel, meydan, havaalanı, otobüs durakları, otoparklar vb. işlevsel aydınlatma ile ilgilidir. İşlevsel aydınlatmanın yanı sıra kentin imgesinin (imajının) ortaya konması, belleklerde yer etmesi, kimlik ve kişiliğinin sergilenmesi, türlü yönlerden kent kullanımının kolaylaştırılması, sosyal, kültürel, sanatsal, yerli ve yabancı turistler için kentin çekici kılınması, bir başka bir deyişle geceleri de kentin etkin bir biçimde kullanımının sağlanması, gece de yaşayan bir şehir haline gelebilmesi için kentte mimari ve sanatsal değerleri olan önemli yapıtların, tarihi kalıntıların, park, bahçe, yaya mekanları gibi alanların, türlü açık hava etkinliklerinin yapıldığı yerlerin aydınlatılması gerekmektedir. İncelenen alanlarda, tarihi yapılardaki ve yapının bulunduğu yaya ve taşıt yollarının büyük bir bölümünün gece de yaşanabilir bir kent dokusuna katkı sağlayacak aydınlatma kriterleri açısından yetersiz kaldığı görülmektedir.

Kale civarı taşıt ve yaya yollarında kullanılan aydınlatma elemanları tarihi dokuya uygun olarak seçilmiştir. Kullanılan armatür cutt-off türünde armatür olup ışık kirliliğine sebebiyet vermemektedir. kamaşma oranları düşüktür. Ancak aydınlatma şiddetleri açısından yaya ve taşıt trafiği için yetersiz kalmıştır. buradaki aydınlatma elemanlarının direk arası mesafeleri azaltılarak ve direk boylarını uzatarak daha fazla bir aydınlanma sağlanabilecektir.

Tarihi Bey Mahallesi 'nde bulunan aydınlatma sistemlerinde kullanılan lambalar uygun bir optiğe sahip değildir. Mat cam kaplaması ve basit reflektörlerin hatta hiç reflektörü olmayan lambaların kullanılmasından dolayı ışık kaybına sebebiyet vermektedir. Lambaların bazıları belirgin yüzeyler yerine gökyüzüne doğru yönlendirilmiştir. Bazı difüzörlerin UV koruması olmadığından dolayı güneş ışınlarının etkisiyle sararmış durumdadır. Kullanılan armatürler bir kısmı ışık kamaşması yaratmaktadır. Aydınlatmanın yetersiz olduğu bölgelerde ek aydınlatma kullanılmıştır. Yapılan bu uygulamalar kentsel dokunun bütünlüğünü bozmakta, farklı ışık seviyeleri bölge

kullanıcılarını rahatsız etmektedir. Bu bölgede sokakların dar olmasından dolayı kataner sistemli armatürler kullanılması ve/veya tarihi dokuya uygun tasarlanacak duvar konsolları üzerine monte edilecek armatürlerle aydınlatma yapılması uygun olacaktır.

İnceleme yapılan bölgede aydınlatmayı işlevsel aydınlatma ve mimari aydınlatma olarak iki ayrı grupta değerlendirmek gerekmektedir. Park yol, meydan gibi alanlar için işlevsel aydınlatma ön plana çıkarılmalı, tarihi yapıların fonksiyonlarına, yapıldıkları döneme ve cephede kullanılan malzemelere göre farklı aydınlatma teknikleri ile aydınlatılması gerekmektedir.

Tarihi değeri olan bu yapılarda, ışık rengi olarak sıcak beyaz (2700 K), soğuk beyaz (4000K-5000K) ve Amber renk aydınlatma armatürlerinin kullanılması daha uygundur. Renk değiştiren RGB tarzı armatürler tarihi eserde kullanılması uygun olmamaktadır. Bu tür yapılarda yapının özelliğinin daha iyi vurgulanabilmesi için bina fonksiyonuna ve mimari karakteristiğe bağlı olarak yapının belirli elemanlarını ön plana çıkarmak için ışık geçişleri de düşünülerek farklı renkte ışık kullanılabilir. Armatür konumları yapının türüne ve yüksekliğine göre değişiklik gösteren bir konudur. Ancak bu yapılarda kullanılacak armatürler; binanın gündüz görünümüne zarar vermeyecek şekilde saklanmalıdır. Saklanmayan kablolar ve armatürler ise binanın taş rengine boyanmalıdır.

Yaya yolları ve trafiğe kapalı bölgeler de olması gerek ortalama aydınlık seviyesi, standartlara göre 20 lm/m² olup bu bölgelerin sıcak beyaz ışık (2400 ile 3500K arası) ile aydınlatılması uygundur.

Çalışma yapılan bölgenin tamamında güvenlik sağlamayan her tür dış alan aydınlatması (ışıklı reklam ve vitrin aydınlatması dahil) gece yarısından sonra dim edilmeli veya bu sisteme uymayan armatürlerde de yarı zamanlı sistem uygulanmalıdır.

Sonuç olarak, Tarihi Kültür Yolunun tüm aydınlatma kriterlerine göre aydınlatılabilmesi için, merkezi yönetimler (Valilikler, Turizm, Kültür, Enerji, Çevre Bakanlıkları vb), yerel yönetimler, etkin ve yetkin kuruluş belediyeler (özellikle ana-

kent belediyeleri) olmalı ve konu bütüncül bir yaklaşımla tek elden yürütülmelidir. Bunun için belediyelerde tüm bu planlamaları yapacak ve denetleyecek değişik uzmanlık alanlarında (aydınlatma uzmanı, mimar, kentsel tasarım uzmanı, elektrik-elektronik mühendisi, işletmeci, bilgisayar programcısı gibi) yetişmiş özel bir birim oluşturularak kentsel aydınlatma konusunu kentsel değerleri bir bütün olarak ele alan geniş kapsamlı bir planın yapılması gereklidir. Nitekim bu çalışmada ki veriler hazırlanabilecek bir Master Aydınlatma planı için temel oluşturacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Özkaya, M. & Tüfekçi, Y.,2011. *Aydınlatma Tekniği*, 10.basım. İstanbul: Birsen Yayınevi.

Sürelî Yayınlar

Enginöz Y. (2004), “Kenti Aydınlatma-Lyon Işık Festivali”, XXI Mimarlık Tasarım ve Kent Dergisi, 19: 72-77.Mimarlık 2001 / 05, İstanbul.

Sözen Şerefhanoglu, M. (2002) Aydınliğın Niceliği ve Niteliği Yönünden Işık renginin Önemi. Kaynak Elektrik Dergisi (mayıs) 2002, 132-136 s.

Şerefhanoglu Sözen M., “Aydınlatma Görsel Konfor İç Mimarlık İlişkisi”, Arredamento Şerefhanoglu Sözen M., “İstanbul Aydınlatma Master Planı”, Kaynak Elektrik, Ekim 2000, İstanbul.

Şerefhanoglu Sözen M., “Kent Aydınlatması ve İstanbul”, Cumhuriyet Gazetesi, İstanbul, 29.02.1996.

Şerefhanoglu Sözen S. (2004), “Kenti Aydınlatmak Lyon’da Işık Festivali”, XXI Mimarlık Tasarım ve Kent Dergisi, Ocak 19: 34.

Diğer Yayınlar

Arifoğlu N. ve Sözen M. (2000), “Yaya Mekanlarında Meydanlar”, Aydınlatma, 3. Ulusal Aydınlatma Kongresi, 132-138, İstanbul.

Arifoğlu, N. (1999), “İstanbul Aydınlatma Master Planı Bölgeleme Çalışmalarında Galata-Pera-Taksim Bölgesi”, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, İstanbul.

Çakır H., Özenç A. (2005), “Kentsel Dış Mekanlarda Kullanılan Aydınlatma Elemanlarının İrdelenmesi”, 3. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu, İstanbul.

Kentsel Mekan Algısında Yapay Aydınlatmanın Kullanımı Ve Kent İmajı İle İlişkilendirilmesi Plancısı Şebnem Gemalmaz İstanbul, 2008

Onaygil S., Güler Ö., Çolak N., ‘İstanbul Kent İçi Yol Aydınlatmaları’, 5. Ulusal Aydınlatma Kongresi, s. 65-72, İstanbul, 2004.

Şerefhanoglu Sözen M. (2005), “Kent Güzelleştirme ve Aydınlatma Master Planı”, 3. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu, İstanbul.

Şerefhanoglu Sözen M., “Kentsel Tasarımda Aydınlatmanın Rolü”, Kentsel Tasarım ve Şerefhanoglu Sözen M., "Işık kaynaklarının Renk Sıcaklığı İle Aydınlık Düzeyi İlişkisi", 1981, IDMMA, İstanbul

Şerefhanoglu Sözen, M. ve diğerleri, 2005, Aydınlatma ile Kent Güzelleştirme

Şerefhanoglu Sözen, M., 1992, “Kent Kimliği – Reklam Öğeleri – İstanbul Örneği”, Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Sempozyumu, MSÜ, İstanbul.

Ünver, R., Öztürk, L., (1992). “Değişik Yapı Yüzeylerinin Aydınlatılmasında Temel Özellikler”, Şehir Aydınlatması Kolokiyumu. Kocaeli: TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi ve Etkin Enerji Kullanımı, YTÜ Araştırma Projesi – 23-03-01-01 (TR), İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Tarihi : 25.12.1978

Doğum Yeri : Gaziantep

Uyruğu : T.C.

Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu :

- 2011 - **Bahçeşehir Üniversitesi**
Kentsel Sistemler ve Ulaşım Yönetimi Yüksek Lisans Eğitimi
- 2002 - 2005 **Fırat Üniversitesi**
Mühendislik Fak. Elektrik Elektronik Mühendisliği Lisans Eğitimi
- 1998 – 2000 **Gaziantep Üniversitesi**
Meslek Yüksek Okulu Endüstriyel Elektronik Ön Lisans Eğitimi
- 1993 – 1997 **Gaziantep Anadolu Ticaret Meslek Lisesi**
Lise öğrenim

Deneyimler :

GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

2006 -2009 Fen İşleri Daire Başkanlığı, Kontrol Mühendisi

2009 - Fen İşleri Daire Başkanlığı, Enerji ve Aydınlatma Şube Müdürü